

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ &
ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ.
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ.**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**Η ΑΣΚΗΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ
ΕΡΓΑΣΙΑ ΩΣ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΤΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΑΧΥΝΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΒΑΣΙΛΑΚΗ ΣΟΦΙΑ Α.Μ. 38/10

‘ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2010’

Αφιερωμένη στην
“πρώτη” μου ανιψιά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

<u>Πίνακας πινάκων</u>	<u>σελίδα 5</u>
<u>Πίνακας σημάτων</u>	<u>σελίδα 5</u>
<u>Εισαγωγή</u>	<u>σελίδα 6</u>

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

<u>1.1 Ορισμός Ελεγκτικής</u>	<u>σελίδα 8</u>
<u>1.2 Ιστορική Εξέλιξη της Ελεγκτικής</u>	<u>σελίδα 8</u>
<u>1.3 Αντικείμενο της Ελεγκτικής</u>	<u>σελίδα 9</u>
<u>1.4 Κατηγορίες Ελέγχων</u>	<u>σελίδα 10</u>
<u>1.5 Υποκείμενο του Ελέγχου</u>	<u>σελίδα 11</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.

<u>2.1 Τι Είναι ο Εξωτερικός Έλεγχος</u>	<u>σελίδα 14</u>
<u>2.2 Η Εξέλιξη του Εξωτερικού Ελέγχου στην Ελλάδα</u>	<u>σελίδα 14</u>
<u>2.3 Θεμελιώδεις Αργές Ελεγκτικού Επαγγέλματος</u>	<u>σελίδα 15</u>
<u>2.4 Νομοθετικό Πλαίσιο</u>	<u>σελίδα 16</u>
<u>2.5 Αναγκαιότητα Εξωτερικού Ελέγχου</u>	<u>σελίδα 17</u>
<u>2.6 Ποιες Εταιρίες Υπάγονται Υποχρεωτικά στον Εξωτερικό Έλεγχο?</u>	<u>σελίδα 19</u>
<u>2.7 Τα Κριτήρια για να Υπαχθεί μία Ανώνυμη Εταιρία σε Εξωτερικό έλεγχο</u>	<u>σελίδα 20</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ.

<u>3.1 Ελεγκτικά Πρότυπα</u>	<u>σελίδα 22</u>
<u>3.2 Τα Ελεγκτικά Πρότυπα του Αμερικανικού Ινστιτούτου Ορκωτών Ελεγκτών</u>	<u>σελίδα 23</u>
<u>3.3 Τα Ελεγκτικά Πρότυπα Του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.)</u>	<u>σελίδα 24</u>
<u>3.4 Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα</u>	<u>σελίδα 24</u>
<u>3.5 Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα</u>	<u>σελίδα 26</u>
<u>3.6 Τα Αναδιατυπωμένα ή Αναθεωρημένα Ελεγκτικά Πρότυπα της I.F.A.C</u>	<u>σελίδα 27</u>
<u>3.7 Εφαρμογή των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων στην Ελλάδα</u>	<u>σελίδα 29</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ.

<u>4.1 Ελεγκτική Εργασία</u>	<u>σελίδα 30</u>
<u>4.2 Βήματα της ελεγκτικής εργασίας</u>	<u>σελίδα 31</u>
<u>4.3 Μεθοδολογία του Εξωτερικού Ελέγχου</u>	<u>σελίδα 31</u>
<u>4.4 Πιστοποιητικό Ελέγχου ή Έκθεση Ελέγχου</u>	<u>σελίδα 33</u>
<u>4.4.1. Έκφραση Γνώμης</u>	<u>σελίδα 33</u>
<u>4.4.2. Σύνταξη Εκθέσεων Ελέγχου</u>	<u>σελίδα 35</u>
<u>4.4.3. Υποβολή Έκθεσης προς την Διοίκηση</u>	<u>σελίδα 37</u>
<u>4.4.4. Χρόνος Υποβολής της Έκθεσης Ελέγχου</u>	<u>σελίδα 37</u>

ΜΕΡΟΣ 2ο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.

<u>1.1 Κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας</u>	<u>σελίδα 38</u>
--	------------------

1.2 Κανονισμός Επαγγελματικής Δεοντολογίας των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ	σελίδα 40
1.2.1.Σκοπός του Κανονισμού	σελίδα 40
1.2.2. Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα	σελίδα 41
1.2.3. Εγεμύθεια	σελίδα 42
1.2.4. Ποιοτική Επάρκεια των Εργασιών Ελέγχου	σελίδα 43
1.2.5. Διαφήμιση και Αθέμιτος Ανταγωνισμός	σελίδα 44
1.2.6. Σχέσεις με Συναδέλφους και Ελεγκτικούς Φορείς	σελίδα 45
1.2.7 Προστασία του Κύρους του Σ.Ο.Ε.Λ	σελίδα 46
1.2.8 Ελάχιστο Όριο Αξιοπρεπούς Διαβίωσης Μελών του Σ.Ο.Ε.Λ.	σελίδα 46
1.2.9 Κυρώσεις και Τήρηση του Κανονισμού Δεοντολογίας	σελίδα 47
1.3 Ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας του Α.Ι.Ο.Α.	σελίδα 48
1.4 Κώδικας Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (Δ.Ο.Λ.- International Federation of Accountants-I.F.A.C.)	σελίδα 49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ.

2.1 Ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	σελίδα 51
2.1.1 Νομική ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	σελίδα 51
2.1.2 Ηθική ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	σελίδα 54
2.2 Προσπάθεια περιορισμού νομικής ευθύνης	σελίδα 54
2.3 Ευθύνη των ελεγκτών στην Ελλάδα	σελίδα 56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΟΙΟΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ.

3.1 Η Καθιέρωση του Ποιοτικού Ελέγχου	σελίδα 56
3.2 Διεθνές Πρότυπο Ποιοτικού Ελέγχου	σελίδα 57
3.3 Στοιχεία Συστήματος Ποιοτικού Ελέγχου	σελίδα 57
3.3.1 Ευθύνες καθοδήγησης για ποιότητα μέσα στην ελεγκτική	σελίδα 58
3.3.2 Δεοντολογικές απαιτήσεις	σελίδα 58
3.3.3 Ανεξαρτησία	σελίδα 59
3.3.4 Αποδοχή και Διατήρηση του Ελεγκτικού Έργου	σελίδα 59
3.3.5 Ανθρώπινο Δυναμικό	σελίδα 60
3.3.6 Διεκπεραίωση ελεγκτικού έργου	σελίδα 60
3.3.7 Ποιοτικός Έλεγχος του Ελεγκτικού Έργου	σελίδα 60
3.4 Ανεξάρτητοι φορείς Ρυθμιστικών Παρεμβάσεων Ελεγκτικού Έργου	σελίδα 61
3.4.1 Ελλάδα	σελίδα 61
3.4.1.1. Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς	σελίδα 61
3.4.1.2. Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων	σελίδα 62
3.4.2. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α.)	σελίδα 66
3.4.2.1. Ο Νόμος Sarbanes-Oxley (Sarbanes-Oxley Act)	σελίδα 66
3.4.2.2. Επιτροπή κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α.	σελίδα 68
3.4.2.3. Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)	σελίδα 70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.

4.1 Ποιότητα του ελέγχου	σελίδα 72
4.2 Αποτελεσματική και μη αποτελεσματική ύπαρξη ελέγχου	σελίδα 73
4.3 Επαγγελματική Ανεξαρτησία των Ελεγκτών	σελίδα 74
4.4 Αμβλυνση της Ανεξαρτησίας των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	σελίδα 75

ΜΕΡΟΣ 3^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.

<u>1.1 Εισαγωγή</u>	<u>σελίδα 80</u>
<u>1.2 Ορισμός της Λογιστικής Απάτης</u>	<u>σελίδα 82</u>
<u>1.3 Κατηγορίες Λογιστικής Απάτης</u>	<u>σελίδα 83</u>
<u>1.4 Συνθήκες Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων</u>	
<u>«Το Τρίγωνο της Λογιστικής Απάτης» («The Fraud triangle»)</u>	<u>σελίδα 84</u>
<u>1.5 Κίνητρα για Παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων</u>	<u>σελίδα 87</u>
<u>1.5.1 Εισαγωγή</u>	<u>σελίδα 87</u>
<u>1.5.2 Σύνοψη Κινήτρων</u>	<u>σελίδα 87</u>
<u>1.6 Ανίχνευση και Διερεύνηση της Απάτης των Οικονομικών Καταστάσεων</u>	<u>σελίδα 89</u>
<u>1.6.1 Εισαγωγικά</u>	<u>σελίδα 89</u>
<u>1.6.2 Σχεδιασμός Ελέγχου</u>	<u>σελίδα 90</u>
<u>1.6.3 Εκτέλεση του ελέγχου</u>	<u>σελίδα 91</u>
<u>1.6.3.1 Ανίχνευση της Απάτης</u>	<u>σελίδα 92</u>
<u>1.6.3.2 Διερεύνηση της Απάτης</u>	<u>σελίδα 92</u>
<u>1.7 Τρόποι αντιμετώπισης της απάτης</u>	<u>σελίδα 93</u>
<u>1.8 Πολιτικές Αποθάρρυνσης και Πρόληψης της Απάτης των Οικονομικών Καταστάσεων.</u>	<u>σελίδα 94</u>
<u>1.8.1 Πολιτικές Αποθάρρυνσης</u>	<u>σελίδα 94</u>
<u>1.8.2 Προγράμματα Πρόληψης της Απάτης</u>	<u>σελίδα 94</u>
<u>1.9 Σχέση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων με τον εξωτερικό έλεγχο, τις ελεγκτικές εταιρίες και τις επιτροπές ελέγχου</u>	<u>σελίδα 95</u>
<u>1.9.1. Παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις και εξωτερικός έλεγχος</u>	<u>σελίδα 95</u>
<u>1.9.2 Αποτελεσματικότητα του Εξωτερικού Ελέγχου</u>	<u>σελίδα 98</u>
<u>1.9.3 Εκθέσεις Απάτης προς την Διοίκηση</u>	<u>σελίδα 98</u>
<u>1.10 Συμπεράσματα</u>	<u>σελίδα 99</u>
<u>Βιβλιογραφία</u>	<u>σελίδα 102</u>
<u>Ηλεκτρονικές διευθύνσεις</u>	<u>σελίδα 102</u>
<u>Αρθρογραφία</u>	<u>σελίδα 103</u>
<u>Επιστημονικές εργασίες</u>	<u>σελίδα 104</u>

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1	Συνοπτική Παρουσίαση του περιεχομένου του κώδικα Δεοντολογίας της Δ.Ο.Λ.	ΣΕΛ. 48
ΠΙΝΑΚΑΣ 2	Συνήθεις Μορφές Απατηλών Οικονομικών Καταστάσεων.	ΣΕΛ.83

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ:

ΣΧΗΜΑ 1	Αιτίες Παρατυπιών.	ΣΕΛ. 80
ΣΧΗΜΑ 2	Το Τρίγωνο της Απάτης	ΣΕΛ. 84

Εισαγωγή.

Η εικόνα των σύγχρονων αγορών και κοινωνιών χαρακτηρίζεται από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης των αγορών και των κεφαλαίων, του έντονου ανταγωνισμού, των μεγάλων ανισοτήτων και της υψηλής συγκέντρωσης κεφαλαίων από μεγάλες οικονομικές μονάδες, στοιχεία τα οποία καθιστούν την ανάγκη του ελέγχου, επιτακτική.

Το τελευταίο διάστημα διαβάζουμε όλο και πιο συχνά περιπτώσεις λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, κυρίως στις Η.Π.Α. (υποθέσεις Enron, Xerox, Worldcom, Merc κ.ά.) αλλά και στην Ευρώπη. Το θέμα είναι τεράστιο γιατί εμπλέκονται εκτός από τα στελέχη της εταιρείας που παραποιεί, εταιρείες ορκωτών λογιστών καθώς και χρηματοπιστωτικοί οίκοι.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στον σκόπιμο «χειρισμό» (manipulation) στοιχείων τους, όπως υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών με σκοπό να επιτευχθεί το επιθυμητό ύψος τους. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων. Στις Η.Π.Α. ο αντίστοιχος όρος αναφέρεται στην απάτη (fraud) που διενεργείται μέσω της σκόπιμης αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων. Ως μέσα για την πραγματοποίηση των παραποιήσεων χρησιμοποιούνται διάφοροι μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική ή επινοητική λογιστική (creative accounting).

Εδώ κάπου εισάγεται και η έννοια του εξωτερικού ελεγκτή, ο οποίος αποτελεί ένα από τα θεσμικά όργανα της Ανώνυμης Εταιρίας, (μαζί με τη γενική συνέλευση και το διοικητικό συμβούλιο) ο οποίος έχει την κυριότερη ευθύνη για την αποκάλυψη της λογιστικής απάτης και ιδιαίτερα των θεμάτων που αφορούν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.

Το ερώτημα που τίθεται είναι ποιος ο ρόλος των εξωτερικών ελεγκτών (ορκωτών λογιστών – ελεγκτών). Η άποψη ότι οι ελεγκτές αναφέρουν στην έκθεσή τους αντίστοιχες παρατηρήσεις για τις παραποιήσεις (γνώμη με επιφύλαξη), αλλά αυτές δεν λαμβάνονται σοβαρά υπόψη, ισχύει ως ένα βαθμό. Στην πλειοψηφία όμως των περιπτώσεων οι εκθέσεις των ελεγκτών για τις επιχειρήσεις που παραποιούν, είναι χωρίς επιφυλάξεις ή όταν αυτές αναγράφονται αφορούν επουσιώδεις λογαριασμούς. Παράλληλα, φαινόμενα όπως η συχνή αλλαγή ελεγκτών χωρίς λόγο, συνδέονται με τις παραπάνω επιχειρήσεις. Φορείς που εμπλέκονται εκτός από τις επιχειρήσεις, είναι οι Ορκωτοί Ελεγκτές – Λογιστές, το Χρηματιστήριο, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, οι Ανάδοχοι και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

Η εργασία αυτή αναφέρεται αρχικά σε όλη την διαδικασία που ακολουθεί ένας Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, κατά την εκτέλεση του ελεγκτικού του έργου, δηλαδή πραγματεύεται την ίδια την ελεγκτική εργασία. Από τον σχεδιασμό της ελεγκτικής εργασίας, την εκτέλεση αλλά και την έκφραση γνώμης του Ελεγκτή, που αποτελεί και το τελευταίο στάδιο της ελεγκτικής εργασίας.

Κατά κύριο λόγο όμως, πραγματεύεται αφενός το φαινόμενο της λογιστικής απάτης των οικονομικών καταστάσεων που συντάσσουν και δημοσιεύουν οι επιχειρήσεις, τα αίτια και τα

κίνητρα της απάτης, τις μεθόδους και τις διαδικασίες που χρησιμοποιούν τα άτομα προκειμένου να διαπράξουν την απάτη και αφετέρου πραγματεύεται την θέση, την εργασία, την ευθύνη (νομική και ατομική), και τους χειρισμούς του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή καθώς και του «Ποιοτικού Ελέγχου που ασκείται πάνω στην ελεγκτική εργασία, ως μέσο για την αποκάλυψη της απάτης.»

Ο «Ποιοτικός Έλεγχος» που ασκείται στον ίδιο τον ελεγκτή αποτελεί ένα πολύ ουσιώδες και μείζον κομμάτι της ελεγκτικής εργασίας πλέον, μετά και τα πολύκροτα οικονομικά σκάνδαλα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η εργασία αποτελείται από τρία μέρη τα οποία και χωρίστηκαν βάσει των σπουδαιότερων ενοτήτων της εργασίας. Το πρώτο μέρος με τη βοήθεια τόσο ελληνικής όσο και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, αναφέρεται στον θεσμό της Ελεγκτικής, στην Ελεγκτική Εργασία και στον θεσμό του Εξωτερικού Ελεγκτή ή αλλιώς του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή. Αναφέρονται εκτενώς οι ορισμοί των παραπάνω εννοιών, η εξέλιξη και η σπουδαιότητα της κάθε έννοιας χωριστά. Αναφέρονται ακόμα, οι αρχές που διέπουν το ελεγκτικό επάγγελμα, το νομικό πλαίσιο στο οποίο βασίζεται ο Ορκωτός καθώς επίσης και τα πρότυπα και οι αρχές με τα οποία ο Ορκωτός επιβάλλεται να εκτελεί το ελεγκτικό του έργο.

Στο δεύτερο μέρος, γίνεται αναφορά στην επαγγελματική δεοντολογία των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, στην ευθύνη την οποία φέρουν κατά την άσκηση των ελεγκτικών καθηκόντων τους αλλά κυρίως γίνεται μια εκτενής αναφορά στον «Ποιοτικό Έλεγχο» που ασκείται πάνω στο ίδιο το ελεγκτικό έργο από ανεξάρτητους ελεγκτικούς φορείς.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος της εργασίας με την χρήση μιας σειράς επιστημονικών άρθρων σε συνδυασμό με την χρήση επιστημονικών εργασιών, εισάγεται η έννοια της απάτης των οικονομικών καταστάσεων, τι είναι, από πού πηγάζει, ποιες είναι οι προϋποθέσεις για την συντέλεση απάτης και ποιος είναι ο ρόλος του εξωτερικού ελέγχου στην αποκάλυψη της απάτης, και πιο συγκεκριμένα ποιος ο ρόλος του «Ποιοτικού Ελέγχου» των Ορκωτών στην αποκάλυψη της απάτης των οικονομικών καταστάσεων.

ΜΕΡΟΣ 1ο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ.

1.1 Ορισμός Ελεγκτικής.

Η Ελεγκτική αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της λογιστικής και βασίζεται στην Οικονομική, Στατιστική, Νομική και πλέον Πληροφορική επιστήμη. Ακολουθεί την διεξοδική και μεθοδική έρευνα προκειμένου να παράξει νέα γνώση και ακριβή αποτελέσματα.

Διάφοροι ορισμοί έχουν δοθεί για την Ελεγκτική, κάποιιο από αυτούς είναι οι παρακάτω:

α)“Ελεγκτική είναι ένα σύνολο κανόνων, αρχών και ενεργειών, με βάση τις οποίες διενεργείται κάθε Λογιστικό-διαχειριστικός έλεγχος με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση.”¹

β)“Ελεγκτική είναι ένα σύνολο λογιστικών και οικονομοτεχνικών ενεργειών, που έχουν ως σκοπό την εξακρίβωση θεμάτων αναγομένων στη συναλλακτική και λειτουργική δράση των επιχειρήσεων.”²

γ)“Ελεγκτική είναι ένα σύνολο αξιολογήσεων, προκειμένου να εκφρασθεί μία αντικειμενική κρίση, σύμφωνα με συγκεκριμένες αρχές, για την αποτελεσματικότητα των ενεργειών της επιχείρησης σε σχέση με τους επιδιωκόμενους στόχους.”³

δ)“Ελεγκτική είναι ο επιστημονικός κλάδος της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία τεκμήρια αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας, με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια.”⁴

1.2 Ιστορική Εξέλιξη της Ελεγκτικής.

Η έννοια της ελεγκτικής συναντάται από παλαιωτάτων χρόνων της ιστορίας και του οικονομικού βίου και του πολιτισμού του ανθρώπου και ιδιαίτερα από το χρόνο της εμφάνισης των πρώτων ανταλλαγών αγαθών μεταξύ ατόμων και κοινωνικών ομάδων. Η εισαγωγή του χρήματος ως μονάδα μέτρησης των αξιών και ως μέσου διεξαγωγής των συναλλαγών δημιούργησε την ανάγκη ελέγχου των οικονομικών συναλλαγών και της χρηστής διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια πράξεων και ενεργειών.

Γραπτές μαρτυρίες για την ύπαρξη εμπορικών νόμων και λογιστικών εκθέσεων συναντάμε από το 3000 π.Χ. στους Νινευίτες της αρχαίας Βαβυλώνας. Στην αρχαία Αίγυπτο, οι Φαραώ

¹ Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική», σελ. 8

² Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική», σελ. 8

³ Παπαδάτου Θεοδώρα (2005) «Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιριών», σελ.6

⁴ Χρήστος Καζαντζής (2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ. 52

φορολογούσαν κυρίως τις συγκομιδές των σιτηρών και για το λόγο αυτό θεσπίστηκε το αξίωμα των “Επιστατών” για τα σιτηρά. Στην αρχαία Αθήνα, πριν το 300 π.Χ. είχε δημιουργηθεί το συνέδριο των “Λογιστών” ως θεσμός για την επιτήρηση των Οικονομικών του Κράτους. Ακόμα υπήρχαν οι “Εύθυνοι” οι οποίοι μαζί με τους Λογιστές έλεγχαν τους “Λογαριασμούς Διαχειρίσεως” των αρχόντων που αποχωρούσαν από τα ανώτατα αξιώματα. Στην υπόλοιπη αρχαία Ελλάδα συναντάμε τους “Εξεταστάς”, τους “Συνηγόρους”, τους “Δοκιμαστήριους”, τους “Αρχισκόπους”, τους “Κατόπτους”, τους “Απολόγους”, οι οποίοι ήταν επιφορτισμένοι με διάφορες ελεγκτικές αρμοδιότητες. Αργότερα, στην αρχαία Ρώμη, υπήρχαν οι “Υπατοι”, οι “Κήνσορες”, οι “Τιμητές”, οι “Ταμίες”, οι οποίοι ήταν υποχρεωμένοι να υποβάλλουν εκθέσεις στη Σύγκλητο για τη διαχείριση του δημοσίου χρήματος. Στο Βυζάντιο λόγω της σημαντικής παρέμβασης του κρατικού μηχανισμού στην οικονομική ζωή, ο θεσμός των λογιστών ισχυροποιείται, με κύρια υπευθυνότητα την εξέλεξη και διακρίβωση της ακρίβειας των λογαριασμών του Δημοσίου και τη σωστή διαχείριση των δημοσίων οικονομικών.

Στη Δυτική Ευρώπη κατά τα χρόνια του Μεσαίωνα, δεν παρατηρούνται αξιοσημείωτες εξελίξεις στον τομέα της Ελεγκτικής. Στις αρχές της Αναγέννησης, η οικονομική και εμπορική άνθιση των πόλεων της Ιταλίας δίνει νέα ώθηση στο θεσμό του ελέγχου. Στις αρχές του 16ου αιώνα η πόλη της Πίζας είχε τον επίσημο ελεγκτή των οικονομικών της στοιχείων, ενώ το 1581 εμφανίζεται στη Βενετία η ένωση “Επαγγελματιών Ελεγκτών”. Η σημαντική γεωγραφική διεύρυνση της επιχειρηματικής δράσης πολλών εμπορικών επιχειρήσεων προκάλεσε την ανάγκη ανάθεσης μέρους του εμπορικού έργου σε τρίτους, με συνέπεια τη δημιουργία μιας γενικευμένης ανάγκης για επισκόπηση και έλεγχο των οικονομικών συναλλαγών και των αποφάσεών τους.

Ο όρος Auditors(Ελεγκτές) πρωτοεμφανίζεται επίσημα στην Αγγλία το 1285 σε σχετικό διάταγμα του Εδουάρδου του Α'. Η πρώτη επίσημη “Ένωση Επαγγελματιών Ελεγκτών” εμφανίστηκε στη Βενετία το 1581 και είχε τον τίτλο “Collegio dei Raxonati”. Πολύ αργότερα εμφανίζονται τέτοιες ενώσεις στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες και στις ΗΠΑ.

1.3 Αντικείμενο της Ελεγκτικής.

«Το αντικείμενο του ελέγχου είναι η ενασχόληση με τις κατευθυντήριες γραμμές της διαχειριστικής διαδικασίας κάθε μορφής ξένης περιουσίας(δηλαδή περιουσία οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου)». ⁵ Η περιουσία και γενικά η κατοχή και κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης αφορούν τόσο τους ιδιοκτήτες της όσο και αυτούς που έχουν απαιτήσεις από την επιχείρηση όπως για παράδειγμα οι μέτοχοι στην περίπτωση μιας ανώνυμης εταιρείας.

Έτσι λοιπόν ο έλεγχος καθώς και τα πιστοποιητικά ελέγχου πιστοποιούν τη νομιμότητα κάθε

⁵ Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική», σελ. 14

ορθής διαχείρισης και ταυτόχρονα αποτελούν την ασφαλιστική δικλείδα που θα προλάβει ή θα επανορθώσει λάθη, ατασθαλίες και αυθαιρεσίες.

Κατά συνέπεια ως βασικοί σκοποί του ελέγχου μπορούν να αναφερθούν οι εξής:⁶

- ◆ Εντοπισμός και πρόληψη ηθελημένων και αθέλητων λογιστικών λαθών, απατών κ.λ.π.
- ◆ Διεύρυνση, αποκάλυψη και καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων και απατών.
- ◆ Έγκριση, ανάλυση και σχολιασμός της ακρίβειας και της πιστότητας των διαφόρων οικονομικών καταστάσεων στο σύνολο τους.(π.χ. Ισολογισμός, αποτελέσματα Χρήσης)
- ◆ Αξιολόγηση της σύνταξης και παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων που συνήθως αποτελούν ενδιαφέροντα και κατατοπιστικά στοιχεία για την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν μέσα στην επιχείρηση.(κύκλος εργασιών, κοστολόγια, πιστοληπτική ικανότητα, εσωτερική αξία μετοχών κ.λ.π.)
- ◆ Πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων.
- ◆ Υπογράμμιση των ατελειών και καθορισμός των αδυναμιών στο όλο κύκλωμα της επιχειρησιακής και διαχειριστικής απεικόνισης.
- ◆ Στάθμιση των πιθανοτήτων ικανοποίησης κάθε λογής απαιτήσεων της επιχείρησης, προκειμένου να υπολογιστούν οι πιθανές επισφάλειες και να γίνει έτσι δυνατός ο σχηματισμός σωστών προβλέψεων.

1.4 Κατηγορίες Ελέγχων.⁷

Ακριβώς τώρα λόγω της ποικιλίας των αντικειμενικών σκοπών της ελεγκτικής είναι αναγκαίο να διαχωρίσουμε τον έλεγχο σε κατηγορίες. Έτσι λοιπόν έχουμε τις εξής κατηγορίες ελέγχων:

- ◆ Έλεγχοι Οικονομικών Καταστάσεων: Οι έλεγχοι των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης αποτελούν την συνηθέστερη κατηγορία ελέγχου που πραγματοποιούν οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές. Οι συγκεκριμένοι έλεγχοι έχουν ως απώτερο σκοπό την διαμόρφωση και έκφραση μιας γνώμης για το κατά πόσο οι οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις παραδεκτές λογιστικές αρχές και αν αυτές απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα της διαχείρισης της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.
- ◆ Έλεγχοι Συμμόρφωσης: Οι έλεγχοι αυτοί πραγματοποιούνται από στελέχη της ίδιας της επιχείρησης, δηλαδή από τους εσωτερικούς ελεγκτές της επιχείρησης. Σκοπός των ελέγχων αυτών είναι η εξέταση συγκεκριμένων χρηματοοικονομικών και λειτουργικών δραστηριοτήτων μιας οικονομικής μονάδας, με στόχο τη διακρίβωση της συμμόρφωσης τους με συγκεκριμένους κανόνες ή διατάξεις που έχουν τεθεί από ιεραρχικά ή διοικητικά ανώτερο φορέα.

⁶ Χρήστος Καζαντζής (2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος»,σελ.55

⁷ Χρήστος Καζαντζής (2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος»,σελ82

- ◆ Λειτουργικοί έλεγχοι: Οι λειτουργικοί έλεγχοι καταλαμβάνουν όλο και μεγαλύτερο μέρος του εσωτερικού ελέγχου. Κατά τον λειτουργικό έλεγχο γίνεται η επισκόπηση κάθε τμήματος της επιχείρησης, προκειμένου να αξιολογηθεί τόσο η αποδοτικότητα τους όσο και η αποτελεσματικότητά τους. Ο σκοπός του λειτουργικού ελέγχου είναι τριπλός καθώς ο έλεγχος πραγματοποιείται προκειμένου να προσδιοριστεί η απόδοση του κάθε τμήματος της επιχείρησης, να προσδιοριστούν οι ευκαιρίες για βελτίωση, αλλά και να γίνουν προτάσεις για περαιτέρω βελτίωση.
- ◆ Έλεγχοι Διοίκησης: Είναι γνωστοί και ως “έλεγχοι της αποδοτικότητας της διοίκησης” ή “έλεγχοι επιδόσεως” και έχουν ως αντικειμενικό τους σκοπό την αξιολόγηση των στόχων της διοίκησης και τον βαθμό επίτευξης των στόχων αυτών.
- ◆ Έλεγχοι κοινωνικής ευθύνης: Λέγεται και κοινωνικός έλεγχος και έχει σαν αντικειμενικό σκοπό την επαλήθευση, επικύρωση και επιβεβαίωση των πληροφοριών που συγκεντρώνει και παρουσιάζει η Κοινωνική Λογιστική. Η Κοινωνική Λογιστική αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια για να συγκεντρώνει συστηματικά και να απεικονίζει όλες τις πληροφορίες που αναφέρονται στις σχέσεις της επιχείρησης με το κοινωνικό της περιβάλλον (εργασιακό δυναμικό, προμηθευτές, κοινωνία ως σύνολο).
- ◆ Έλεγχοι οικονομικού εγκλήματος: Η μεγάλη αύξηση του οικονομικού εγκλήματος, της απάτης, των καταχρήσεων και των δόλιων πράξεων στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, δημιούργησαν την ανάγκη για την ανάπτυξη του νέου αυτού κλάδου της Ελεγκτικής. Ο έλεγχος απάτης δεν μπορεί να περιοριστεί σε μια απλή απαρίθμηση ελεγκτικών ενεργειών και διαδικασιών. Οι ελεγκτές απάτης θα πρέπει να διαθέτουν επαρκή γνώση για τις βασικές αρχές των ελέγχων απάτης, την έννοια και τις μορφές απάτης, τους πιθανούς δράστες και τα κίνητρα τους, καθώς επίσης και τις οργανωσιακές, κοινωνικές, οικονομικές και λογιστικές πτυχές της απάτης.
- ◆ Ειδικοί Έλεγχοι: Στην κατηγορία των ειδικών ελέγχων ανήκουν όσοι έλεγχοι δεν εμπίπτουν σε κάποια από τις προηγούμενες κατηγορίες ελέγχων. Στους ειδικούς ελέγχους, ανήκει και ο δικαστικός έλεγχος του άρθρου 634 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τη διενέργεια το οποίου δικαιούνται να ζητήσουν διάφορες ομάδες από το αρμόδιο Πρωτοδικείο ή Εφετείο.

1.5 Υποκείμενο του Ελέγχου.

Το υποκείμενο του ελέγχου είναι ο Ελεγκτής, ο οποίος είναι και το πρόσωπο που καταστρώνει, προγραμματίζει και τελικά εφαρμόζει την Ελεγκτική Διαδικασία.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ:

α) Εσωτερικοί Ελεγκτές.

Εσωτερικοί Ελεγκτές είναι τα στελέχη μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού που είναι

επιφορτισμένα με τη διενέργεια ελέγχων μέσα στην ίδια την επιχείρηση. Οι αρμοδιότητες των εσωτερικών ελεγκτών ποικίλουν από επιχείρηση σε επιχείρηση και είναι δυνατόν να περιορίζονται σε ελέγχους των εσωτερικών οδηγιών και κανονισμών ή ακόμα όμως και να επεκτείνονται σε λειτουργικούς και διαχειριστικούς ελέγχους των διαφόρων τμημάτων της επιχείρησης ώστε να ενημερώνουν εγκαίρως την διοίκηση, για λάθη ακούσια ή εκούσια και για αντιδεδοντολογικές λογιστικές ενέργειες.

Ουσιαστικά, οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν στην διοίκηση της επιχείρησης αξιόλογες πληροφορίες για τη λήψη αποφάσεων που διασφαλίζουν την αποτελεσματική λειτουργία της. Για να είναι αποτελεσματική η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από επιρροές των ελεγχόμενων. Γι' αυτό οργανωτικά το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου υπάγεται απευθείας στη διοίκηση της επιχείρησης ή στην επιτροπή ελέγχου.

Τα στελέχη τα οποία απαρτίζουν το σώμα των εσωτερικών ελέγχων, συνήθως είναι προϊστάμενοι διαφόρων υπηρεσιών της επιχείρησης. Οι προϊστάμενοι πρέπει να διαθέτουν αξιόλογη και μακροχρόνια πείρα, υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων γνώσεων, διαπιστωμένη ικανότητα πραγματοποίησης ενδεδειγμένων ευέλικτων ενεργειών. Συμπληρωματικά πρέπει να διαθέτουν το γενικά παραδεκτό ήθος των ατόμων που ασκούν τον εσωτερικό έλεγχο.

Συχνά όμως αμφισβητείται το αποτέλεσμα του εσωτερικού ελέγχου, ειδικά σε σύγκριση με τους εξωτερικούς ελεγκτές, διότι θεωρείται ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν λειτουργούν ανεξάρτητα από την ελεγχόμενη επιχείρηση, επειδή αυτό δεν είναι εφικτό μιας και εργάζονται για την επιχείρηση. Ναι μεν είναι ανεξάρτητοι από τους υπεύθυνους των ελεγχόμενων τμημάτων αλλά δεν είναι και ανεξάρτητοι από την ελεγχόμενη επιχείρηση. Θέματα εμπιστοσύνης επίσης προκύπτουν και από τα εξής:

α) Όσο περισσότερο οι επαγγελματικές σχέσεις εξελίσσονται σε φιλικές τόσο περισσότερο θα αμβλύνονται η αμεροληψία και η αντικειμενικότητα του ελέγχου. Η συναδελφική αλληλεγγύη μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στην αποτελεσματική διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου.

β) Η μονότονη ενασχόληση του ελεγκτή με τα ίδια πάντοτε θέματα, η έλλειψη άλλου ενδιαφέροντος και ποικιλίας μπορεί να οδηγήσουν στην αδρανοποίηση της οξύτητας και της παρατηρητικότητας του ελεγκτή. Κοινώς μπορεί να παραβλέψει άθελα του κάποια παρατυπία ή κάποιο σφάλμα.

β) Εξωτερικοί Ελεγκτές (ή ανεξάρτητοι ελεγκτές, ή ορκωτοί ελεγκτές λογιστές)

Δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό της επιχείρησης, αλλά διορίζονται είτε υποχρεωτικά από το Κράτος εφόσον το προβλέπει η νομοθεσία, είτε από τους μετόχους μιας επιχείρησης προκειμένου να ελέγξουν την διαχείριση των επενδυμένων κεφαλαίων από την διοίκηση της εκάστοτε επιχειρησιακής μονάδας.

Απαιτείται ειδική εκπαίδευση, για το συγκεκριμένο επάγγελμα, και κατάρτιση στη Λογιστική, Ελεγκτική, Οργανωτική, το Εμπορικό Δίκαιο, την ιδιωτική οικονομία και άλλους κλάδους που διέπουν την οργάνωση και τη λειτουργία των οικονομικών μονάδων, και υπάγονται στο Σώμα

Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.). Επίσης πρέπει να έχουν μεγάλη πείρα και να διακρίνονται για το κύρος, την αμεροληψία, την εχεμύθεια και προπαντός το ήθος τους, γιατί το επάγγελμα τους συνδέεται με πολύ μεγάλα οικονομικά συμφέροντα τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα.

Κάθε μέλος του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.) οφείλει πάντοτε να ασκεί το ελεγκτικό έργο κατά τρόπο αντικειμενικό και ανεξάρτητο από κάθε είδους επιρροή του ελεγχόμενου.(ΦΕΚ 364 Β/7.5.1997,Κανονισμός Επαγγελματικής Δεοντολογίας των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ. ,άρθρο 4 παρ.1)⁸.Η έλλειψη ακριβώς, κάθε είδους δεσμού με την διοίκηση μιας οικονομικής μονάδας και η αυτοτέλεια της δράσης τους απέναντι στις επιδράσεις είναι η καλύτερη απόδειξη του κύρους, της χρησιμότητας και της ορθότητας των πορισμάτων των Ορκωτών Ελεγκτών.

Στις περισσότερες χώρες το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή ανάγεται σε λειτούργημα Όπως ενδεικτικά αναφέρει ο Τσακλάγκανος, “Το ανεπίληπτο και αμειψίαστο ήθος, μαζί με την ακεραιότητα του χαρακτήρα , αποτελούν τα πρωταρχικά προσόντα για όλους τους εξωτερικούς ελεγκτές, αφού η ιδιαιτερότητα και η λεπτότητα του λειτουργήματος τους μπορεί να παραλληλισθεί με αυτό του δικαστή”.⁹

γ)Κυβερνητικοί Ελεγκτές.¹⁰

Σε αυτή την κατηγορία διακρίνουμε τις εξής κατηγορίες ελεγκτών:

- 1.Φορολογικοί Ελεγκτές
- 2.Ελεγκτές του Ελεγκτικού Συνεδρίου
- 3.Ελεγκτές του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους
- 4.Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης
- 5.Συμβούλιο Επιθεώρησης- Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.

2.1 Τι Είναι ο Εξωτερικός Έλεγχος.

Όπως αναφέραμε και στο εισαγωγικό σημείωμα, ο Εξωτερικός Ελεγκτής μαζί με το Διοικητικό Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση αποτελούν τα τρία θεσμικά όργανα της Ανώνυμης Εταιρίας. Διάφοροι ορισμοί έχουν δοθεί και για τον εξωτερικό έλεγχο, μερικοί από τους οποίους είναι οι εξής:

⁸ Ανάκτηση από www.soel.gr

⁹ Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική», σελ. 17

¹⁰ Χρήστος Καζαντζής (2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ.98

α) "Εξωτερικός Έλεγχος είναι η συστηματική εργασία που διενεργεί ένας ανεξάρτητος, ικανός και επαγγελματικά καταρτισμένος ελεγκτής, με την οποία προσπαθεί να συλλέξει και να αξιολογήσει αντικειμενικά, εκείνα τα αποδεικτικά στοιχεία που θα του επιτρέψουν να διαμορφώσει την κρίση του και να θεμελιώσει την επαγγελματική του γνώμη για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων."¹¹

β) "Εξωτερικός έλεγχος είναι η ανεξάρτητη εξέταση και η έκφραση γνώμης πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας οικονομικής οντότητας, ο σκοπός της οποίας μπορεί να είναι κερδοσκοπικός ή μη κερδοσκοπικός."¹²

γ) "Εξωτερικός έλεγχος είναι εκείνος ο έλεγχος ο οποίος πραγματοποιείται από πρόσωπα τα οποία δεν σχετίζονται με τον ελεγχόμενο φορέα. Ειδικά καταρτισμένα άτομα, ανεξάρτητα από τον ελεγχόμενο φορέα και το προσωπικό που απασχολεί, καθοδηγούν τον έλεγχο σύμφωνα με τις απαιτήσεις που έχουν προσδιοριστεί από ή για λογαριασμό των προσώπων για τα οποία γίνεται ο έλεγχος."¹³

Οι εξωτερικοί ελεγκτές διορίζονται είτε υποχρεωτικά από τη νομοθεσία είτε από τους μετόχους των Ανωνύμων εταιριών προκειμένου να ελέγξουν το πως η Διοίκηση διαχειρίζεται τα περιουσιακά στοιχεία που οι μέτοχοι έχουν επενδύσει σε αυτή. Διαδικαστικά ο εξωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει την συστηματική εξέταση και αξιολόγηση των ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που εκδίδονται και δημοσιεύονται από τις επιχειρήσεις και σε δεύτερη φάση περιλαμβάνει την διατύπωση των αποτελεσμάτων του ελέγχου στο πιστοποιητικό ελέγχου ή όπως ονομάζεται πλέον στην έκθεση ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών. Η έκθεση αυτή δημοσιεύεται μαζί με τις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων, προκειμένου όλοι οι χρήστες αυτών να ενημερώνονται για την πραγματική και ακριβή κατάσταση των επιχειρήσεων.

2.2 Η Εξέλιξη του Εξωτερικού Ελέγχου στην Ελλάδα.

Στην Ελλάδα η αρχική μέριμνα για την ίδρυση οργανωμένου σώματος ελεγκτών¹⁴ λήφθηκε αρχικά με το νόμο 5076/1931. Τελικά η υλοποίηση των παραπάνω εξαγγελιών έγινε το 1955, οπότε με το Ν.Δ. 3329/1955 ιδρύθηκε το "Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών"(Σ.Ο.Ε.). Μέχρι εκείνη τη στιγμή ο έλεγχος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των ανωνύμων εταιριών ήταν εντελώς τυπικός, μιας και δεν υπήρχε οργανωμένο ελεγκτικό επάγγελμα. Από το 1957 έως και το 1992 οργανώθηκε και λειτούργησε ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα, με τη μορφή υποχρεωτικής ενώσεως προσώπων (επαγγελματιών ελεγκτών) σε ένα Νομικό Πρόσωπο, του οποίου τα μέλη ασκούσαν δημόσιο λειτούργημα και είχαν κατοχυρωμένη την ελευθερία έκφρασης της επαγγελματικής τους γνώμης.

¹¹ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική», σελ.30

¹² Grant Thornton, (1990), Audit Manual

¹³ Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly(2003), "Principles of external auditing"

¹⁴ Ανάκτηση από www.soel.gr

Το ελεγκτικό επάγγελμα εκσυγχρονίστηκε από το 1993 και έπειτα, οπότε και καταργήθηκε η μέχρι τότε μορφή της οργάνωσης του Σώματος Ορκωτών Λογιστών και συστάθηκαν οι ιδιωτικές ελεγκτικές εταιρίες.

Ο θεσμός του Ορκωτού Ελεγκτή ήρθε στη Ελλάδα το 1995, ενώ με την πλήρη προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της 8ης οδηγίας (84/253/ΕΟΚ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίστηκαν τα απαιτούμενα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος. Επίσης το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι μέλος της INTERNATIONAL FEDERATION OF ACCOUNTANTS (I.F.A.C.), η οποία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή και παρακολούθηση των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων. Κατά συνέπεια το επάγγελμα των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ασκείται στην Ελλάδα μέσα στο πλαίσιο διεθνών αρχών και κανόνων.

2.3 Θεμελιώδεις Αρχές Ελεγκτικού Επαγγέλματος.

Οι θεμελιώδεις αρχές του ελεγκτικού επαγγέλματος, όπως αυτές ορίζονται στις διακηρύξεις και τα Ελεγκτικά Πρότυπα της I.F.A.C. και αναφέρονται στην ιστοσελίδα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι οι εξής:¹⁵

- ◆ Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να είναι πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα. Τα αυξημένα επαγγελματικά προσόντα ορίζονται από την 8η Οδηγία (84/253) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς την οποία προσαρμόστηκε πλήρως η Ελληνική νομοθεσία, με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου Επικρατείας.
- ◆ Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να απολαμβάνουν πλήρους λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας. [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/92]
- ◆ Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, ώστε να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων του ελέγχου. [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/92]
- ◆ Το ελεγκτικό έργο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ασκείται σύμφωνα με τα διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και την ισχύουσα νομοθεσία εσωτερική και Κοινοτική.[Π.Δ.226/92]

2.4 Νομοθετικό Πλαίσιο.

Το νομοθετικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε και κατοχυρώθηκε ο θεσμός των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών στην Ελλάδα είναι το εξής:¹⁶

- ◆ Νόμος 1969/1991.

¹⁵ Ανάκτηση από www.soel.gr

¹⁶ Ανάκτηση από www.soel.gr

Θεωρείται ο ιδρυτικός νόμος του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και συγκεκριμένα με το άρθρο 75 (το οποίο αργότερα τροποποιήθηκε με τα άρθρα 32 Ν. 2076/1992 και 18 παρ. 1 και 8 του Ν. 2231/1994) ορίζεται ότι ο υποχρεωτικός έλεγχος της οικονομικής διαχείρισης των ανωνύμων εταιριών και άλλων επιχειρήσεων, ιδρυμάτων και οργανισμών, που απαιτεί αυξημένα προσόντα θα ασκείται από Ορκωτούς Ελεγκτές εγγραφόμενους σε ειδικό μητρώο και η οργάνωση του Σώματος θα γίνεται με το Π.Δ. 226/92.

◆ Προεδρικό Διάταγμα 226/92

Με το προεδρικό διάταγμα 226/92 “περί συστάσεως, οργάνωσης και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε ειδικό μητρώο και άσκησης του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή”, καταργήθηκαν οι προηγούμενες διατάξεις περί Σώματος Ορκωτών Λογιστών και ορίστηκαν τα εξής βασικά

• Άρθρο 1: Σύσταση

Συνιστάται Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.), αποτελούμενο από ανεξάρτητους επαγγελματίες Ελεγκτές Λογιστές που εγγράφονται σε ειδικό μητρώο και ασκούν το επάγγελμα του ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος και της σχετικής προς το επιτελούμενο έργο νομοθεσίας.

• Άρθρο 2: Σκοπός

Η σύσταση και η λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών αποβλέπει στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισεως των πάσης φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής τους, από πρόσωπα με αυξημένα προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργούμενων ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα Ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και την κοινοτική νομοθεσία.

• Άρθρο 6: Όργανα του Σώματος

Τα όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι:

α) Το Εποπτικό Συμβούλιο

β) Η Γενική Συνέλευση

γ) Η Εκτελεστική Γραμματεία

δ) Το Πειθαρχικό Συμβούλιο και

ε) Το Επιστημονικό Συμβούλιο.

• Άρθρο 15: Ασυμβίβαστα- Απαγορεύσεις

Το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή είναι ασυμβίβαστο προς:

α) την ιδιότητα του εμπόρου

β) την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου

γ) οποιαδήποτε έμμισθη υπηρεσία σε ιδιωτική επιχείρηση ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, ή

οργανισμό ή την ιδιότητα του διοικητικού συμβουλίου

δ) την τήρηση λογιστικών βιβλίων και

ε) κάθε άλλη περίπτωση που υφίσταται ασυμβίβαστο από την κείμενη νομοθεσία.

- ◆ Νόμος 2231/1994(άρθρο 18, ν.2231/1994, Ε.τ.Κ., αρ, φύλλου 139,31/8/1994)

Αναφέρεται στη διεξαγωγή επαγγελματικών εξετάσεων για τα ήδη εγγεγραμμένα στα μητρώα του Σ.Ο.Ε. μέλη, ορίζει ποιες προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται προκειμένου να μεταβεί ένα μέλος στην βαθμίδα του Ορκωτού και του Επίκουρου Ελεγκτή καθώς επίσης καθορίζει και τις ώρες πραγματοποίησης ενός πραγματικού ελέγχου, το ελάχιστο ενιαίο ωρομίσθιο, το ανώτατο όριο ετήσιας απασχόλησης και καταργείται το άρθρο 32 του Ν. 2076/1992.

- ◆ Προεδρικό Διάταγμα 341/1997(Ε.τ.Κ. αρ. Φύλλου 232, 21/11/1997)

Με αυτό το Π.Δ. προσαρμόζεται η ισχύουσα νομοθεσία περί του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών (Σ.Ο.Ε.) στις διατάξεις του άρθρου 18 του Ν.2231/1994 για θέματα όπως οι απαιτούμενες γνώσεις των υποψηφίων Ορκωτών Ελεγκτών και οι διατάξεις που αφορούν στην ανάθεση του ελέγχου και την αμοιβή των Ορκωτών.

2.5 Αναγκαιότητα Εξωτερικού Ελέγχου.

Οι Porter, Simon και Hatherly¹⁷ προσδιορίζουν τρία βασικά ερωτήματα σχετικά με το γιατί είναι αναγκαίος ο έλεγχος των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές, και αυτά είναι:

- ◆ Γιατί οι πληροφορίες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων να μην είναι αξιόπιστες?
- ◆ Γιατί είναι τόσο σημαντικό για τους αποδέκτες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων να είναι αξιόπιστες οι πληροφορίες που οι καταστάσεις παρουσιάζουν?
- ◆ Γιατί οι αποδέκτες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων δεν ελέγχουν μόνοι τους τις πληροφορίες αυτές?

Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα προσανατολίζονται σε τέσσερις κύριους παράγοντες και αυτοί είναι:

- ◆ Σύγκρουση Συμφερόντων.

Αφενός έχουμε τις Διοικήσεις των εταιριών οι οποίες και αναλαμβάνουν την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και ίσως και να προσπαθήσουν να παρουσιάσουν μία πιο ωραιοποιημένη εικόνα της επιχείρησης από την πραγματική.

Αφετέρου έχουμε τους μετόχους, τις τράπεζες και λοιπούς δανειστές οι οποίοι ενδιαφέρονται να γνωρίζουν την πραγματική κατάσταση της εταιρίας μιας και διακυβεύουν τα συμφέροντα και τα περιουσιακά στοιχεία τους. Γίνεται λοιπόν ορατή η ύπαρξη της σύγκρουσης των συμφερόντων των

¹⁷ Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly(2003), "Principles of external auditing"

δύο αυτών μερών.

◆ Συνέπειες Σφαλμάτων.

Οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων βασίζονται στις επενδυτικές αποφάσεις τους στα στοιχεία που παρουσιάζονται από τις καταστάσεις αυτές. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό πως δεν είναι δυνατόν να ρισκάρουν να λαμβάνουν τέτοιου είδους αποφάσεις σε ψευδή ή λανθασμένα οικονομικά στοιχεία.

◆ Απόσταση.

Οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων δεν έχουν την δυνατότητα να βρίσκονται μέσα στην επιχείρηση ανά πάσα στιγμή προκειμένου να μπορούν να εξακριβώνουν οι ίδιοι την αξιοπιστία των πληροφοριών που παρέχουν οι καταστάσεις αυτές.

◆ Πολυπλοκότητα.

Καθώς το μέγεθος των επιχειρήσεων μεγαλώνει τόσο μεγαλώνει και ο όγκος των συναλλαγών τους. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια τόσο οι συναλλαγές όσο και τα λογιστικά συστήματα που τις διαχειρίζονται έχουν γίνει ιδιαίτερα πολύπλοκα, με αποτέλεσμα αφενός να υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να διαπραχθούν σφάλματα και αφετέρου οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων να μην έχουν τις γνώσεις για να αξιολογήσουν την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των πληροφοριών που τους παρέχονται.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως παρά το υψηλό κόστος με το οποίο επιβαρύνεται μια επιχείρηση για τον εξωτερικό έλεγχο της, επωφελείται πολλαπλώς από αυτόν, όπως αναφέρει και ο Παππάς¹⁸ με τους εξής τρόπους:

- ◆ Εξασφαλίζεται η συνεχής βελτίωση του λογιστικού της συστήματος.
- ◆ Βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου της.
- ◆ Αποκτούν νομιμότητα οι λογιστικές καταστάσεις της.
- ◆ Αυξάνεται η εγκυρότητα και η πληρότητα των δημοσιευμένων λογιστικών καταστάσεων όταν συνοδεύονται από το πιστοποιητικό ελέγχου.
- ◆ Διευκολύνεται η εκ μέρους της άντληση κεφαλαίων αφού ο σωστά πληροφορημένος επενδυτής αντιμετωπίζει μικρότερο κίνδυνο.
- ◆ Διευκολύνεται η διενέργεια του φορολογικού ελέγχου των βιβλίων της επειδή ο εφοριακός ελεγκτής περιορίζει την έκταση και τον χρόνο του ελέγχου του.
- ◆ Ενισχύεται ή αποδυναμώνεται η θέση των οικονομικών στελεχών της έναντι των μετόχων ανάλογα με τα πορίσματα του ελέγχου.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως ο εξωτερικός έλεγχος συντελεί στην καλή λειτουργία της επιχείρησης και στην εξασφάλιση μιας καλής εικόνας απέναντι στους μετόχους και στο επενδυτικό κοινό.

¹⁸ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

Επιπροσθέτως θα μπορούσαμε να αναφέρουμε όπως υποστηρίζουν και οι ¹⁹Porter, Simon και Hatherly, και εναλλακτικές ωφέλειες που προκύπτουν από τον εξωτερικό έλεγχο. Πιο συγκεκριμένα, ο εξωτερικός ελεγκτής είναι ένας πλήρης γνώστης της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης και επίσης είναι ανεξάρτητος και αντικειμενικός από και προς την Διοίκηση. Συνεπώς μπορεί να κρίνει και να συμβουλεύσει την εκάστοτε Διοίκηση σχετικά με ζητήματα βελτίωσης του εσωτερικού ελέγχου, ανάπτυξης των λογιστικών πληροφοριακών συστημάτων και γενικά να δώσει φορολογικές, επενδυτικές και χρηματοοικονομικές συμβουλές.

Εάν κοιτάξουμε την έννοια του εξωτερικού ελέγχου, πιο σφαιρικά θα μπορούσαμε να πούμε πως ο εξωτερικός έλεγχος ωφελεί ακόμα και την ίδια την κοινωνία, σαν σύνολο, μιας και εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία των αγορών (Turner 2001, Chief Accountant of the Securities and Exchange Commission in the United States of America.) και παράλληλα διασφαλίζει την ακεραιότητα των Διοικήσεων των εταιριών.

2.6 Ποιες Εταιρίες Υπάγονται Υποχρεωτικά στον Εξωτερικό Έλεγχο?

Με βάση το άρθρο 2 του Π.Δ. 226/92²⁰, όπως αναφέραμε και παραπάνω άλλωστε, η σύσταση και λειτουργία του Σ.Ο.Ε.Α. αποβλέπει στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισεως των πάσης φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής (ιδρύματος, εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου), από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργούντων ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα Ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και την κοινοτική νομοθεσία.

Με βάση το άρθρο 3 του Π.Δ. 226/92²¹ σε υποχρεωτικό τακτικό έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης και των οικονομικών καταστάσεων υπάγονται:

- ◆ Τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, πλην των δήμων και κοινοτήτων.
- ◆ Τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που εξυπηρετούν δημόσιο ή κοινωφελή σκοπό και επιχορηγούνται από το Κράτος ή απολαύουν ιδιαίτερων προνομίων, βάσει ειδικής διατάξεως νόμου ή κατ' εξουσιοδότηση τούτου.
- ◆ Οι τράπεζες, οι ασφαλιστικές εταιρίες, οι εταιρίες επενδύσεων- χαρτοφυλακίου, οι εταιρίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, οι εταιρίες χρηματοδοτικών μισθώσεων και οι ενώσεις συνεταιριστικών οργανώσεων.
- ◆ Οι ανώνυμες εταιρίες, οι εταιρίες περιορισμένης ευθύνης, οι ετερόρρυθμες κατά μετοχές εταιριών και οι κοινοπραξίες αυτών.

¹⁹ Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly(2003), "Principles of external auditing"

²⁰ Ανάκτηση από www.soel.gr

²¹ Ανάκτηση από www.soel.gr

- ◆ Οι ενοποιημένοι λογαριασμοί (οικονομικές καταστάσεις) του άρθρου 100 παρ.1 του Κ.Ν. 2190/1920 των συνδεδεμένων επιχειρήσεων.
- ◆ Οι ανώνυμες εταιρίες, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, καθώς και οι ανώνυμες εταιρίες των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο, εν λόγω ή εν μέρει, έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή.
- ◆ Οι εταιρίες ή οργανισμοί ή και δραστηριότητες γενικά που με βάση τις διατάξεις του νόμου υπάγονται στον υποχρεωτικό έλεγχο Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

2.7 Τα Κριτήρια για να Υπαχθεί μία Ανώνυμη Εταιρία σε Εξωτερικό Έλεγχο.

Τρία είναι τα κριτήρια τα οποία πρέπει να πληρούνται προκειμένου μια Ανώνυμη Εταιρία να υπαχθεί σε έλεγχο από ορκωτούς ελεγκτές λογιστές και αυτά είναι: ²²

- ◆ Το σύνολο του Ισολογισμού της επιχείρησης (όπως προκύπτει από το άθροισμα των στοιχείων Α μέχρι Ε του ενεργητικού, στο υπόδειγμα ισολογισμού του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου)
- ◆ Ο καθαρός κύκλος των εργασιών της επιχείρησης..
- ◆ Ο μέσος όρος προσωπικού που απασχόλησε η επιχείρηση μέσα στην διαχειριστική χρήση.

Ο Νόμος ο οποίος όριζε τα κριτήρια αυτά, αρχικά ήταν ο 2190/1920 ο οποίος και ίσχυε μέχρι το 1986. Βάσει του αρχικού ν. 2190/1920 και συγκεκριμένα του άρθρου 42α παρ. 6, για να υπαχθεί μία επιχείρηση σε εξωτερικό έλεγχο έπρεπε να πληρούνται τα εξής κριτήρια:

- ◆ Σύνολο Ισολογισμού : 130 εκατομμύρια Δρχ.
- ◆ Καθαρός κύκλος εργασιών : 260 εκατομμύρια Δρχ.
- ◆ Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά την οικονομική χρήση: 50 άτομα.

Ακολούθησε ο κωδικοποιημένος νόμος 2190/1920, ο οποίος και ίσχυσε από 1.1.1987 έως και 21.12.1989. Με το άρθρο 112 παρ. 5 του νόμου αυτού, τα κριτήρια τα οποία έπρεπε να πληρούνται ήταν τα εξής:

- ◆ Σύνολο Ισολογισμού :200 εκατομμύρια Δρχ.
- ◆ Καθαρός κύκλος εργασιών: 400 εκατομμύρια δρχ.
- ◆ Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά την οικονομική χρήση: 50 άτομα.

Εν συνεχεία, από 1.1.1990 έως και 31.12.1994 με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου (ΦΕΚ 823 Α' 17.12.1990) τα κριτήρια διαμορφώθηκαν ως εξής:

- ◆ Σύνολο Ισολογισμού : 400 εκατομμύρια Δρχ.
- ◆ Καθαρός κύκλος εργασιών : 800 εκατομμύρια Δρχ.
- ◆ Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά την οικονομική χρήση: 50 άτομα.

²² Ανάκτηση από www.tax.heaven.gr

Από 1.1.1995 έως και 31.12.2001 με το άρθρο 2 του Π.Δ. 325/94 (ΦΕΚ 174 Α' 24.10.94) τα κριτήρια τροποποιήθηκαν και πάλι και είχαν ως εξής:

- ◆ Σύνολο Ισολογισμού : 500 εκατομμύρια Δρχ.
- ◆ Καθαρός κύκλος εργασιών : 1 δισεκατομμύριο Δρχ.
- ◆ Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά την οικονομική χρήση: 50 άτομα.

Από 1.1.2002 και με την εισαγωγή της χώρας στη ζώνη του ευρώ τα κριτήρια διαμορφώθηκαν με βάση το άρθρο 16 παρ. 4 του Νόμου 2919/2001 (ΦΕΚ 128 Α'), ως εξής:

- ◆ Σύνολο Ισολογισμού : 1,5 εκατομμύρια ευρώ.
- ◆ Καθαρός κύκλος εργασιών : 3 εκατομμύρια ευρώ..
- ◆ Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά την οικονομική χρήση: 50 άτομα.

Από 8.8.2007 με το άρθρο 52 του Νόμου 3604/07 τα κριτήρια έγιναν:

- ◆ Σύνολο Ισολογισμού : 2,5 εκατομμύρια ευρώ.
- ◆ Καθαρός κύκλος εργασιών : 5 εκατομμύρια ευρώ.
- ◆ Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά την οικονομική χρήση: 50 άτομα.

Η τελευταία κωδικοποίηση του Νόμου 2190/1920 έγινε με το Νόμο 3873/2010 βάσει του οποίου τα κριτήρια έμειναν ως είχαν από την προηγούμενη κωδικοποίηση.

Εάν μία επιχείρηση πληρεί έστω τα δύο από τα τρία κριτήρια τότε υπάγεται σε έλεγχο από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές. Αντίστοιχα εάν μία επιχείρηση δεν ξεπερνά τα όρια σε τουλάχιστον δύο από τα παραπάνω κριτήρια τότε δεν υπάγεται σε έλεγχο και αν υπαγόταν τότε παύει να υπάγεται αν τα όρια της είναι για τουλάχιστον δύο συνεχόμενες διαχειριστικές περιόδους κάτω από τα αναφερόμενα κριτήρια.

Οι ελεγκτές μπορούν να επαναδιορίζονται από τις επιχειρήσεις, όχι όμως για περισσότερες από πέντε συνεχόμενες εταιρικές χρήσεις. Μεταγενέστερος επαναπροσδιορισμός δεν επιτρέπεται αν δεν έχουν παρέλθει δύο πλήρεις χρήσεις. Σε κάθε περίπτωση, το καταστατικό εταιρίας που ιδρύεται με μετοχικό κεφάλαιο τουλάχιστον 3.000.000 ευρώ, προβλέπει έλεγχο από ορκωτό ελεγκτή.

Εταιρίες οι οποίες έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών πάνω από 1.000.000 ευρώ και δεν υπερβαίνουν τα δύο από τα τρία κριτήρια που προαναφέραμε ελέγχονται από δύο τουλάχιστον ελεγκτές οι οποίοι πρέπει να είναι πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών, μέλη του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (Ο.Ε.Ε.) και κάτοχοι άδειας επαγγέλματος Λογιστή-Φοροτεχνικού Α'

τάξεως του ν. 2515/1997 (ΦΕΚ 154 Α')²³. Ενώ οι ανώνυμες εταιρίες των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών τους δεν ξεπερνά το 1.000.000 ευρώ δεν υπόκεινται σε έλεγχο από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ.

3.1 Ελεγκτικά Πρότυπα.

“Τα Ελεγκτικά Πρότυπα αποτελούν τις βασικές κατευθυντήριες οδηγίες τις οποίες πρέπει να ακολουθεί ο εξωτερικός ελεγκτής προκειμένου να εξασφαλίσει την ορθολογικότητα και τη νομιμότητα του έργου του.”²⁴ Πρέπει να χαρακτηρίζονται από εύλογη συνέπεια, να είναι ευκολοκατανόητα από τους χρήστες τους και να τα διακρίνει η αποτελεσματικότητα του κόστους τους.

Τα Ελεγκτικά Πρότυπα καθιερώνονται από τις επαγγελματικές οργανώσεις των εξωτερικών ελεγκτών κάθε χώρας ή από διεθνείς οργανισμούς.

Στην θέσπιση και καθιέρωση των Ελεγκτικών Προτύπων σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι επαγγελματικές ενώσεις των ελεγκτών της Αγγλίας, της Ουαλίας (The Institute of Chartered Accountants in England and Wales) καθώς και των Ηνωμένων Πολιτειών (The American Institute of Certified Public Accountants-A.I.C.P.A.). Στην χώρα μας το έργο της καθιέρωσης των ελεγκτικών προτύπων το έχει αναλάβει το Σ.Ο.Ε.Λ.

3.2 Τα Ελεγκτικά Πρότυπα του Αμερικανικού Ινστιτούτου Ορκωτών Ελεγκτών.

Τα ελεγκτικά πρότυπα του Αμερικανικού Ινστιτούτου αναπτύχθηκαν στις Η.Π.Α. το 1947 και ισχύουν από τότε με μικρές τροποποιήσεις. Είναι τα πλέον αποδεκτά πρότυπα μιας και τυγχάνουν της γενικής αποδοχής από τους επαγγελματίες Ορκωτούς Λογιστές όλων των Πολιτειών της Αμερικής αλλά και από τις περισσότερες ξένες ελεγκτικό-λογιστικές επιχειρήσεις που λειτουργούν τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και στην χώρα μας.

Δεν είναι σχεδιασμένα για να κατευθύνουν τις καθημερινές ελεγκτικές διαδικασίες αλλά συνθέτουν ένα πλαίσιο αρχών και κανόνων που αποτελούν την βάση της ελεγκτικής διαδικασίας και επιπροσθέτως επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την διαμόρφωση των εθνικών προτύπων. Τα Πρότυπα αυτά διακρίνονται στις εξής κατηγορίες²⁵:

²³ Ανάκτηση από tax.heaven.gr

²⁴ Αντώνης Παπάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

²⁵ Αντώνης Παπάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

◆ Γενικά Πρότυπα.(General Standards)

α. Ο ελεγκτής πρέπει να έχει πλήρη επιστημονική και επαγγελματική κατάρτιση και εμπειρία.

β. Ο ελεγκτής πρέπει να είναι ανεξάρτητος και ανεπηρέαστος στη σκέψη σε όλα τα θέματα που αφορούν το ελεγκτικό του έργο.

γ. Ο ελεγκτής πρέπει να επιδεικνύει εύλογη επαγγελματική επιμέλεια κατά τη διενέργεια του ελέγχου και την σύνταξη της έκθεσης ελέγχου.

◆ Πρότυπα Ελεγκτικής Εργασίας. (Standards of Fieldwork)

α. Η ελεγκτική εργασία πρέπει να προγραμματίζεται ορθολογικά και το ελεγκτικό προσωπικό να εποπτεύεται αποτελεσματικά.

β. Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να μελετάται και η αποτελεσματικότητά του να αξιολογείται ώστε να αποτελεί τη βάση καθορισμού του βάθους και της εκτάσεως του εξωτερικού ελέγχου.

γ. Το απαιτούμενο αποδεικτικό υλικό πρέπει να είναι επαρκές και κατάλληλο και να εξασφαλίζεται μέσω κριτικών επισκοπήσεων, παρατηρήσεων, υποβολής ερωτημάτων, επιβεβαιώσεων και απογραφής για να αποτελέσει τη βάση τεκμηρίωσης της γνώμης του ελεγκτή για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

◆ Πρότυπα Έκθεσης Πορίσματος (Standards of reporting)

α. Η έκθεση (πιστοποιητικό) ελέγχου πρέπει να αναφέρει ότι η κατάρτιση και η παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης είναι σύμφωνες ή όχι με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές.

β. Η έκθεση ελέγχου πρέπει να αναφέρει ότι η επιχείρηση ακολούθησε στην παρούσα όπως και την προηγούμενη χρήση τις ίδιες λογιστικές αρχές.

γ. Οι επεξηγηματικές υποσημειώσεις στις λογιστικές καταστάσεις πρέπει να θεωρούνται εύλογα ικανοποιητικές εκτός και εάν ο ελεγκτής έχει διατυπώσει διαφορετική γνώμη.

δ. Η έκθεση πρέπει να περιέχει είτε τη γνώμη του ελεγκτή για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων στο σύνολο τους, είτε τους λόγους για τους οποίους δεν εκφράζει γνώμη. Πρέπει επίσης να περιέχει το βαθμό της ευθύνης που αναλαμβάνει ο ελεγκτής και μια σαφή ένδειξη του χαρακτήρα του ελέγχου που διενεργηθεί.

3.3 Τα Ελεγκτικά Πρότυπα Του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.)

Τα ελεγκτικά πρότυπα τα οποία κατήθυναν τους ελέγχους των οικονομικών καταστάσεων στην χώρα μας μέχρι και τις 26.10.2004 ήταν τα Πρότυπα του Σ.Ο.Λ. Τα Πρότυπα αυτά παρά το γεγονός ότι πλέον δεν εφαρμόζονται, είναι ενδιαφέρουσα μία συνοπτική αναφορά τους, μιας και

αποτελέσαν “την ζωντανή ιστορία της συντριπτικής πλειοψηφίας των ελέγχων στην χώρα μας”.²⁶

Το Εποπτικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ. ενέκρινε ως Πρότυπα (standards) του Σ.Ο.Ε.Λ. τα “Βασικά Πρότυπα” και τα “Πρότυπα Καλής Εκτελέσεως” που δημοσιεύθηκαν στο ΦΕΚ τ.Β'1119/18-12-1979 (τεύχος 2) και 126/1993. Σύμφωνα με το Σ.Ο.Λ, οι δοκιμασμένες και καθιερωμένες πρακτικές, έννοιες, μέθοδοι και αντιλήψεις οι οποίες επί χρόνια εφαρμόζονταν κατά τους ελέγχους αποτελούσαν και τα Ελεγκτικά Πρότυπα. Τα πρότυπα αυτά αφορούσαν πρωταρχικά τους τακτικούς ελέγχους των Ανωνύμων Εταιριών και των μεγάλων Οργανισμών, είχαν όμως εφαρμογή και επί των λοιπών εξωτερικών ελέγχων με εξαίρεση τους φορολογικούς ελέγχους και τις ειδικές πραγματογνωμοσύνες.

Τα πρότυπα αυτά ήταν ομαδοποιημένα στις παρακάτω ενότητες:

- α. Τα βασικά Πρότυπα που αναφέρονται γενικά στους σκοπούς των ελέγχων, στα προσόντα και στις ευθύνες του ελεγκτή.
- β. Τα Πρότυπα Καλής Εκτελέσεως που αφορούν την τεχνική του εξωτερικού ελέγχου.
- γ. Τα Πρότυπα Εκθέσεων που πραγματεύονται τη σύνταξη και το περιεχόμενο της έκθεσης και του πιστοποιητικού ελέγχου.
- δ. Τα Πρότυπα Επαγγελματικής Δεοντολογίας που αφορούν τη γενικότερη συμπεριφορά του ελεγκτή.

3.4 Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα.

“Πρόθεση και επιδίωξη της συντριπτικής πλειοψηφίας των Ελλήνων Ελεγκτών είναι η διενέργεια ελέγχων που να ανταποκρίνονται σε προδιαγραφές διεθνούς παραδοχής. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν υπάρχει μια κοινή συναντίληψη ως προς το τι συνθέτει “επαρκή έλεγχο”. Τούτο είναι απαραίτητο και για την άσκηση, κατά τρόπο δίκαιο και αντικειμενικό, ποιοτικού ελέγχου επί του έργου των ελεγκτών.”²⁷

Με το ΦΕΚ 1589 καθιερώθηκαν τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) τα οποία σαν στόχο έχουν, αφενός να βοηθηθούν οι Έλληνες ελεγκτές στην άσκηση του ελεγκτικού έργου τους και αφετέρου να γίνει δυνατή η αξιολόγηση του ελεγκτικού έργου με τρόπο δίκαιο και αντικειμενικό.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα είναι διαμορφωμένα στα πλαίσια των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants-I.F.A.C.), όπως άλλωστε επιτάσσει η Ελληνική νομοθεσία με το άρθρο 137 του ν. 2190/1920.

Αναπτύχθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.) μετά από την εισήγηση του Εποπτικού Συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.Λ. στις 9 Ιουνίου 2004.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα εγκρίθηκαν από τον Γενικό Γραμματέα του υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών στις 5 Οκτώβρη και εν τέλει δημοσιεύτηκαν στις 22 Οκτωβρίου του

²⁶ Χρήστος Καζαντζής (2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ. 126

²⁷ ΦΕΚ 1589 τ. Β', 22.10.2004

2004 με το Φ.Ε.Κ. 1589.Αποτελούν ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο σύνολο κανόνων, το οποίο κατευθύνει τους ελέγχους, οι οποίοι διενεργούνται από τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.), είτε οι έλεγχοι αυτοί είναι υποχρεωτικοί είτε προαιρετικοί.

Στόχος της Ε.Λ.Τ.Ε. είναι η άσκηση ποιοτικού ελέγχου επί το έργο των ελεγκτών και μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής εντάσσεται και η ανάπτυξη, η καθιέρωση και η γενική παραδοχή των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων. Αυτό βεβαίως προϋποθέτει τη συνεχή παρακολούθηση των εξελίξεων στο διεθνή χώρο και, ιδιαίτερα, στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και παράλληλα την προσαρμογή των προτύπων σε αυτές τις εξελίξεις.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) είναι εδραιωμένα εξ ολοκλήρου πάνω στα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ), όμως πρόθεση της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων είναι η σταδιακή περαιτέρω ανάπτυξη των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων (ΕΕΠ), μέσα στα πλαίσια πάντα των σχετικών εξελίξεων στον ευρύτερο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τέλος να προσθέσουμε ότι τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) ακριβώς επειδή βασίζονται στα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ) παρέχεται η δυνατότητα στους ελεγκτές της επικουρικής επίκλησης των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΕΠ), είτε για σκοπούς ερμηνείας είτε για σκοπούς συμπλήρωσης των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων (ΕΕΠ).

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα ομαδοποιούνται στις παρακάτω κατηγορίες:²⁸

- ◆ Εισαγωγικά Θέματα (Ε.Ε.Π. 1100, 1110, 1120)
- ◆ Γενικές Αρχές και Ευθύνες (Ε.Ε.Π. 2200, 2210, 2220, 2230, 2240, 2250, 2260)
- ◆ Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση του Ελεγκτικού Κινδύνου (Ε.Ε.Π. 3300, 3310, 3315, 3320, 3330, 4400, 4401, 4402)
- ◆ Ελεγκτική Μαρτυρία (Ε.Ε.Π. 5500, 5501, 5505, 5510, 5520, 5530, 5540, 5545, 5550, 5560, 5570, 5580)
- ◆ Χρησιμοποίηση της Εργασίας των Τρίτων (Ε.Ε.Π. 6600, 6610, 6620)
- ◆ Ελεγκτικά Συμπεράσματα και Πιστοποιητικά (Ε.Ε.Π. 7700, 7710, 7720)
- ◆ Εξειδικευμένοι Στόχοι (Ε.Ε.Π. 8800).

3.5 Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

Οι ραγδαία μεταβαλλόμενες οικονομίες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και διεθνώς, έχουν δημιουργήσει πολλές ευκαιρίες για μια άνευ προηγουμένου ανάπτυξη των επιχειρήσεων μέσω της τεχνολογίας και της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου.

Η παγκοσμιοποίηση αυτή, όμως, έχει δημιουργήσει τέτοιους οικονομικούς και επιχειρηματικούς δεσμούς που η οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών έχει αυξηθεί

σημαντικά. Τα δεδομένα αυτά καθιστούν επιβεβλημένη την εφαρμογή διεθνών προτύπων τα οποία να διασφαλίζουν υψηλής ποιότητας οικονομική πληροφόρηση η οποία να είναι συγκρίσιμη και κατανοητή, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσής της.

Για το σκοπό αυτό, η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (International Federation of Accounting Committee-I.F.A.C.), έθεσε σαν στόχο την ανάπτυξη και βελτίωση ενός συντονισμένου παγκόσμιου λογιστικού επαγγέλματος με εναρμονισμένα λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα. Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκαν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) και τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ).

Η έκδοση των Ελεγκτικών Προτύπων και των Οδηγιών για τον έλεγχο πραγματοποιείται από μια υποεπιτροπή της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants-I.F.A.C), την επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (International auditing Practise Committee-I.A.P.C.), η οποία είναι μία μόνιμη επιτροπή του Συμβουλίου της I.F.A.C. Η I.A.P.C, επιλέγει θέματα για λεπτομερή μελέτη και αναθέτει σε άλλες υποεπιτροπές τη μελέτη και την υποβολή σχεδίου.

Τα εθνικά πρότυπα ελέγχου τα οποία εκδίδει η κάθε χώρα, διαφέρουν όπως είναι αναμενόμενο σε μορφή και περιεχόμενο. Η I.A.P.C. λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις διαφορές εκδίδει τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ), τα οποία και προορίζονται για διεθνή αποδοχή. Να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο ότι τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ) δεν παρακάμπτουν τους κανονισμούς που διέπουν τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων σε κάθε χώρα.

Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα περιέχουν βασικές αρχές, διαδικασίες καθώς και άλλες οδηγίες με μορφή επεξηγηματικού και άλλου υλικού. Τα ΔΕΠ προβλέπουν, μεταξύ άλλων, τη συνολική «ποσοτικοποίηση» των παρατηρήσεων που σημειώνει ο ορκωτός ελεγκτής στην έκθεσή του. Δηλαδή, πώς θα διαμορφώνονταν τα κέρδη ή οι ζημιές μίας εταιρείας, αλλά και η καθαρή θέση, εάν είχαν ληφθεί υπόψη τα ποσά που αναγράφονται στις σημειώσεις.

Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα αναφέρονται, επίσης, σε ένα πλήθος παραγόντων που επηρεάζουν την ανεξαρτησία του ελεγκτή από τον ελεγχόμενο. Όπως για παράδειγμα, η ετήσια περιοδική αμοιβή που εισπράττει ένας ελεγκτικός φορέας από μια εταιρεία δεν πρέπει να αποτελεί ουσιαστικό ποσοστό των συνολικών ετήσιων ελεγκτικών αμοιβών του ελεγκτικού φορέα. Αν και δεν προσδιορίζονται ακριβή ποσοστά από τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, υπάρχουν ωστόσο θεσμικοί φορείς στο εξωτερικό (π.χ. Αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς) που έχουν προχωρήσει σε ακριβή προσδιορισμό τους.

Στα βασικά πλεονεκτήματα των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων συμπεριλαμβάνεται και η ύπαρξη πολλών διαφορετικών προτύπων εκθέσεων ελέγχου (τακτικός έλεγχος, ειδικός έλεγχος, επισκόπηση, διαχειριστικός έλεγχος κ.λ.π.), καθώς και μεθόδων για την προσαρμογή των ελέγχων σε πολύπλοκα μηχανογραφικά συστήματα που επιτρέπουν τη χρήση σύγχρονων στατιστικών μοντέλων.

Μέχρι και το Δεκέμβριο του 2009 ίσχυαν δύο πρότυπα για τον ποιοτικό έλεγχο, 31 ελεγκτικά πρότυπα, δύο πρότυπα επισκόπησης, δύο λοιπών ελεγκτικών εργασιών, δύο για μη ελεγκτικές εργασίες και οκτώ οδηγοί για πρακτική εφαρμογή. Συνολικά δηλαδή υπήρχαν 47 κείμενα. Στο παρελθόν έχουν καταργηθεί τέσσερα ελεγκτικά πρότυπα και επτά οδηγοί για πρακτική εφαρμογή, που είχαν εκδοθεί, δηλαδή συνολικά έντεκα κείμενα.

Από το Δεκέμβριο του 2009 καταργήθηκαν τα 31 ελεγκτικά πρότυπα και τα δύο πρότυπα για τον ποιοτικό έλεγχο, δηλαδή 33 κείμενα συνολικά και αντικαταστάθηκαν από δύο αναδιατυπωμένα πρότυπα για τον ποιοτικό έλεγχο και 35 ελεγκτικά πρότυπα που συνήθως αντικαθιστούν παλαιότερα και σε ορισμένες περιπτώσεις συμπληρώνουν. Εκδόθηκαν δηλαδή 37 νέα κείμενα.²⁹

3.6 Τα Αναδιατυπωμένα ή Αναθεωρημένα Ελεγκτικά Πρότυπα της I.F.A.C.

Οι κατηγορίες των αναδιατυπωμένων Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (International Standards Of Auditing-ISA), όπως αυτά ισχύουν από τον Δεκέμβριο του 2009, είναι οι εξής:³⁰

- ◆ ISA 200: Γενικοί στόχοι του ελεγκτή και ο τρόπος διενέργειας ο τρόπος διενέργειας ελέγχων σύμφωνα με τα ΔΕΠ.
- ◆ ISA 210: Συμφωνία των όρων εργασιών ελέγχου.
- ◆ ISA 220: Ποιοτικός έλεγχος για ελέγχους ιστορικών οικονομικών καταστάσεων.
- ◆ ISA 230: Τεκμηρίωση του ελέγχου. (αναδιατυπωμένο)
- ◆ ISA 240: Η ευθύνη του ελεγκτή για τον εντοπισμό απατών για έναν έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. (αναδιατυπωμένο)
- ◆ ISA 250: Εφαρμογή νόμων και νομικών ρυθμίσεων σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων.
- ◆ ISA 260: Επικοινωνία για τα ευρήματα του ελέγχου με τους αρμόδιους για την εταιρική διακυβέρνηση (αναθεωρημένο και αναδιατυπωμένο)
- ◆ ISA 265: Επικοινωνία για τις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου με την εταιρική διακυβέρνηση.
- ◆ ISA 300: Σχεδιασμός ελέγχου οικονομικών καταστάσεων.
- ◆ ISA 315: Κατανόηση της ελεγχόμενης μονάδας και τους περιβάλλοντός της και εκτίμηση των κινδύνων για σημαντικά λάθη.
- ◆ ISA 320: Σημαντικότητα, σχεδιασμός και εκτέλεση του ελέγχου.
- ◆ ISA 330: Ελεγκτικές διαδικασίες και εκτιμημένοι κίνδυνοι.
- ◆ ISA 402: Προσέγγιση του ελέγχου για ελεγχόμενες μονάδες που χρησιμοποιούν εταιρίες παροχής υπηρεσιών.
- ◆ ISA 450: Αξιολόγηση των λαθών στις οικονομικές καταστάσεις, που εντοπίστηκαν από τον έλεγχο.
- ◆ ISA 500: Ελεγκτικές Αποδείξεις.

²⁹ Ανάκτηση από www.dntzanatos.gr

³⁰ Ανάκτηση από www.dntzanatos.gr

- ◆ ISA 501: Ελεγκτικές Αποδείξεις για ειδικά θέματα.
- ◆ ISA 505: Εξωτερικές επιβεβαιώσεις.
- ◆ ISA 510: Πρώτος έλεγχος και Ισολογισμός Ανοίγματος.
- ◆ ISA 520: Αναλυτικές διαδικασίες.
- ◆ ISA 530: Δειγματοληπτικός έλεγχος.
- ◆ ISA 540: Έλεγχοι λογιστικών εκτιμήσεων, περιλαμβανομένων των εκτιμήσεων για εύλογες αξίες και των σχετικών γνωστοποιήσεων. (αναθεωρημένο και αναδιατυπωμένο)
- ◆ ISA 550: Συνδεδεμένα μέρη.
- ◆ ISA 560: Μεταγενέστερα γεγονότα.
- ◆ ISA 570: Συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης.
- ◆ ISA 580: Γραπτές διαβεβαιώσεις από τη διοίκηση.
- ◆ ISA 600: Ειδικά θέματα: Έλεγχοι ενοποιημένων καταστάσεων. (περιλαμβανομένης της εργασίας συνεργαζόμενων ελεγκτών) (αναθεωρημένο και αναδιατυπωμένο)
- ◆ ISA 610: Χρησιμοποίηση του έργου του τμήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρίας.
- ◆ ISA 620: Χρησιμοποίηση από τον ελεγκτή, εμπειρογνώμονα.
- ◆ ISA 700: Διαμόρφωση γνώμης και έκθεση επί των οικονομικών καταστάσεων.
- ◆ ISA 705: Διαφοροποιημένη γνώμη στις εκθέσεις ελέγχου.
- ◆ ISA 706: Ζητήματα έμφασης και άλλα ζητήματα στις εκθέσεις ελέγχου.
- ◆ ISA 710: Συγκρίσιμη πληροφόρηση: Αντίστοιχα ποσά και συγκρίσιμες οικονομικές καταστάσεις.
- ◆ ISA 720: Η ευθύνη του ελεγκτή σε σχέση με άλλα έγγραφα στα οποία περιλαμβάνονται και οι οικονομικές καταστάσεις. (αναδιατυπωμένο)
- ◆ ISA 800: Ειδικά θέματα: Έλεγχοι οικονομικών καταστάσεων που έχουν συνταχθεί με λογιστικά πλαίσια ειδικού σκοπού.
- ◆ ISA 805: Ειδικά θέματα: Έλεγχοι ξεχωριστών καταστάσεων και ειδικών στοιχείων, λογαριασμών ή αντικειμένων οικονομικών καταστάσεων.
- ◆ ISA 810: Έλεγχοι συνοπτικών οικονομικών καταστάσεων.
- ◆ ISQC 1 (International Standard on Quality Control) : Ποιοτικός έλεγχος για εταιρίες που ασκούν ελέγχους και επισκοπήσεις ιστορικών οικονομικών καταστάσεων και άλλες σχετικές εργασίες.

3.7 Εφαρμογή των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων στην Ελλάδα.

Με το νόμο 3229/2004 (ΦΕΚ 38/Α/ 10.2.2004)³¹, “Εποπτεία της ιδιωτικής ασφάλισης, εποπτεία και έλεγχος τυχερών παιχνιδιών, εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και άλλες διατάξεις”, τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα εισήλθαν στην χώρα μας.

Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα εισάγονται με το άρθρο 137 του ν. 3229/2004 “Ελεγκτές και

³¹ Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

Πιστοποιητικά Ελέγχου”, και συγκεκριμένα στην παράγραφο 1 αναφέρεται ότι, οι εταιρείες που συντάσσουν, είτε υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις και Ετήσιες Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις, σύμφωνα με τα υιοθετούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, υποχρεούνται να υποβάλλουν τις καταστάσεις αυτές σε έλεγχο Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, ενώ οι Ενδιάμεσες Οικονομικές Καταστάσεις και οι Ενδιάμεσες Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις του δεύτερου τριμήνου της χρήσεως, όταν επιβάλλεται η σύνταξή τους, υποβάλλονται σε επισκόπηση από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές και το Πιστοποιητικό Επισκόπησης δημοσιεύεται, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το άρθρο 135, μαζί με τις Ενδιάμεσες Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις.

Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου αναφέρονται τα εξής, οι αναγκαίες αναφορές στο Πιστοποιητικό Ελέγχου ή Επισκόπησης των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ορίζονται με απόφαση της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.), ύστερα από σχετική εισήγηση του Εποπτικού Συμβουλίου του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, μέσα στα πλαίσια των κανόνων που προδιαγράφονται από τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants).

Επιπλέον τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, όπως αναφέραμε και παραπάνω χρησιμοποιήθηκαν σαν βάση για την διαμόρφωση των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων (ΕΕΠ),³² και παράλληλα μπορούν να αποταθούν σε αυτά οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές, κατά την εκτέλεση του ελεγκτικού τους έργου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ.

4.1 Ελεγκτική Εργασία.

Η ελεγκτική εργασία είναι το σύνολο των ενεργειών του ελεγκτή, που απαιτούνται για την επίτευξη των σκοπών του ελέγχου. Όπως αναφέρει και ο Παππάς στο βιβλίο του “Εισαγωγή στην Ελεγκτική”³³, “η ελεγκτική διαδικασία ξεκινάει αμέσως μόλις αναθέσει η κάθε επιχείρηση τον έλεγχο των οικονομικών της υποθέσεων στην ευθύνη του ελεγκτή”. Με βάση το άρθρο 16 “Ελεγκτικό Έργο”, του Π.Δ. 226/92³⁴, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, ξεκινώντας την ελεγκτική του εργασία, καθορίζει την έκταση του ελέγχου, των επαγγελματικών κανόνων και Ελεγκτικών προτύπων που θα χρησιμοποιήσει. Σκοπός της ελεγκτικής εργασίας όπως έχουμε αναφέρει και

³² ΦΕΚ 1589,τ.Β', 22.10.2004

³³ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

³⁴ Ανάκτηση από www.soel.gr

παραπάνω είναι να εκφράσει ένα πόρισμα ο Ορκωτός σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης. Για το σκοπό αυτό αξιολογεί την αξιοπιστία και την ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύουν οι εταιρίες καθώς και τις πηγές πληροφοριών πάνω στις οποίες στηρίζεται η σύνταξη αυτών των καταστάσεων. Κατά την διαμόρφωση του πορίσματος ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής αξιολογεί την επάρκεια και την αξιοπιστία των πληροφοριών που περιέχονται στα λογιστικά βιβλία και σε άλλες πηγές πληροφοριών μέσω της μελέτης και αξιολόγησης των λογιστικών συστημάτων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου που χρησιμοποιεί η επιχείρηση και επιπρόσθετα με την διενέργεια ελέγχων, την εξασφάλιση επεξηγήσεων και την εφαρμογή επαληθευτικών διαδικασιών επί των λογιστικών πράξεων και των υπολοίπων των λογαριασμών.

Προκειμένου να κρίνει ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής αν οι πληροφορίες, και κατ' επέκταση οι οικονομικές καταστάσεις, παρουσιάζονται ακριβοδίκαια ακολουθεί τις εξής ενέργειες, αντιπαραθέτει τις οικονομικές καταστάσεις προς τα λογιστικά στοιχεία και εξετάζει τις αποφάσεις της διοίκησης που σχετίζονται με τις οικονομικές καταστάσεις.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα πως, η ελεγκτική διαδικασία πρέπει να είναι ορθολογική, συστηματική και αποτελεσματική. Αυτό επιτυγχάνεται μόνον όταν ο εκάστοτε ελεγκτής ακολουθεί τα απαραίτητα βήματα κατά την διενέργεια του ελεγκτικού του έργου. Παρακάτω παρατίθενται αναλυτικά τα βήματα από τα οποία απαρτίζεται η ελεγκτική διαδικασία.

4.2 Βήματα της Ελεγκτικής Εργασίας.

Τα βήματα της ελεγκτικής εργασίας είναι τα παρακάτω:³⁵³⁶

- ◆ Προκαταρκτική Εργασία.
- ◆ Μελέτη του Συστήματος του Εσωτερικού Ελέγχου.
- ◆ Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.
- ◆ Κατάρτιση Προγράμματος Ελέγχου Τεκμηρίωσης.
- ◆ Έλεγχος Τεκμηρίωσης Συναλλαγών.
- ◆ Έλεγχος Τεκμηρίωσης Υπολοίπων Λογαριασμών.
- ◆ Έκφραση Γνώμης.

Αυτό το βήμα της ελεγκτικής εργασίας είναι ίσως και το πλέον σημαντικό, παρακάτω εξηγούμε πως λειτουργεί και τι συνέπειες ενέχει για τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων.

Το τελικό βήμα της ελεγκτικής διαδικασίας είναι η έκφραση της γνώμης του ελεγκτή όπως αυτή προκύπτει από όλα τα προηγούμενα στάδια του ελεγκτικού του έργου. Ο ελεγκτής κατά τα

³⁵ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

³⁶ Σώμα Ορκωτών Λογιστών(1989), «Ελεγκτικές Οδηγίες Νο 1-12 της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ελεγκτών»

προηγούμενα στάδια της ελεγκτικής διαδικασίας, συλλέγει τα αποδεικτικά στοιχεία που χρειάζεται, ανακαλύπτει λάθη, σφάλματα και νοθείες, αξιολογεί την σοβαρότητα των επιπτώσεων αυτών των λαθών και εν τέλει εκφράζει την άποψη του για την κατάσταση της επιχείρησης.

Η άποψη του ελεγκτή αναγράφεται στην έκθεση ελέγχου ή στο πιστοποιητικό ελέγχου, το οποίο υποβάλλεται στη Γενική συνέλευση των μετόχων και εν συνεχεία δημοσιεύεται μαζί με τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης, όπως αυτό απαιτείται από τα Διεθνή λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ). Να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο, ότι ο ελεγκτής έχει το δικαίωμα άρνησης έκφρασης της γνώμης του, αλλά αυτή την περίπτωση θα την δούμε αναλυτικότερα σε επόμενο κεφάλαιο.

4.3 Μεθοδολογία του Εξωτερικού Ελέγχου.³⁷

Ο εξωτερικός ελεγκτής κατά την διενέργεια του έργου του χρησιμοποιεί πάντα δύο μεθόδους, αυτές του Οριζόντιου ή Προοδευτικού Ελέγχου και του Κάθετου ή Αναδρομικού Ελέγχου.

◆ Οριζόντιος ή Προοδευτικός Έλεγχος.

Ο ελεγκτής κατά την διενέργεια του ελέγχου αυτού, επιλέγει ένα δείγμα παραστατικών για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο και ακολουθώντας την ίδια ροή καταχωρήσεων την οποία ακολούθησε ο λογιστής της επιχείρησης ελέγχει εάν:

- Τα δικαιολογητικά του δείγματος έχουν καταχωρηθεί πλήρως και νόμιμα.
- Η μεταφορά των λογιστικών πληροφοριών από τα δικαιολογητικά έχουν μεταφερθεί με ακρίβεια στα ημερολόγια και στα αναλυτικά καθολικά.
- Υπάρχουν σφάλματα και παραλείψεις κατά τη μεταφορά των καταχωρήσεων στο γενικό καθολικό.
- Υπάρχουν σφάλματα και ελλείψεις στην κατάρτιση των ισοζυγίων και στην τήρηση του βιβλίου αποθήκης, και τέλος εάν
- Η κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων έχει γίνει νόμιμα.

◆ Κάθετος ή Αναδρομικός έλεγχος.

Ο ελεγκτής κατά την διενέργεια του ελέγχου αυτού, επιλέγει ένα δείγμα παραστατικών για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο και ακολουθεί την αντίστροφη ροή καταχωρήσεων από αυτήν που ακολούθησε αρχικά ο λογιστής της επιχείρησης και ελέγχει εάν:

- Είναι ακριβή το Οριστικό Ισοζύγιο και τα Ισοζύγια των Αναλυτικών καθολικών.
- Το βιβλίο απογραφής είναι πλήρες και οι διαδικασίες απογραφής νόμιμες.
- Η μεταφορά των λογιστικών πληροφοριών από τα ημερολόγια στα καθολικά είναι νόμιμη.
- Τα δικαιολογητικά έγγραφα του δείγματος των καταχωρήσεων που έχει επιλέξει είναι πλήρη και νόμιμα.

Στο τέλος, ο ελεγκτής συγκρίνει τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τον Οριζόντιο και τον

³⁷ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

Κάθετο έλεγχο, ώστε να εξάγει χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τη νομιμότητα των λογιστικών διαδικασιών, την ειλικρίνεια των λογιστικών στοιχείων και την αντικειμενικότητα των λογιστικών καταστάσεων.

Στην βιβλιογραφία όμως αναφέρεται και άλλη μία διάκριση ελεγκτικών μεθόδων, η οποία είναι ο Συστηματικός και ο Μη Συστηματικός έλεγχος.³⁸

◆ Συστηματικός Έλεγχος.

Ο Συστηματικός Έλεγχος περιλαμβάνει τον προκαταρκτικό σχεδιασμό του ελέγχου, την συνεχή επαφή με την διοίκηση και το ενεργό ενδιαφέρον για την ελεγχόμενη επιχείρηση. Τα στάδια από τα οποία απαρτίζεται ο Συστηματικός έλεγχος είναι τα εξής:

- Προκαταρκτική επαφή και ενημέρωση.
- Σχεδιασμός, προγραμματισμός και επάνδρωση του ελέγχου.
- Αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
- Ενδιάμεσες εργασίες.
- Εργασίες μετά το κλείσιμο των βιβλίων.
- Σύνταξη του πιστοποιητικού ελέγχου και της ειδικής έκθεσης προς την διοίκηση.

◆ Μη Συστηματικός Έλεγχος.

Ο Μη Συστηματικός Έλεγχος χρησιμοποιεί ποιοτικές μεθόδους αναγνώρισης και ανάλυσης της ελεγχόμενης μονάδας, σύντομες και συνοπτικές διαδικασίες ελέγχου με χρήση μεθόδων όπως οι αριθμοδείκτες. Ο ελεγκτής ουσιαστικά κάνει auditing by exceptions, αυτό που στην διοικητική αποκαλείται management by exceptions. Δηλαδή προσεγγίζει τον Συστηματικό Έλεγχο αλλά αντί να τον ακολουθεί πιστά, τον διευρύνει ανάλογα με τις ενδείξεις της κριτικής ανάλυσης και των ποιοτικών μεθόδων που έχει επιλέξει να χρησιμοποιεί εξ' αρχής.

4.4 Πιστοποιητικό Ελέγχου ή Έκθεση Ελέγχου.

4.4.1. Έκφραση Γνώμης.

Αφού ολοκληρώσει ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, τους ελέγχους των συναλλαγών και των υπολοίπων των λογαριασμών, συγκεντρώνει το αποδεικτικό υλικό που έχει συλλέξει κατά την διενέργεια των επιμέρους ελέγχων, το ταξινομεί στα φύλλα εργασίας και το μελετά. Εφόσον ο ελεγκτής κρίνει ότι το αποδεικτικό υλικό είναι επαρκές τότε αποφαινεται για την αντικειμενικότητα των λογιστικών καταστάσεων. Εκφράζει δηλαδή την γνώμη του για την αξιοπιστία και την

³⁸ Κωνσταντίνος Κάντζος (1995), «Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική»

ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων.

Στο τέλος ενός τακτικού ελέγχου, ο ελεγκτής εκφράζει πάντοτε την γνώμη του για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων, τόσο της τρέχουσας όσο και της προηγούμενης χρήσης. Η έκφραση ελεγκτικής γνώμης διακρίνεται σε τέσσερις περιπτώσεις:³⁹

◆ Ανεπιφύλακτη Γνώμη.

Η ανεπιφύλακτη γνώμη του ελεγκτή είναι και η πλέον επιθυμητή από την Διοίκηση μιας επιχείρησης κι αυτό γιατί αυξάνεται η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων που παρουσιάζονται αλλά ταυτόχρονα βελτιώνεται και η εικόνα της επιχείρησης σε μετόχους και επενδυτές. Ο ελεγκτής εκφράζει ανεπιφύλακτη γνώμη μόνο όταν:

- Το ελεγκτικό του έργο ασκήθηκε βασιζόμενο πλήρως στα ελεγκτικά πρότυπα.
- Οι παραλείψεις και οι νοθεύσεις που παρατήρησε κατά την αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου δεν ήταν ουσιώδεις.
- Η επιχείρηση εφαρμόζει πιστά τις αρχές και τους κανόνες του Λογιστικού Σχεδίου, και τέλος όταν,
- Οι λογιστικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της επιχείρησης και τα αποτελέσματα των εργασιών της.

◆ Γνώμη με Επιφύλαξη.

Σε αυτή την περίπτωση γνώμης, προσφέρονται τα ίδια οφέλη όπως και στην προηγούμενη περίπτωση αλλά σε αρκετά μικρότερο βαθμό κι αυτό γιατί ο ελεγκτής δεν αμφισβητεί την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων αλλά δεν είναι βέβαιος για την καθολικότητα τους. Ο ελεγκτής εκφράζει γνώμη με επιφύλαξη μόνο όταν:

- Αδυνατεί ή παρεμποδίζεται από την Διοίκηση να ασκήσει την ελεγκτική του εργασία με βάση τα ελεγκτικά πρότυπα.
- Εξακριβώνει ότι η επιχείρηση δεν εφαρμόζει πιστά όλες τις διατάξεις του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου.
- Διαπιστώνει ότι ορισμένα μεγέθη των λογιστικών καταστάσεων δεν αποδίδουν ακριβοδίκαια τα αντίστοιχα στοιχεία, δεν είναι δηλαδή αξιόπιστα.

◆ Αντίθετη Γνώμη.

Οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ελεγκτής θα εκφράσει αρνητική γνώμη είναι σπάνιες, μιας και αυτό συνεπάγεται αυτόματα δυσμενέστερες συνέπειες για την Διοίκηση και για την εικόνα της επιχείρησης. Ο ελεγκτής εκφράζει αντίθετη γνώμη όταν διαπιστώσει μη αξιόπιστες λογιστικές καταστάσεις ή όταν σημαντικά λογιστικά μεγέθη δεν αποδίδουν πιστά την πραγματικότητα. Ο ελεγκτής εκφράζει αρνητική γνώμη μόνο όταν:

- Η κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων δεν είναι σύμφωνη με όσα προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο.
- Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου παρουσιάζει ουσιώδεις ελλείψεις, είναι χαλαρό ή ανεπαρκές.

³⁹ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

- Το λογιστικό σύστημα λειτουργεί αναποτελεσματικά.

◆ Άρνηση Έκφρασης Γνώμης.⁴⁰

Συχνά οι ελεγκτές προκειμένου να εκφράσουν μια αρνητική γνώμη χρειάζονται περισσότερα στοιχεία από το να στηρίζουν μια ανεπιφύλακτα θετική, τόσο για τις σοβαρές συνέπειες που θα υποστεί η ελεγχόμενη όσο και η ίδια η ελεγκτική εταιρία η οποία θα υποστεί πιθανότατα απώλεια του πελάτη της. Γι' αυτό και οι ελεγκτές προσπαθούν να εξαντλήσουν κάθε πιθανότητα να έχουν κάνει λάθος εις βάρος της επιχείρησης. Δεν είναι λοιπόν σπάνιο φαινόμενο να αρνούνται οι ελεγκτές να εκφέρουν γνώμη, από το να εκφράσουν αρνητική γνώμη.

Οι λόγοι για τους οποίους ένας ελεγκτής θα εκφράσει άρνηση γνώμης είναι οι παρακάτω:

- Ο έλεγχος μπορεί να μην είναι επαρκής για να στηρίξει την οποιαδήποτε γνώμη.(π.χ. μη συνεργασία εκ μέρους του πελάτη)
- Σημαντικά μεγέθη μπορεί να μην κατέστη δυνατό να ελεγχθούν. (π.χ. αδυναμία ελέγχων σε μακρινά υποκαταστήματα)
- Σοβαρή παράκαμψη ή παραβίαση των ελεγκτικών προτύπων και ειδικότερα αυτών περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας του ελεγκτή.(π.χ. οικονομικές σχέσεις ή συμφέροντα με τον ελεγχόμενο)
- Όταν στη σύνταξη οικονομικών καταστάσεων έχει συσχετιστεί ο ίδιος ο ελεγκτής (π.χ. απλή βοήθεια κατά την σύνταξη).

4.4.2. Σύνταξη Εκθέσεων Ελέγχου.

Όπως ορίζει το άρθρο 16, "Ελεγκτικό Έργο" του Π.Δ.226/92, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής τεκμηριώνει τις παρατηρήσεις και το πόρισμά του με τα φύλλα εργασίας, τα οποία υποχρεούται να διαφυλάσσει για μία πενταετία από την ημερομηνία εκδόσεως του πιστοποιητικού ελέγχου, ενώ η γνώμη του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, ο οποίος και εκτέλεσε τον έλεγχο, διατυπώνεται στο συντασσόμενο από αυτόν "πιστοποιητικό" ή "έκθεση" ελέγχου, τα οποία και υποβάλλονται στον εντολέα του ελέγχου.⁴¹

Το πιστοποιητικό ελέγχου συντάσσεται αποκλειστικά από τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή και υποβάλλεται, σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου 2190, στην Τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων και στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Η δημοσίευση του πιστοποιητικού ελέγχου είναι υποχρεωτική μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις, τις οποίες δημοσιεύουν οι επιχειρήσεις στο τέλος της κάθε χρήσης. Να προσθέσουμε ότι αντίγραφο της έκθεσης υποβάλλεται και στο Εποπτικό

⁴⁰ Κωνσταντίνος Κάντζος (1995), «Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική»
⁴¹ Ανάκτηση από www.soel.gr

Συμβούλιο του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.⁴²

Το πιστοποιητικό ελέγχου αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος αναφέρεται η έκταση και η φύση της ελεγκτικής εργασίας, ενώ στο δεύτερο μέρος αναγράφεται η γνώμη του ελεγκτή. Σύμφωνα με το άρθρο 37 του κωδ. Νόμου 2190/1920⁴³ η έκθεση των ελεγκτών πρέπει να περιλαμβάνει οπωσδήποτε, εισαγωγή κατά την οποία θα αναφέρονται οι ετήσιοι λογαριασμοί οι οποίοι ελέγχονται καθώς και το πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που χρησιμοποιείται. Επίσης πρέπει να γίνεται περιγραφή του εύρους του νόμιμου ελέγχου, στην οποία αναφέρονται και τα ελεγκτικά πρότυπα που χρησιμοποιούνται κατά την διενέργεια του ελέγχου. Ακόμη η έκθεση πρέπει να περιλαμβάνει, την γνώμη των ελεγκτών σχετικά με την αξιοπιστία και την ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων που συντάσσει και δημοσιεύει η ελεγχόμενη μονάδα, παραπομπές σε θέματα για τα οποία οι ελεγκτές απλώς θέλουν να επιστήσουν την προσοχή και τέλος αναγράφεται η ελεγκτική γνώμη σχετικά με το κατά πόσο η ετήσια έκθεση του διαχειριστικού συμβουλίου αντιστοιχεί με τους λογαριασμούς του ίδιου έτους.

Σύμφωνα με τα πρότυπα της σύνταξης εκθέσεων ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να αναγράφει στην έκθεση του εάν οι ελεγχθείσες λογιστικές καταστάσεις καταρτίστηκαν βάσει των γενικών παραδεκτών λογιστικών αρχών και εάν αυτές οι λογιστικές αρχές τηρήθηκαν με συνέπεια. Επίσης πρέπει να αναγράφει εάν οι υποσημειώσεις στις λογιστικές καταστάσεις θεωρούνται επαρκείς, και τέλος οφείλει να αναγράφει στην έκθεση ελέγχου του, τη γνώμη του για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων ή να εκθέτει τους λόγους για τους οποίους αρνείται να εκφράσει την άποψη του.

Βάσει του Ελληνικού Ελεγκτικού Προτύπου 7700 “Η Έκθεση Ελέγχου επί των Οικονομικών Καταστάσεων”⁴⁴, κάθε έκθεση ή πιστοποιητικό ελέγχου οφείλει να έχει τα εξής στοιχεία:

α) Τίτλος της έκθεσης.

β) Αποδέκτης της έκθεσης.

γ) Εισαγωγική παράγραφος

- i. Προσδιορισμός των ελεγχθεισών οικονομικών καταστάσεων
- ii. Συνοπτικός προσδιορισμός των ευθυνών της διοίκησης και των ελεγκτών

δ) Προσδιορισμός του εύρους του πεδίου του ελέγχου

- i. Αναφορά στα Διεθνή και Ελληνικά Πρότυπα.
- ii. Συνοπτική περιγραφή του ελεγκτικού έργου

ε) Παράγραφος διατύπωσης του συμπεράσματος του ελέγχου

- i. Αναφορά στα Λογιστικά Πρότυπα βάσει των οποίων έχουν συνταχθεί οι ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις
- ii. Διατύπωση της γνώμης του ελεγκτή επί των οικονομικών καταστάσεων

⁴² Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

⁴³ Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

⁴⁴ ΦΕΚ1589, τ.Β', 22.10.2004

- στ)Χρονολόγηση της Έκθεσης
- ζ)Διεύθυνση του ελεγκτή
- η)Όνοματεπώνυμο του ελεγκτή
- θ)Αριθμό Μητρώου ΣΟΕΛ του ελεγκτή
- ι)Όνομα της ελεγκτικής εταιρίας
- κ)Αριθμό Μητρώου ΣΟΕΛ της ελεγκτικής εταιρίας.

4.4.3. Υποβολή Έκθεσης προς την Διοίκηση.

Με βάση στοιχεία από το άρθρο 16 “Ελεγκτικό Έργο” του Π.Δ. 226/92⁴⁵ ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής υποχρεούται να υποβάλλει στη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταίρων, από την οποία ανατέθηκε σε αυτόν η διενέργεια ελέγχου, το "πιστοποιητικό ελέγχου", το οποίο πρέπει να περιλαμβάνει όσα ορίζονται από το άρθρο 37 του Κωδ. Ν. 2190/1920 και το οποίο έχει τη θέση της εκθέσεως ελέγχου που προβλέπεται από το άρθρο αυτό.

Διαπιστώσεις του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, οι οποίες δεν επηρεάζουν την οικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα χρήσεως, όπως αυτά προκύπτουν από τις δημοσιευόμενες αντίστοιχες λογιστικές καταστάσεις (Ισολογισμός, Αποτελέσματα Χρήσεως και Διάθεση Κερδών κ.λ.π) ή παρατηρήσεις του για τη βελτίωση του συστήματος οργάνωσης ή λειτουργίας της εταιρείας, γνωστοποιούνται προς τη διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας με τις σχετικές υποδείξεις. Το εκδιδόμενο πιστοποιητικό ή έκθεση ελέγχου κοινοποιείται και στο διοικητικό συμβούλιο ή τον διαχειριστή της ελεγχόμενης μονάδας.

Να προσθέσουμε σε αυτό το σημείο ότι ο ελεγκτής επιπρόσθετα με το πιστοποιητικό ελέγχου υποβάλλει στην Διοίκηση της επιχείρησης μία εκτενή έκθεση στην οποία αναφέρει :⁴⁶

- Πληροφορίες σχετικά με τις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου.
- Στοιχεία με τα οποία αποδεικνύει την ύπαρξη λαθών, νοθεύσεων παραλείψεων και καταδολιεύσεων στο λογιστικό και στο διαχειριστικό σύστημα.
- Παρατηρήσεις και συστάσεις του ελεγκτή για ζητήματα που προέκυψαν κατά την εκτέλεση του ελέγχου και αφορούν την Διοίκηση.
- Περιγραφές των ελεγκτικών διαδικασιών που ακολούθησε η ελεγκτική ομάδα και τέλος,
- Αναλύσεις των αποδεικτικών στοιχείων και του τρόπου διαμόρφωσης της γνώμης του ελεγκτή.

4.4.4. Χρόνος Υποβολής της Έκθεσης Ελέγχου.

⁴⁵ Ανάκτηση από www.soel.gr

⁴⁶ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

Το άρθρο 43β του κωδ. Νόμου 2190⁴⁷ και συγκεκριμένα οι παράγραφοι 4 και 5 επιτάσσουν την δημοσίευση των λογιστικών καταστάσεων της χρήσης και του πιστοποιητικού ελέγχου που τις συνοδεύει είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη σύγκληση της Γενικής Συνέλευσης. Επίσης το άρθρο 43α, ορίζει ότι η έκθεση διαχειρίσεως του Διοικητικού Συμβουλίου πρέπει να τίθεται υπόψη του ελεγκτή τριάντα (30) μέρες(30) πριν από τη Γενική Συνέλευση. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο ελεγκτής πρέπει να παραδώσει το πιστοποιητικό ελέγχου μεταξύ είκοσι (20) και τριάντα (30) ημερών.

Όπως αναφέρει και ο Παππάς στο βιβλίο του “Εισαγωγή στην Ελεγκτική”⁴⁸, οι ημερομηνίες της υποβολής του πιστοποιητικού έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον ελεγκτή, ο οποίος ευθύνεται για τον εντοπισμό των γεγονότων που παρουσιάζονται μετά το τέλος της χρήσης και των οποίων οι επιπτώσεις στην αξιοπιστία των ελεγμένων λογιστικών καταστάσεων είναι σοβαρές. Όμως, τα γεγονότα αυτά είναι δυνατόν να εμφανιστούν στο διάστημα που μεσολαβεί από το τέλος της χρήσης μέχρι την υποβολή του πιστοποιητικού ελέγχου ή και μετά.

ΜΕΡΟΣ 2ο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.

1.1 Κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας.

Όλα τα επαγγέλματα, μαζί και αυτό του λογιστή-ελεγκτή, έχουν κάποια κοινά γνωρίσματα τα οποία και είναι:⁴⁹

- ◆ Η ευθύνη για την εξυπηρέτηση του κοινού.
- ◆ Η πολυμέρεια των γνώσεων, και
- ◆ Η εμπιστοσύνη του κοινού.

Πιο συγκεκριμένα για το επάγγελμα του λογιστή-ελεγκτή αυτά διαμορφώνονται ως εξής:

- ◆ Όσον αφορά την ευθύνη για την εξυπηρέτηση του κοινού, ο λογιστής- ελεγκτής πρέπει να διασφαλίζει ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι δίκαιες για όλους και δεν μεροληπτούν προς οποιονδήποτε σε βάρος κάποιου άλλου.
- ◆ Όσον αφορά την πολυμέρεια των γνώσεων, ο λογιστής-ελεγκτής απαιτείται να έχει πολύπλευρες οικονομικές γνώσεις, μιας και τόσο οι οικονομικές καταστάσεις όσο και οι συνθήκες μεταβάλλονται διαρκώς, συνεπώς και η λογιστική αλλά και η ελεγκτική οφείλουν να συμμορφώνονται σε αυτές τις αλλαγές.

⁴⁷ Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

⁴⁸ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική»

⁴⁹ Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική», σελ. 24

- ◆ Τέλος, σχετικά με την εμπιστοσύνη του κοινού ο λογιστής- ελεγκτής στην ουσία προασπίζει το επάγγελμα του αναφέροντας την αξιοπιστία πάνω στην οποία και ασκείται. Συνεπώς η εμπιστοσύνη του κοινού προς αυτόν αποτελεί ουσιώδες στοιχείο κι αυτό γιατί τα πιστοποιητικά που θα εξέδιδε δεν θα είχαν κανένα κύρος αν το κοινό δεν τα εμπιστευόταν.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε τη σημαντικότητα της ύπαρξης “ενός συνόλου κανόνων και αρχών, που συνδυάζονται προκειμένου να διατηρηθεί ένα επάγγελμα σε αξιοπρεπές επίπεδο, να καθοδηγηθούν τα μέλη στις σχέσεις μεταξύ τους και τέλος να δίνουν στο κοινό τη σιγουριά”.⁵⁰ Εν ολίγοις αντιλαμβανόμαστε την σημαντικότητα της ύπαρξης επαγγελματικής δεοντολογίας.

Η πλειοψηφία των επαγγελματιών στις σύγχρονες κοινωνίες έχουν διαμορφώσει ή διαμορφώνουν κανόνες ή κώδικες δεοντολογίας, οι οποίοι καθορίζουν για τα μέλη τους τι συνιστά ηθική και επαγγελματική συμπεριφορά. Οι κανόνες δεοντολογίας θεσπίζονται προκειμένου οι χρήστες των επαγγελματικών υπηρεσιών να γνωρίζουν τι πρέπει να προσδοκούν από τις υπηρεσίες που αγοράζουν, τα μέλη του κάθε επαγγέλματος να γνωρίζουν τι συνιστά αποδεκτή συμπεριφορά και επίσης το κάθε επάγγελμα να χρησιμοποιεί κανόνες για την παρακολούθηση της συμπεριφοράς των μελών του.

Όπως αναφέρει και ο Καραμάνης στο βιβλίο του “Σύγχρονη Ελεγκτική”⁵¹, ο κώδικας δεοντολογίας ενός επαγγέλματος μπορεί να εξυπηρετήσει διάφορους πρακτικούς σκοπούς. Πρώτον, μπορεί να λειτουργήσει σαν μέσο για τη ρύθμιση διαφόρων θεμάτων επαγγελματικής συμπεριφοράς (π.χ. εμπλοκή σε ασυμβίβαστες ενέργειες ή δραστηριότητες.) και την αντιμετώπιση ενδο- επαγγελματικών συγκρούσεων (π.χ. αθέμιτες πρακτικές ανταγωνισμού μεταξύ ελεγκτών). Δεύτερον, η εφαρμογή ενός Κώδικα Δεοντολογίας μπορεί να διασφαλίσει ότι η πλειοψηφία τουλάχιστον των επαγγελματιών ακολουθεί ορισμένα πρότυπα εργασίας. Αυτόματα συνεπάγεται από αυτό η υψηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και επιπλέον δημιουργείται στην κοινωνία η εικόνα ενός ομογενοποιημένου και αξιόπιστου επαγγέλματος. Τρίτον, σε περιπτώσεις σκανδάλων και κρίσεων, η ύπαρξη ενός Κώδικα Δεοντολογίας διευκολύνει στην εξατομίκευση της ευθύνης, ώστε να μην υπόκειται όλο το επάγγελμα υπό αμφισβήτηση εξαιτίας επαγγελματικής ανεπάρκειας ή ενοχής επιμέρους μελών.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι η ανάπτυξη Κωδικών Επαγγελματικής Δεοντολογίας συμβάλλουν στην προστασία της κοινωνικοοικονομικής θέσης του επαγγέλματος. Επίσης συμβάλλουν στην δημιουργία εμπιστοσύνης με το κοινό ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ανεξάρτητα από τον επαγγελματία που τις παρέχει και τέλος ένας τέτοιος Κώδικας αποτελεί ένα μήνυμα προς την κοινωνία ότι το επάγγελμα έχει αναλάβει να ικανοποιήσει συγκεκριμένες ανάγκες του κοινωνικού συνόλου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και πάντοτε

⁵⁰ Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική», σελ. 23

⁵¹ Κωνσταντίνος Καραμάνης (2008), «Σύγχρονη Ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα», σελ.166

προασπίζοντας το δημόσιο συμφέρον.

Όσον αφορά τώρα το λογιστικό-ελεγκτικό επάγγελμα, η εμπιστοσύνη του κοινού, των επενδυτών, της επιχειρηματικής οντότητας και της κυβέρνησης στην αξιοπιστία και στην αντικειμενικότητα των πορισμάτων του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, επιβάλλει πολύ σοβαρές υποχρεώσεις στους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές. Η έλλειψη ακεραιότητας, η επιλήψιμη ή καταχρηστική συμπεριφορά ενός Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή έχουν επιπτώσεις σε ολόκληρο τον επαγγελματικό κλάδο.

Για τη μείωση των ανεπιθύμητων φαινομένων και την επιβολή κυρώσεων οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές μέσω των εθνικών και των διεθνών επαγγελματικών τους οργανώσεων, όπως το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.), το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (Α.Ι.Ο.Λ.) και τη Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (Δ.Ο.Λ.- I.F.A.C.) διαμόρφωσαν κώδικες επαγγελματικής δεοντολογίας και ηθικής. Οι κώδικες αυτοί όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω, αφενός περιλαμβάνουν αρχές, κανόνες και πρακτικές οδηγίες προς τα μέλη των επαγγελματικών ενώσεων και αφετέρου περιλαμβάνουν πρότυπα συμπεριφοράς τα οποία και αφορούν τις σχέσεις του Ελεγκτή Λογιστή με τους πελάτες του, με τι κοινό και τους συναδέλφους του.

1.2 Κανονισμός Επαγγελματικής Δεοντολογίας των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ.

1.2.1.Σκοπός του Κανονισμού.

Ο Κανονισμός Επαγγελματικής Δεοντολογίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών επικυρώθηκε με το ΦΕΚ 364 Β/7-5-1997 και έχει ως σκοπό την διασφάλιση της ποιότητας και της διαφάνειας των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές, για την προστασία του ηθικού και επαγγελματικού κύρους του Σ.Ο.Ε.Λ. και των μελών του καθώς και των νόμιμων δικαιωμάτων του κάθε ελεγχόμενου ή τρίτου που χρησιμοποιεί υποχρεωτικά ή προαιρετικά τις υπηρεσίες αυτές.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κανονισμού⁵², κάθε Ορκωτός ελεγκτής αλλά και κάθε άλλο μέλος του Σ.Ο.Ε. οφείλει:

α) να συμπεριφέρεται με αξιοπρέπεια έναντι των ελεγχόμενων, των συναδέλφων μελών του Σ.Ο.Ε.Λ και των μελών των θεσμοθετημένων οργάνων του Σ.Ο.Ε.Λ. και να διαβιώνει ως τίμιος και συνετός οικογενειάρχης.

β) Να μην αναλαμβάνει την οποιαδήποτε σε αυτόν ανατιθέμενη εργασία, αν δεν είναι βέβαιος ότι έχουν τηρηθεί όλες οι προϋποθέσεις και οι διαδικασίες που προβλέπονται από το νόμο, και τον Κανονισμό, τις αποφάσεις και τις οδηγίες του Εποπτικού Συμβουλίου, καθώς και τους εσωτερικούς

⁵²

Ανάκτηση από www.soel.gr

κανόνες του ελεγκτικού φορέα του οποίου είναι μέλος.

γ) Να παρέχει τις επαγγελματικές υπηρεσίες του και να προβαίνει στις επιβαλλόμενες γνωστοποιήσεις, με τρόπο αντικειμενικό, ακολουθώντας πάντοτε τα εγκεκριμένα από το Εποπτικό Συμβούλιο πρότυπα και οδηγίες.

δ) Να τηρεί επιμελώς όλους τους κανόνες που διασφαλίζουν την ανεξαρτησία του έναντι των ελεγχόμενων.

ε) Να μην χρησιμοποιεί την ιδιότητα του Ορκωτού Ελεγκτή για την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων ή προσκείμενου σε αυτόν πρόσωπο.

στ) Να μην αρνείται, να μην αναβάλλει ή να μην εγκαταλείπει χωρίς δικαιολογημένο λόγο οποιαδήποτε ανατεθειμένη σε αυτόν εργασία.

ζ) Να μην παρέχει ανακριβή ή παραπλανητικά στοιχεία και πληροφορίες σε ελεγχόμενους και τρίτους, καθώς και στα θεσμικά ή εντεταλμένα όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ.

η) Να μη δυσφημεί, απειλεί, προσβάλλει ή εκβιάζει ελεγχόμενους, συναδέλφους ή όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ.

ι) Να μην ανταγωνίζεται με τρόπο αθέμιτο άλλα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. ή ελεγκτικούς φορείς και να μην επιδιώκει την προσέλκυση ή διατήρηση εργασιών με μη διαφανή μέσα.

ια) Να προστατεύει το κύρος του θεσμού του Σ.Ο.Ε.Λ. και των οργάνων του, καθώς και των αποφάσεων και οδηγιών του Εποπτικού Συμβουλίου και να μη συγκαλύπτει οποιαδήποτε παράβαση του παρόντος Κανονισμού που περιήλθε σε γνώση του.

1.2.2. Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα.

Σύμφωνα με το άρθρο 4⁵³ του Κανονισμού Επαγγελματικής Δεοντολογίας, κάθε μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ. οφείλει να ασκεί το επάγγελμα του Ελεγκτή αντικειμενικά και ανεξάρτητα από κάθε επιρροή του εκάστοτε ελεγχόμενου. Η έννοια της ανεξαρτησίας είναι πολύ σημαντική για την Ελεγκτική, διότι υποδηλώνει ότι ο ελεγκτής έχει πράξει αμερόληπτα και οι οικονομικές καταστάσεις, τις οποίες και έχει ελέγξει, είναι αξιόπιστες.

Ο ελεγκτής που αδυνατεί να είναι ανεξάρτητος, ώστε να παρέχει μια έντιμη και αμερόληπτη γνώμη οφείλει να μην αποδεχτεί την εργασία που του έχει ανατεθεί ή ακόμα και να διακόψει την εργασία αυτή αν για κάποιο λόγο θεωρεί ο ίδιος ότι οι συνθήκες που επικρατούν κλονίζουν την ανεξαρτησία του, την αντικειμενικότητα του και γενικά την προς αυτόν εμπιστοσύνη από συναδέλφους ή από τρίτους. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι Ελεγκτές θεωρούνται ακέραια, εχέμυθα και αμερόληπτα άτομα και έτσι ακριβώς οφείλουν να εκτελούν την εργασία τους. Οπότε αν αυτό αμφισβητηθεί τότε ο Ελεγκτής οφείλει να την διακόψει.

Κάθε ελεγκτικός φορέας και κάθε μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ. οφείλει να τηρεί τους ακόλουθους

⁵³ Ανάκτηση από www.soel.gr

κανόνες, ώστε να εξασφαλίζει την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα του:

α) Να μην παρέχει σε ελεγχόμενο άλλου είδους υπηρεσίες, εκτός από εκείνες που επιτρέπει ο νόμος και για τις οποίες αρμοδίως έχει οριστεί. Δεν είναι ασυμβίβαστη η παροχή υποδείξεων αλλά η παροχή υπηρεσιών σε ασυνήθιστη έκταση μπορεί να θεωρηθεί ότι επηρεάζει την αντικειμενικότητα του ελεγκτή. Έχουν δημιουργηθεί άλλωστε δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα, σχετικά με τις υπηρεσίες που πρέπει και μπορεί να παρέχει ένας ελεγκτής στον ελεγχόμενο. Η μία πλευρά υποστηρίζει πως ο ελεγκτής πρέπει να διενεργεί το ελεγκτικό του επάγγελμα και μόνον, ενώ η άλλη πλευρά υποστηρίζει πως ο ελεγκτής πέρα από τον έλεγχο που ασκεί, μπορεί παράλληλα να παράσχει και άλλες υπηρεσίες στον ελεγχόμενο, όπως διοικητικές, οικονομικές κ.α. χωρίς να προσβάλλεται η αντικειμενικότητα και η ακεραιότητα του ελεγκτή.

β) Να μην αποφασίζει ο ίδιος σε θέματα αρμοδιότητας του ελεγχόμενου. Επίσης πρέπει να αποφεύγει να εκφράζει την άποψη του στις επιχειρηματικές επιλογές ή στις αποφάσεις του ελεγχόμενου.

γ) Να τηρεί αμερόληπτη στάση σε αντικρουόμενες απόψεις των ελεγχομένων ή άλλων ενδιαφερομένων, εκφράζοντας χωρίς περιττούς χαρακτηρισμούς τις αντικειμενικές διαπιστώσεις και υποδείξεις που βασίζονται σε επιμελή εργασία του.

δ) Να μην έχει οποιοδήποτε άμεσο ή έμμεσο οικονομικό συμφέρον κατ' οποιονδήποτε τρόπο από την πορεία των εργασιών του ελεγχόμενου ή από το πόρισμα του ελέγχου του.

ε) Να μην αποδέχεται παρεμβάσεις του ελεγχόμενου ή τρίτων σχετικές με την εκτέλεση των καθηκόντων του.

στ) Να είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικός όταν στον ελεγχόμενο υπηρετούν κατ' οποιονδήποτε τρόπο συγγενικά ή φιλικά προς αυτόν πρόσωπα.

ζ) Να μην δέχεται από τον ελεγχόμενο περιποιήσεις ή άλλα δώρα, που υπερβαίνουν το μέτρο της απλής φιλοφρόνησης και φιλοξενίας στον επαγγελματικό χώρο.

η) Να μην δέχεται οποιαδήποτε αμοιβή ή προμήθεια από τον ελεγχόμενο, πέρα από τη νόμιμη, για οποιοδήποτε λόγο, έστω και για πρόσθετες συγκεκριμένες επαγγελματικές υπηρεσίες, αν δεν έχουν τηρηθεί διαφανείς διαδικασίες για την ανάθεση, την εκτέλεση και την τιμολόγηση της κάθε συγκεκριμένης υπηρεσίας του.

θ) Να τηρεί αυστηρά τις κείμενες νομοθετικές διατάξεις και αποφάσεις του Εποπτικού Συμβουλίου για τα ασυμβίβαστα και τις απαγορεύσεις ως προς το επάγγελμα, καθώς και για τις διαδικασίες αποδοχής και γνωστοποίησης κάθε ανατιθέμενη σε αυτόν εργασίας.

1.2.3. Εχεμύθεια.

Κατά την διάρκεια του ελέγχου μίας οικονομικής μονάδας, περιέρχονται στα χέρια του ελεγκτή στοιχεία και πληροφορίες εμπιστευτικά. Τα οποία και κατά συνέπεια, δεν πρέπει να γνωστοποιήσει

σε τρίτους χωρίς ειδική εξουσιοδότηση ή χωρίς η γνωστοποίηση αυτή να εμπίπτει στα νομικά ή επαγγελματικά του καθήκοντα.

Ο Κανονισμός Επαγγελματικής Δεοντολογίας και συγκεκριμένα το άρθρο 5⁵⁴ διατυπώνει τα εξής:

- α) Ο ορκωτός ελεγκτής οφείλει να τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο και να μην αποκαλύπτει γεγονότα ή πληροφορίες που περιήλθαν σε γνώση του κατά την εκτέλεση του έργου του. Εκτός και αν υπάρχει τέτοια υποχρέωση από το νόμο, τα επαγγελματικά πρότυπα και τις οδηγίες που έχουν εκδοθεί από το Εποπτικό Συμβούλιο, περιλαμβανομένου και του παρόντος Κανονισμού.
- β) Απαγορεύεται στον ορκωτό ελεγκτή λογιστή να κάνει χρήση κατ' οποιονδήποτε τρόπο, για δικό του όφελος ή όφελος τρίτων, των γεγονότων και των πληροφοριών που περιήλθαν σε γνώση του κατά την εκτέλεση του έργου του, εκτός αν η αποκάλυψη των γεγονότων και των πληροφοριών είναι αναγκαία για την υπεράσπιση του ενώπιον δικαστικής αρχής ή την υποστήριξη των θέσεων του ενώπιον του Εποπτικού ή του Πειθαρχικού Συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.Λ.
- γ) Ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής οφείλει να τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο και μετά τη λήξη της παροχής των επαγγελματικών υπηρεσιών του προς οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο.
- δ) Ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής οφείλει να υπενθυμίζει στους βοηθούς του την υποχρέωση τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου και να εξασφαλίζει κατά το δυνατόν ότι οι βοηθοί του θα το τηρήσουν αυτό.
- ε) Οι διατάξεις αυτού του άρθρου δεσμεύουν τους διοικητικούς και τους τεχνικούς συμβούλους του κάθε ελεγκτικού φορέα καθώς και τα όργανα πιστοποιητικού ελέγχου του Σ.Ο.Ε.Λ.

1.2.4. Ποιοτική Επάρκεια των Εργασιών Ελέγχου.

Όπως ορίζει το άρθρο 6 του Κανονισμού Επαγγελματικής Δεοντολογίας⁵⁵:

- 1) Κάθε ορκωτός ελεγκτής υποχρεούται για κάθε εκτελούμενη από αυτόν εργασία ελέγχου να ακολουθεί τα εγκεκριμένα από το Εποπτικό Συμβούλιο ελεγκτικά πρότυπα και οδηγίες και να τηρεί σε ιδιαίτερο φάκελο, επί πέντε τουλάχιστον έτη ύστερα από την ημερομηνία εκδόσεως του Πιστοποιητικού ή Έκθεσης ελέγχου, τα φύλλα εργασίας και λοιπά στοιχεία του συγκεκριμένου ελέγχου, τα οποία και οφείλει να παραδίδει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση για ποιοτικό έλεγχο στο προς τούτο εντεταλμένο από το Εποπτικό Συμβούλιο όργανο του Σ.Ο.Ε.Λ.
- 2) Από τα περιεχόμενα στον εξεταζόμενο φάκελο ή φακέλους εργασίας και λοιπά στοιχεία, πρέπει να αποδεικνύεται ότι :
 - α) Κατά την εκτέλεση της συγκεκριμένης ελεγκτικής εργασίας εφαρμόστηκαν τα παραδεδεγμένα από το Σ.Ο.Ε.Λ. πρότυπα ελέγχου και εκθέσεων, καθώς και οι εκδοθείσες από το Σ.Ο.Ε.Λ. τεχνικές

⁵⁴ Ανάκτηση από www.soel.gr

⁵⁵ Ανάκτηση από www.soel.gr

οδηγίες, και ότι λήφθηκαν υπόψη οι διατάξεις της νομοθεσίας και του καταστατικού, που διέπουν την ελεγχθείσα οικονομική μονάδα.

β) Τα ανωτέρω φύλλα και λοιπά στοιχεία στηρίζουν επαρκώς τη γνώμη του ορκωτού ελεγκτή, όπως αυτή διατυπώνεται στο σχετικό Πιστοποιητικό ή Έκθεση του Ελέγχου του.

3) Τυχόν άρνηση ή υπαίτια καθυστέρηση της παράδοσης των ζητούμενων φακέλων στο εντεταλμένο όργανο του Σ.Ο.Ε.Λ., καταγγελλόμενη σε σχετική αναφορά του τελευταίου προς το Εποπτικό Συμβούλιο και αποδεικνυόμενη με αντίγραφο ειδοποιητηρίου εγγράφου απευθυνόμενου προς τον αρμόδιο ορκωτό ελεγκτή λογιστή, απευθείας ή μέσω του ελεγκτικού φορέα του, παραπέμπεται στο Πειθαρχικό Συμβούλιο ως σκόπιμη παράβαση κανονιστικής διάταξης.

4) Τυχόν κενά ή άλλες ουσιώδεις ελλείψεις του εξεταζόμενου φακέλου ελέγχου ή της εκτέλεσης της συγκεκριμένης εργασίας καταγραμμένα στο σχετικό πόρισμα του εντεταλμένου οργάνου του ποιοτικού ελέγχου, που έχουν ως συνέπεια την αδυναμία εξαγωγής συμπεράσματος παραπέμπονται στο Πειθαρχικό Συμβούλιο. Η παραπομπή αυτή γίνεται μετά από γνώμη του επιστημονικού συμβουλίου για πλημμελή άσκηση των καθηκόντων του υπεύθυνου ορκωτού ελεγκτή λογιστή και, αν συντρέχει περίπτωση για παράβαση νόμου.

5) Στο πλαίσιο ποιοτικού ελέγχου, τα εντεταλμένα όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ. μπορούν να εξετάσουν και να επαληθεύσουν οποιοδήποτε άλλο στοιχείο ή πληροφορία που, κατά την κρίση τους, επιδρά στην ποιότητα και στη νομιμότητα των προσφερόμενων από τον ορκωτό ελεγκτή και τους βοηθούς του υπηρεσιών, μη αποκλειόμενης και της επί τόπου επίσκεψης των εντεταλμένων οργάνων στα γραφεία των οικονομικών μονάδων που ελέγχθηκαν από τον ορκωτό ελεγκτή.

Τέλος ο Κανονισμός αναφέρει πως, σε περίπτωση αδικαιολόγητης άρνησης μέλους του Σ.Ο.Ε.Λ. να παράσχει τα κατά τα άνω ζητούμενα πρόσθετα στοιχεία και πληροφορίες ή να διευκολύνει την επιτόπια επίσκεψη εντεταλμένου οργάνου στα γραφεία της ελεγχθείσας οικονομικής μονάδας εφαρμόζονται τα αναφερόμενα πιο πάνω.

1.2.5. Διαφήμιση και Αθέμιτος Ανταγωνισμός.

Η διαφήμιση και ο αθέμιτος ανταγωνισμός μπορούν να αποτελέσουν πραγματική απειλή για τη διατήρηση της εσωτερικής συνοχής ενός επαγγέλματος. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό, πως ένας ορκωτός ελεγκτής οφείλει να διατηρεί ένα χαμηλό προφίλ με σεβασμό προς το επάγγελμα που ασκεί και προς τους συναδέλφους του.

Όπως αναφέρει ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας και συγκεκριμένα το άρθρο 7⁵⁶:

1) Ο ορκωτός ελεγκτής ή ο ελεγκτικός φορέας δεν πρέπει να διαφημίζει ή να προβάλλει τις επαγγελματικές υπηρεσίες του ή την επωνυμία του κατά τρόπο που υποβαθμίζει το ελεγκτικό

⁵⁶ Ανάκτηση από www.soel.gr

επάγγελμα, όπως αυτό έχει θεσμοθετηθεί και ασκείται στην Ελλάδα, ή θέτει σε αμφιβολία την επαγγελματική επάρκεια άλλων ορκωτών ή ελεγκτικών φορέων.

2)Απαγορεύεται σε ορκωτό ελεγκτή ή ελεγκτικό φορέα η υποβολή προσφοράς παροχής ελεγκτικών υπηρεσιών χωρίς έγγραφη πρόσκληση του ενδιαφερομένου που έχει γνωστοποιηθεί στο Σ.Ο.Ε.Λ. και χωρίς την τήρηση των λοιπών προϋποθέσεων και διαδικασιών που ορίζονται από νόμο ή αποφάσεις του Εποπτικού Συμβουλίου.

Η υποβολή τέτοιας προσφοράς καθώς και η με οποιοδήποτε τρόπο μείωση ή δέσμευση μείωσης της νόμιμης αμοιβής ελέγχου, χωρίς σχετική έγκριση του Εποπτικού Συμβουλίου, αποτελεί πράξη ιδιαίτερα αναξιοπρεπή και αθέμιτη.

3)Κάθε διευθύνων σύμβουλος, διευθύνων εταίρος ή διαχειριστής ενός ελεγκτικού φορέα, υποχρεούται να παραδίδει χωρίς καθυστέρηση στο εντεταλμένο όργανο δεοντολογικού ελέγχου του Σ.Ο.Ε.Λ. τα βιβλία και στοιχεία του φορέα και να παρέχει τις ζητούμενες πληροφορίες, αναφορικά με τον προσδιορισμό, την τιμολόγηση και την είσπραξη της αμοιβής συγκεκριμένης εργασίας καθώς και με την τήρηση των προβλεπόμενων από νόμο ή αποφάσεις του Εποπτικού Συμβουλίου προϋποθέσεων και διαδικασιών ανάληψης, εκτέλεσης και γνωστοποίησης προς το Σ.Ο.Ε.Λ. της κάθε προσφερόμενης σε ελεγχόμενους ή τρίτους υπηρεσίας.

1.2.6. Σχέσεις με Συναδέλφους και Ελεγκτικούς Φορείς.

Ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών αναφέρεται και στο ποιες πρέπει να είναι οι σχέσεις των ελεγκτών με άλλους συναδέλφους τους και ελεγκτικούς φορείς.

Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 8 αναφέρει πως ο ορκωτός λογιστής οφείλει να φέρεται με ευγένεια, ειλικρίνεια και εκτίμηση έναντι όλων των άλλων μελών του Σ.Ο.Ε.Λ. είτε αυτά είναι παρόντα είτε αυτά είναι απόντα και να προασπίζει τα νόμιμα δικαιώματά τους που απορρέουν από τη άσκηση των καθηκόντων τους. Επίσης ο ορκωτός στον οποίο έχει ανατεθεί ένας κατά νόμο υποχρεωτικός έλεγχος, τον οποίο όμως διενεργούσε πρωτύτερα ένας άλλος ελεγκτής, οφείλει να ενημερωθεί και μάλιστα πριν να αναλάβει τον έλεγχο, για τους λόγους εγκατάλειψης του ελέγχου από τον προηγούμενο ελεγκτή.

Κάθε ορκωτός ελεγκτής λογιστής, πριν από την έναρξη οποιασδήποτε ανατιθέμενη σε αυτόν ελεγκτικής εργασίας, οφείλει να διαπιστώσει αν η προς έλεγχο οικονομική μονάδα έχει εξοφλήσει πλήρως τη νόμιμη αμοιβή ελέγχου προηγούμενων χρήσεων. Σε περίπτωση που ο ορκωτός διαπιστώνει είτε από την εξέταση των βιβλίων και στοιχείων της ελεγχόμενης μονάδας είτε από απευθείας προς αυτόν έγγραφη ειδοποίηση ενός ελεγκτικού φορέα, που κοινοποιείται και στο Σ.Ο.Ε.Λ., ότι η νόμιμη αμοιβή ελέγχου προηγούμενης χρήσης ή χρήσεων της οικονομικής αυτής μονάδας δεν έχει εξοφληθεί πλήρως, υποχρεούται να ζητήσει εγγράφως από το Εποπτικό

Συμβούλιο την έγκριση διακοπής του ελέγχου του, λόγω αποδεδειγμένης άρνησης ή αδυναμίας του ελεγχόμενου να συμμορφωθεί με τις ισχύουσες διατάξεις που επιβάλλουν τον έλεγχο της. Το αίτημα αυτό κοινοποιείται και στην διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας και περιλαμβάνει απαραίτητως την κατά τα άνω διαπιστωθείσα οφειλή της προς ένα ή περισσότερους ελεγκτικούς φορείς.

Αν το Εποπτικό Συμβούλιο εγκρίνει τη διακοπή του ελέγχου, ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής υποχρεούται να ζητήσει από τη διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας τη σύγκληση έκτακτης γενικής συνέλευσης των μετόχων ή εταίρων της, κατά την οποία και γνωστοποιεί τη διακοπή του ελέγχου του μαζί με τους λόγους που επέβαλλαν τη διακοπή αυτή.

1.2.7 Προστασία του Κύρους του Σ.Ο.Ε.Λ.

Στο άρθρο 9 του Κανονισμού Επαγγελματικής Δεοντολογίας των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, αναφέρονται οι προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται από τους Ορκωτούς προκειμένου να προστατεύεται το κύρος του Σώματος.

Συγκεκριμένα, δεν επιτρέπεται η δια δηλώσεων, προφορικών ή εγγράφων, υποβάθμιση του επιστημονικού και επαγγελματικού κύρους του Σ.Ο.Ε.Λ. και των ορκωτών ελεγκτών ή των ελεγκτικών φορέων που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα του Σ.Ο.Ε.Λ., καθώς και ο σχολιασμός της ποιότητας των προσφερόμενων από ορκωτούς ελεγκτές ή ελεγκτικούς φορείς υπηρεσιών. Δεν εμπίπτει στον ανωτέρω περιορισμό η εμπιστευτική αναφορά προς το Εποπτικό Συμβούλιο ή στα από εντεταλμένα όργανα ποιοτικού ελέγχου.

Ως υποβάθμιση του επιστημονικού και επαγγελματικού κύρους του Σ.Ο.Ε.Λ. θεωρείται ιδίως από μέρος του ορκωτού ελεγκτή ή ελεγκτικού φορέα:

- α) Τήρηση ή ο ισχυρισμός τήρησης ελεγκτικών ή λογιστικών αρχών και προτύπων διαφορετικών από τα παραδεχόμενα από την εθνική νομοθεσία. Και από το Σ.Ο.Ε.Λ.
- β) Επανελημμένες παρεκκλίσεις από αποφάσεις και οδηγίες του Εποπτικού Συμβουλίου.
- γ) Ανάρμοστη συμπεριφορά κατά οργάνων του Σ.Ο.Ε.Λ., εκ δηλούμενη με τη χρησιμοποίηση εκφράσεων ή ειρωνικών σχολίων σε βάρος αποφάσεων και ενεργειών που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες και στα καθήκοντα των οργάνων αυτών,
- δ) Απρεπής συμπεριφορά κατά οργάνου της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, κατά συναδέλφου μέλους του Σ.Ο.Ε.Λ. ή κατά της διοίκησης ελεγκτικού φορέα.

1.2.8 Ελάχιστο Όριο Αξιοπρεπούς Διαβίωσης Μελών του Σ.Ο.Ε.Λ.

Κάθε ελεγκτικός φορέας δικαιούται για όσους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές μέλη του τελούν υπό ουσιώδη επαγγελματική αδράνεια για λόγους που οφείλονται σε δική τους υπαιτιότητα, να ζητήσει

από το Εποπτικό Συμβούλιο την έγκριση συμμετοχής του Σ.Ο.Ε.Λ. στην κάλυψη της δαπάνης μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης τους. Το Εποπτικό Συμβούλιο, ύστερα από αξιολόγηση των προβαλλομένων λόγων, μπορεί να εγκρίνει τη μερική ή ολική κάλυψη μιας τέτοιας δαπάνης από τους κατά το άρθρο 22 του Π.Δ.226/1992 εισπραττόμενους πόρους του Σ.Ο.Ε.Λ.

Σε κάθε περίπτωση το εγκεκριμένο ποσό συμμετοχής του Σ.Ο.Ε.Λ. δεν μπορεί να υπερβαίνει τις ελάχιστες αποδοχές ορκωτού λογιστή κατά την 1 Απριλίου 1993, προσαυξημένες με τις αναγκαίες ασφαλιστικές εισφορές. Με ειδικές αποφάσεις του Εποπτικού Συμβουλίου η ως άνω συμμετοχή του Σ.Ο.Ε.Λ. μπορεί να συνεχιστεί και μετά την έκδοση του προαναφερόμενου προεδρικού διατάγματος, μέχρι τη σύσταση ενός ειδικού αναδιανεμητικού λογαριασμού που θα καλύπτει τις ανάγκες αξιοπρεπούς διαβίωσης των ορκωτών ελεγκτών λογιστών με την προϋπόθεση ότι τα καλυπτόμενα από τις αυτές πρόσωπα θα τίθενται στη διάθεση του Εποπτικού Συμβουλίου.

1.2.9 Κυρώσεις και Τήρηση του Κανονισμού Δεοντολογίας.

Το Εποπτικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ. με το άρθρο 10 του Κανονισμού Επαγγελματικής Δεοντολογίας, επιχειρεί να επιβάλλει στα μέλη του την τήρηση των κανόνων δεοντολογίας και ηθικής ώστε να διατηρηθεί το κύρος και το ήθος του Σώματος σε ένα υψηλό επίπεδο.

Επιβάλλει λοιπόν τα εξής:

- 1) Οποιοδήποτε μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ. ή οποιοσδήποτε ελεγκτικός φορέας υποχρεούται να καταγγείλει γραπτώς προς το Εποπτικό Συμβούλιο κάθε παράβαση του παρόντος Κανονισμού, που έχει υποπέσει στην αντίληψη του, αναφέροντας ρητά το ονοματεπώνυμο του μέλους ή την επωνυμία του φορέα που υπέπεσε στην παράβαση, καθώς και τα περιελθόντα σε γνώση του αποδεικτικά στοιχεία. Η αναφορά είναι απόρρητη και γνωστοποιείται από το Εποπτικό Συμβούλιο μόνο στον αναφερόμενο ελεγκτή ή φορέα, ο οποίος και καλείται για παροχή εξηγήσεων πριν αποφασιστεί η τυχόν πειθαρχική δίωξη του.
- 2) Το Εποπτικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ., αν συντρέχει παράβαση νόμου ή του παρόντος κανονισμού και με αιτιολογημένη απόφαση του παραπέμπει την υπόθεση στα αρμόδια όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ., παραγγέλλοντας και τις αναγκαίες ενέργειες ή θέτει την υπόθεση στο αρχείο. Στην τελευταία περίπτωση μπορεί να καλέσει τον αναφερόμενο να παράσχει σχετικές εξηγήσεις και αν κρίνει ότι η αναφορά ή η καταγγελία είναι κακόπιστη, αποφασίζει για τις περαιτέρω ενέργειες του.
- 3) Παραβάσεις του νόμου και του παρόντος Κανονισμού από ελεγκτικούς φορείς εξετάζονται από το Εποπτικό Συμβούλιο, το οποίο παραπέμπει στο Πειθαρχικό Συμβούλιο κάθε μέλος της διοίκησης του ελεγκτικού φορέα, που κατά την κρίση του Εποπτικού Συμβουλίου, βασιζόμενη στις υπάρχουσες καταγγελίες, μαρτυρίες ή στοιχεία, ευθύνεται ως εκ της θέσης ή των αρμοδιοτήτων του για την διαπιστούμενη ή την καταγγελλόμενη παράβαση.
- 4) Το Εποπτικό Συμβούλιο μπορεί να κρίνει ότι ένα μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ. έχει απωλέσει το

απαιτούμενο ήθος και την αναμφισβήτητη αρετή και να το διαγράψει από το οικείο μητρώο, εφόσον από τα υπάρχοντα στοιχεία αποδεικνύεται ότι το μέλος αυτό έχει υποπέσει καθ' υποτροπή σε σκόπιμες παραβάσεις του Κανονισμού Επαγγελματικής Δεοντολογίας.

1.3 Ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας του Α.Ι.Ο.Λ.

Το Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Α.Ι.Ο.Λ.) διαμόρφωσε τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας, ο οποίος περιλαμβάνει πρακτικές οδηγίες προς τα μέλη του κλάδου σχετικά με την διατήρηση του επαγγελματικού τους κύρους, ταυτόχρονα βεβαιώνει το κοινό για την τήρηση των κανόνων δεοντολογίας και τις υψηλής ποιότητας υπηρεσίες που προσφέρονται. Επιπλέον περιλαμβάνει όπως και οι υπόλοιποι κώδικες, πρότυπα συμπεριφοράς των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών απέναντι στο κοινό, στους πελάτες και στους συναδέλφους τους.

Αποτελείται από τέσσερα μέρη και αυτά είναι:

- ◆ Έννοιες Επαγγελματικής Δεοντολογίας.
- ◆ Κανόνες Συμπεριφοράς.
- ◆ Ερμηνείες των Κανόνων Συμπεριφοράς.
- ◆ Αποφάσεις επί θεμάτων Επαγγελματικής Δεοντολογίας.

Όμοια με άλλους Κώδικες Επαγγελματικής Δεοντολογίας, ο Κώδικας του Α.Ι.Ο.Λ. τονίζει την ευθύνη των Ορκωτών απέναντι σε κοινό, πελάτες και συναδέλφους, επιπλέον καθορίζει τα κατώτερα επίπεδα αποδεκτής συμπεριφοράς που είναι υποχρεωτικά σε όλους και ορίζει πέντε ευρύτερες έννοιες που είναι γνωστές ως Θετικές Δεοντολογικές Αρχές, οι οποίες και είναι:⁵⁷

α. Ανεξαρτησία, Ακεραιότητα και Αντικειμενικότητα.

Ο Ορκωτός πρέπει να διατηρεί την ακεραιότητα του και την αντικειμενικότητα του, όσο δε ασκεί τα επαγγελματικά του καθήκοντα, πρέπει να είναι ανεξάρτητος από εκείνους προς τους οποίους παρέχει τις υπηρεσίες του.

β. Επαγγελματική Ικανότητα και Τεχνικά Πρότυπα.

Ο Ορκωτός πρέπει να τηρεί τα τεχνικά πρότυπα του κλάδου και να επιδιώκει συνεχώς τη βελτίωση της επαγγελματικής του ικανότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών του.

γ. Ευθύνη Προς τους Πελάτες.

Ο Ορκωτός πρέπει να είναι δίκαιος και ειλικρινής με τους πελάτες του και να τους υπηρετεί όσο καλύτερα μπορεί, δείχνοντας επαγγελματικό ενδιαφέρον για τα συμφέροντα τους και παραμένοντας πάντα συνεπής με τις ευθύνες του απέναντι στο κοινό.

δ. Ευθύνη Προς τους Συναδέλφους.

Ο Ορκωτός πρέπει να συμπεριφέρεται κατά τρόπο που να προάγει τη συνεργασία και τις καλές

⁵⁷ Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική», σελ. 23

σχέσεις μεταξύ των μελών του επαγγελματικού κλάδου του.

ε. Άλλες Ευθύνες και Επαγγελματική Προοπτική.

Ο Ορκωτός πρέπει να συμπεριφέρεται κατά τρόπο ώστε να προάγεται το επίπεδο του κλάδου και η ικανότητα του προς εξυπηρέτηση του κοινού.

1.4 Κώδικας Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (Δ.Ο.Λ.- International Federation of Accountants-I.F.A.C.)

Τον Κώδικα Δεοντολογίας της Δ.Ο.Λ. έχει επεξεργαστεί η Επιτροπή Δεοντολογίας (Ethics Committee) της ομοσπονδίας. Η τελευταία αναθεώρηση έγινε το 2005, με ημερομηνία έναρξης ισχύος τις 30 Ιουνίου του 2006. Στην έκδοση αυτή παρουσιάστηκε ένα πλαίσιο με βάση το οποίο κάθε λογιστής οφείλει να εντοπίζει, να αξιολογεί και να αντιμετωπίζει κατάλληλα περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με τις βασικές αρχές που ο Κώδικας θέτει (principle-based code). Ο επαγγελματίας λογιστής ασκεί κάθε φορά επαγγελματική κρίση ανάλογα με τις περιστάσεις.

Βάσει του Κώδικα, εθνικές οργανώσεις του επαγγέλματος που είναι μέλη της Δ.Ο.Λ. σε κάθε χώρα οφείλουν να εφαρμόζουν τις ρυθμίσεις του. Ωστόσο ο τρόπος εισαγωγής κανόνων δεοντολογίας σε διάφορες χώρες μπορεί να ποικίλλει. Σε ορισμένες χώρες όπως για παράδειγμα η Μεγάλη Βρετανία, ο Καναδάς και οι Η.Π.Α. οι κανόνες δεοντολογίας επαφίενται στο ελεγκτικό επάγγελμα, ενώ σε άλλες χώρες όπως για παράδειγμα η Ιαπωνία και η Γαλλία, οι κανόνες δεοντολογίας έχουν εισαχθεί στη νομοθεσία.

Ο Κώδικας αποτελείται από τρία μέρη, εκ των οποίων το πρώτο μέρος αναφέρεται σε πέντε βασικές αρχές δεοντολογίας και θέτει το ευρύτερο πλαίσιο εφαρμογής αυτών των αρχών από τους επαγγελματίες λογιστές. Το δεύτερο και το τρίτο μέρος του Κώδικα εξηγούν πως το πλαίσιο και οι βασικές αρχές πρέπει να εφαρμόζονται σε συγκεκριμένες περιστάσεις.

Παρατίθεται παρακάτω ένας συνοπτικός πίνακας για την καλύτερη κατανόηση των μερών του Κώδικα:

Πίνακας1: Συνοπτική Παρουσίαση του περιεχομένου του κώδικα Δεοντολογίας της Δ.Ο.Λ.

ΜΕΡΟΣ Α	ΜΕΡΟΣ Β	ΜΕΡΟΣ Γ
ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ-	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	
<u>Βασικές Αρχές για κάθε επαγγελματία λογιστή, είτε προσφέρει υπηρεσίες στο κοινό ή έχει σχέση εργασίας με επιχειρήσεις και οργανισμούς.</u>	<u>Τρόποι εφαρμογής βασικών περιστάσεις, παραδείγματα αντιμετώπισης.</u> Κάθε επαγγελματίας λογιστής που προσφέρει υπηρεσίες στο κοινό:	<u>αρχών σε συγκεκριμένες απειλών και μέτρα.</u> Κάθε επαγγελματίας λογιστής με σχέση εργασίας σε επιχειρήσεις και οργανισμούς:
100. Εισαγωγή	200.Εισαγωγή	300.Εισαγωγή

110.Ακεραιότητα	210.Αναδοχή Εργασιών	310.Ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων
120.Αντικειμενικότητα	220.Σύγκρουση συμφερόντων	320.Προετοιμασία εκθέσεων πληροφοριών για τρίτους
130.Επαγγελματική ικανότητα και επιμέλεια	230.Έκδοση δεύτερης γνώμης	330.Επάρκεια γνώσεων και εμπειριών
140.Εχεμύθεια	240.Αμοιβές και άλλοι τρόποι αποζημίωσης	340.Κατοχή χρηματοοικονομικών στοιχείων του πελάτη
150.Επαγγελματική συμπεριφορά	250.Μάρκετινγκ επαγγελματικών υπηρεσιών	350.Κίνητρα και παρότρυνση
	260.Λήψη δώρων και αποδοχή φιλοξενίας	
	270.Φύλαξη περιουσιακών στοιχείων του πελάτη	
	280.Αντικειμενικότητα-όλες οι επαγγελματικές υπηρεσίες	
	290.Ανεξαρτησία-υπηρεσίες διασφάλισης	

Πηγή: Καραμάνης Κωνσταντίνος (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα»

Ο Κώδικας της Δ.Ο.Λ. στηρίζεται σε πέντε βασικές αρχές δεοντολογίας, οι οποίες είναι⁵⁸:

◆ Ακεραιότητα.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να είναι έντιμος και δίκαιος στην παροχή των επαγγελματικών υπηρεσιών και γενικότερα στις επαγγελματικές του σχέσεις.

◆ Αντικειμενικότητα.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να μην επιτρέπει προκατάληψη ή μεροληψία, σύγκρουση συμφερόντων ή επιρροή από άλλους, να επηρεάζουν την αντικειμενικότητα της κρίσης του.

◆ Επαγγελματική ικανότητα και επιμέλεια.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να προσφέρει τις υπηρεσίες του με την απαιτούμενη ικανότητα, φροντίδα και επιμέλεια και οφείλει να συντηρεί τις γνώσεις του και τις δεξιότητες του στο επίπεδο που απαιτείται ώστε ο πελάτης του να λαμβάνει άριστης ποιότητας υπηρεσίες.

⁵⁸ Κωνσταντίνος Καραμάνης (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα »,σελ.169

◆ Εχεμύθεια.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να τηρεί εχεμύθεια σχετικά με πληροφορίες που λαμβάνει γνώση κατά την διάρκεια της εκτέλεσης της εργασίας του και δεν πρέπει να αποκαλύπτει τις πληροφορίες αυτές, εκτός εάν είναι νομικό ή επαγγελματικό του δικαίωμα ή υποχρέωση να το κάνει. Ομοίως ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να μη χρησιμοποιεί τις γνώσεις που απέκτησε λόγω της επαγγελματικής του σχέσης για ίδιον όφελος ή για όφελος τρίτων προσώπων.

◆ Επαγγελματική Συμπεριφορά.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να ενεργεί με τρόπο αρμόζοντα στην καλή φήμη και την κοινωνική θέση του επαγγέλματος και να αποφεύγει κάθε συμπεριφορά η οποία θα μπορούσε να δυσφημήσει το επάγγελμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ.

2.1 Ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω, το αποτέλεσμα της ελεγκτικής εργασίας αφορά έναν σημαντικό αριθμό κοινωνικών ομάδων, όπως είναι οι μέτοχοι μιας επιχείρησης, οι εργαζόμενοι σε αυτήν, η Κυβέρνηση, οι τράπεζες, οι προμηθευτές και γενικά οι πιστωτές.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν το εύρος των ατόμων και των αποφάσεων αυτών, που επηρεάζονται από το έργο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών καθώς και το πόσο σημαντική και επιτακτική είναι η ορθή, απρόσκοπτη, ανεξάρτητη και συνεπής ελεγκτική εργασία. Σε αυτό το σημείο θα εισάγουμε την έννοια της «ευθύνης» των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Ευθύνη όπως διαπιστώνουμε απέναντι στις προαναφερθείσες ομάδες και στα συμφέροντα τα οποία και η κάθε ομάδα εκπροσωπεί. Την ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών μπορούμε να την διακρίνουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες, την «Ηθική Ευθύνη» και τη «Νομική Ευθύνη».

2.1.1 Νομική ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Η Νομική Ευθύνη των Ελεγκτών διακρίνεται σε τρεις υποκατηγορίες και αυτές είναι:

◆ Αστική Ευθύνη.

Γενικά η αστική ευθύνη, αφορά την ευθύνη αποζημίωσης προς ζημιωθέντα πρόσωπα.⁵⁹ Θεωρείται

⁵⁹ Κωνσταντίνος Καραμάνης (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα »,σελ.137

ως η πλέον σημαντική μορφή ευθύνης κυρίως στις περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες και ιδιαίτερα στη Μ. Βρετανία, στις Η.Π.Α., στον Καναδά και στην Αυστραλία. Στις περισσότερες χώρες εξακολουθεί να είναι εις ολόκληρο και σε πολλές από αυτές απεριόριστη. Με τον όρο «εις ολόκληρο ευθύνη» εννοούμε, πως όταν για μία ζημία ευθύνονται δύο ή περισσότερα πρόσωπα τότε ο ζημιωθείς έχει την δυνατότητα διεκδίκησης της αποζημίωσης από οποιονδήποτε από τους ευθυνόμενους και άσχετα από την εμπλοκή του καθενός.

Το θέμα της ευθύνης των Ελεγκτών το κατοχυρώνει το άρθρο 37 του νόμου 2190/1920⁶⁰, βάσει του οποίου οι ελεγκτές ευθύνονται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους για οποιοδήποτε πταίσμα και υποχρεούνται αποζημίωσης στην εταιρία. Αυτή η ευθύνη δεν μπορεί να αποκλεισθεί ή να τροποποιηθεί. Η αξίωση της εταιρίας για αποζημίωση, όμως παραγράφεται μετά από το πέρας δύο ετών.

Από τα παραπάνω προκύπτει, ότι η ευθύνη των ελεγκτών είναι ατομική και όχι συλλογική, ακόμη και αν τον έλεγχο τον διενήργησαν δύο ή και περισσότεροι ελεγκτές. Ευθύνη παρόλα αυτά καταλογίζεται στον εκάστοτε ελεγκτή μόνο όταν υπάρχει παράβαση καθήκοντος, πταίσμα και ζημία. Παράβαση θεωρούμε ότι υφίσταται, όταν ο Ελεγκτής δεν εκπληρώνει ή εκπληρώνει πλημμελώς την υποχρέωση την οποία έχει αναλάβει απέναντι στην ελεγχόμενη εταιρία, να διεξάγει δηλαδή τον έλεγχο των οικονομικών της καταστάσεων με επιμέλεια.

Γίνεται αποδεκτό, ότι ένας Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής ασκεί με επιμέλεια τα καθήκοντα του, εάν:⁶¹

- Επιδεικνύει την επιδεξιότητα και την κατάρτιση που θα επιδείκνυε οποιοσδήποτε άλλος εξίσου ικανός ελεγκτής κατά την άσκηση του συγκεκριμένου ελέγχου.
- Ακολουθεί τα ελεγκτικά πρότυπα, τους κανόνες και τις οδηγίες του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών.
- Διερευνά εμπεριστατωμένα τα αποδεικτικά στοιχεία που συλλέγει, και αξιολογεί με ιδιαίτερη προσοχή την αποδεικτική τους ισχύ.
- Δεν δέχεται να αναλάβει τον έλεγχο, γιατί φρονεί ότι τα προσόντα του και η γενική εμπειρία του δεν επαρκούν για το έργο αυτό.
- Φροντίζει ώστε οι συνεργάτες του να επιδεικνύουν εύλογη επιμέλεια.

Ο Ελεγκτής όμως, ευθύνεται και έναντι των τρίτων των οποίων τα συμφέροντα έβλαψε με την παράβαση των ελεγκτικών του καθηκόντων και ιδίως του καθήκοντος της εχεμύθειας και των παρεπόμενων υποχρεώσεων του. Για παράδειγμα, αξίωση για αποζημίωση από τον ελεγκτή μπορεί να έχουν οι επενδυτές που προέβησαν σε επιζήμιες επενδύσεις βασιζόμενοι σε ψευδή έκθεση. Ακολούθως το ίδιο μπορούν να πράξουν οι μέτοχοι και οι ομολογιούχοι οι οποίοι ζημιώθηκαν από την παράβαση του ελεγκτή για απόλυτη εχεμύθεια.

⁶⁰ Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

⁶¹ Χρήστος Καζαντζής (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος», σελ.481

Ο ελεγκτής ευθύνεται για αποζημίωση τρίτων, μετόχων, πιστωτών, επενδυτών των οποίων τα συμφέροντα έβλαψε με έλλειψη επιμέλειας και εχεμύθειας, όπως αναφέραμε και παραπάνω. Με βάση τα άρθρα 914 και 919 του Αστικού Κώδικα, ορίζεται ότι «ο παρά τον νόμον ζημιώσας άλλον υπαιτίως υποχρεούται εις αποζημίωση».

◆ Ποινική Ευθύνη.

Με βάση τα άρθρα 63β και 63γ του νόμου 2190/1920, οροθετείται η ποινική ευθύνη του ελεγκτή όταν αυτός παραβαίνει το καθήκον της μη παράνομης θεώρησης των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, της εχεμύθειας και της δήλωσης κολλήματος διορισμού του ως ελεγκτή.

Συγκεκριμένα με το άρθρο 63β του νόμου 2190 ορίζεται ότι:⁶²

«Ελεγκτές ανωνύμων εταιριών...αν από αμέλεια ως νομίμως έχοντα, ισολογισμό που καταρτίστηκε παρά τις διατάξεις του νόμου και του καταστατικού, τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι τριών μηνών και με χρηματική ποινή.....ευρώ ή με μία από τις ποινές αυτές. Σε περίπτωση όμως δόλου τιμωρούνται με βάση τις ποινές του άρθρου 57»

Με το άρθρο 63γ του νόμου 2190/1920 ορίζεται ότι⁶³:

«Τιμωρείται διά φυλακίσεως μέχρι τριών μηνών πας ελεγκτής ανωνύμων εταιρειών, όστις δεν ήθελε τηρήσει απόλυτον εχεμύθεια, περί των παρ' αυτού παρατηρηθέντων εν τη λειτουργία της εταιρίας..»

Αναφορά σχετικά με την ποινική ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών γίνεται και στο Π.Δ. 226/92 το οποίο ορίζει ότι:

« Ο Ορκωτός Ελεγκτής υποχρεούται να τηρεί απόλυτη εχεμύθεια περί των όσων λαμβάνει γνώση κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Την υποχρέωση έχουν επίσης τόσο το ελεγκτικό όσο και το λοιπό προσωπικό που απασχολεί ο Ορκωτός Ελεγκτής...»

Όπως αναφέρει και ο Παππάς στο βιβλίο του «Εισαγωγή στην ελεγκτική», ο ελεγκτής έχει σοβαρή υποχρέωση να είναι εχέμυθος σχετικά με τα όσα παρατηρεί κατά την άσκηση του ελέγχου. Πολλές από τις πληροφορίες που συλλέγει είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση της επιχείρησης και τυχόν κοινοποίηση τους θα είχε σοβαρές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της.

Τέλος ο ελεγκτής φέρει ποινική ευθύνη όταν δεν δηλώσει κώλυμα διορισμού του, δηλαδή όταν αποσιωπήσει λόγω εξαίρεσης του, για παράδειγμα είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου ή υπάλληλος της υπό έλεγχο επιχείρησης.

◆ Πειθαρχική Ευθύνη.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Π.Δ. 226/92⁶⁴, υπάρχει πειθαρχική ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή όταν αυτός:

α. Ασκεί πλημμελώς τα καθήκοντα του.

β. Επιδεικνύει ανάρμοστη συμπεριφορά, στην οποία περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση της

⁶² Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

⁶³ Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

⁶⁴ Ανάκτηση από www.soel.gr

αμοιβής του υποχρεωτικού ελέγχου.

γ. Προβεί σε παράβαση νόμου, κανονιστικής διάταξης ή δεοντολογικών κανόνων που αναφέρονται στην επαγγελματική του κατάσταση και στις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή.

Ο ελεγκτής που έχει υποπέσει σε πειθαρχικό παράπτωμα παραπέμπεται με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου στο Πειθαρχικό Συμβούλιο του Σώματος. Οι ποινές που μπορεί να του επιβληθούν είναι οι εξής:

- Οριστική παύση.
- Προσωρινή παύση μέχρι 6 μήνες.
- Πρόστιμο.
- Επίπληξη.

2.1.2 Ηθική ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Εκτός όμως από τη νομική ευθύνη την οποία φέρει ένας ελεγκτής, φέρει και την «Ηθική Ευθύνη». Ο Ορκωτός, όπως και κάθε επαγγελματίας που έχει αναλάβει να φέρει εις πέρας κάποια συγκεκριμένη ανάγκη του κοινωνικού συνόλου, φέρει εκτός από νομική και ηθική ευθύνη έναντι της Κοινωνίας και των συγκεκριμένων πελατών του.⁶⁵

Η ευθύνη αυτή επιβάλλεται από το Σώμα των Ορκωτών με τη μορφή ενός Επαγγελματικού Κώδικα Συμπεριφοράς προς τους πελάτες. Ο κώδικας αυτός στην ουσία επιβάλλει στα μέλη του Σώματος μια κωδικοποιημένη συμπεριφορά απέναντι στους πελάτες, με αποτέλεσμα αφενός να προστατεύεται το επάγγελμα και αφετέρου να επενδύεται με το κατάλληλο κοινωνικό προφίλ.

Στην χώρα μας σχετικά με την επαγγελματική συμπεριφορά των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, προβλέπονται από το νόμο μια σειρά από προληπτικές οδηγίες, απαγορεύσεις αλλά και κυρώσεις. Για την ειδικότερη όμως προσωπική ηθική συμπεριφορά των μελών του επαγγέλματος, δεν είναι δυνατό να προβλεφθούν κυρώσεις, και μια τέτοια ηθική επαφίεται κατά το μέγιστο στην ακεραιότητα και στον επαγγελματισμό του κάθε Ορκωτού.

2.2 Προσπάθεια περιορισμού νομικής ευθύνης.

Ένα σημαντικό ζήτημα, τόσο πρακτικό όσο και νομικό, είναι αυτό του περιορισμού της νομικής ευθύνης των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών σε διεθνές επίπεδο, μιας και τα κόστη αποζημίωσης με τα οποία επιβαρύνονται οι ελεγκτικές εταιρίες είναι ολοένα και πιο δυσβάστακτα.

Πιο συγκεκριμένα, ο Καραμάνης⁶⁶ στο βιβλίο του «Σύγχρονη Ελεγκτική», αναφέρει ότι το κόστος

⁶⁵ Κωνσταντίνος Κάντζος (1995), «Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική»

⁶⁶ Κωνσταντίνος Καραμάνης (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή

αποζημίωσης με το οποίο επιβαρύνονται οι ελεγκτικές εταιρίες είναι περίπου το 10% του κύκλου εργασιών τους.

Για την προστασία λοιπόν των ελεγκτικών εταιριών έχει ξεκινήσει διεθνώς μια εκστρατεία με σκοπό τον περιορισμό της αστικής ευθύνης του ελεγκτή, μέσω της άσκησης πολιτικής πίεσης στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Το κύριο επιχείρημα των ελεγκτικών εταιριών είναι ότι αποτελεί αδικία, όταν ευθύνονται και άλλα άτομα όπως για παράδειγμα η διοίκηση της ελεγχόμενης επιχείρησης να καλούνται να καταβάλλουν το σύνολο της αποζημίωσης αποκλειστικά οι ελεγκτές.

Ένα δεύτερο μέσο για τον περιορισμό της αστικής ευθύνης των ελεγκτών, αναφέρει ο Καραμάνης είναι να γίνει υποχρεωτική η ασφάλιση για τις διοικήσεις των επιχειρήσεων. Κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε, για όσους ζημιώνονται μία δεύτερη πηγή για διεκδίκηση αποζημίωσης.

Συμπληρωματικά έχουν προταθεί τα παρακάτω μέτρα για την ελαχιστοποίηση της νομικής ευθύνης των ελεγκτών, και αυτά είναι:⁶⁷

◆ Σε επίπεδο Επαγγέλματος.

α. Θέσπιση αποτελεσματικότερων ελεγκτικών προτύπων και αναθεώρηση ελεγκτικών προτύπων τα οποία δημιούργησαν πρόβλημα κατά την εφαρμογή τους.

β. Ενημέρωση των χρηστών των εκθέσεων ελέγχου, έτσι ώστε να αντιληφθούν την πραγματική έκταση της ευθύνης των ελεγκτών.

γ. Τη συνεχή βελτίωση και τον εμπλουτισμό του κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας και την τιμωρία των μελών που δεν συμμορφώνονται με αυτόν.

◆ Σε επίπεδο Ελεγκτικής Εταιρίας ή Ελεγκτή.

α. Προσεκτική αξιολόγηση της ακεραιότητας των υποψήφιων πελατών.

β. Ενίσχυση του συστήματος ελέγχου ποιότητας.

γ. Πλήρης συμμόρφωση προς τα πρότυπα και τις κατευθυντήριες οδηγίες της ελεγκτικής και πιστή τήρηση των γενικών αποδεκτών αρχών της λογιστικής.

δ. Διασφάλιση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών σε όλες τις φάσεις του ελεγκτικού έργου.

ε. Άμεση εξέταση, αξιολόγηση και αξιοποίηση των πρόδρομων σημείων ύπαρξης κινδύνων που οδηγούν σε δικαστικές διεκδικήσεις.

στ. Εξαιρετική προσοχή σε όλες τις φάσεις της ελεγκτικής διαδικασίας.

ζ. Επιμελής σχεδιασμός και τεκμηρίωση του ελεγκτικού έργου.

2.3 Ευθύνη των ελεγκτών στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το άρθρο 19 του Π.Δ.226/92⁶⁸, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής ευθύνεται για κάθε

ελεγκτικά πρότυπα »,σελ.137

⁶⁷ Χρήστος Καζαντζής (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος», σελ.481

⁶⁸ Ανάκτηση από www.soel.gr

ζημία από ενέργεια ή παράλειψη του κατά τη διενέργεια του ελέγχου και την έκδοση της εκθέσεως ελέγχου, εφόσον η ενέργεια ή η παράλειψη αυτή οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια. Ως προϋπόθεση για την στοιχειοθέτηση ευθύνης αποζημίωσης ο νόμος απαιτεί η ζημία αυτή να προκλήθηκε από τη χρήση της εκθέσεως ελέγχου.

Ως ανώτατο όριο αποζημίωσης, το παραπάνω άρθρο θέτει το πενταπλάσιο του εκάστοτε ετησίων αποδοχών του Προέδρου του Αρείου Πάγου ή του συνόλου των αμοιβών του συγκεκριμένου Ορκωτού Ελεγκτή κατά το προηγούμενο έτος, εφόσον το δεύτερο ποσό είναι μεγαλύτερο.

Ακόμη το άρθρο 19, καθιστά υποχρεωτική την ασφαλιστική κάλυψη των ορκωτών ελεγκτών και των ελεγκτικών εταιριών σε ασφαλιστική επιχείρηση. Το ποσό της ασφαλιστικής κάλυψης ορίστηκε ως ελάχιστο όριο στο 150% του συνόλου των αμοιβών τις οποίες ο ελεγκτής ή η ελεγκτική εταιρία ή η κοινοπραξία ελεγκτών έλαβαν κατά την προηγούμενη χρήση.

Τέλος, όταν οι ζημίες που προκλήθηκαν οφείλονται σε ελαφρά αμέλεια του ελεγκτή, τότε τα πρόσωπα τα οποία ζημιώθηκαν μπορούν να προσφύγουν επικαλούμενα τις διατάξεις του άρθρου 914 του Αστικού Κώδικα. Με βάση το άρθρο 914, δημιουργείται ευθύνη αποζημίωσης για ζημία που προκλήθηκε παράνομα και υπαίτια, ακόμα και από ελαφρά αμέλεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΟΙΟΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ.

3.1 Η Καθιέρωση του Ποιοτικού Ελέγχου.

Το 2001 η ενεργειακή εταιρία Enron και η ελεγκτική εταιρία Arthur Andersen, μια εκ των πέντε κορυφαίων ελεγκτικών εταιριών για εκείνη την περίοδο, ενεπλάκησαν σε ένα τεράστιο οικονομικό σκάνδαλο εξαιτίας αμφιλεγόμενων λογιστικών πρακτικών που είχαν ακολουθηθεί, τόσο από την διοίκηση όσο και από την ελεγκτική εταιρία. Άλλες παρόμοιες παρατυπίες κυρίως στις Η.Π.Α. την περίοδο 2001-2002, όπως οι εξής περιπτώσεις: AOL, Bristol-Myers, Squibb, Cendant, Computer Associates (CA), Conseco, Dynergy, WorldCom. Αλλά και στην Ευρώπη υπήρξαν εταιρίες οι οποίες είχαν εμπλακεί σε διάφορες λογιστικές απάτες την ίδια χρονική περίοδο, όπως η ComRoad AG (Γερμανία), η Lernout & Hauspie Speech Products (Βέλγιο), η Parmalat (Ιταλία) και η Royal Ahold (Ολλανδία).

Στα «Θύματα- Θύτες» των παραπάνω σκανδάλων περιλαμβάνονταν μια σειρά από εμπλεκόμενα μέρη, μεταξύ των οποίων ήταν παγκοσμίου φήμης ινστιτούτα και οργανισμοί, καθώς επίσης τράπεζες, ελεγκτικές εταιρίες, μάνατζερς, υψηλόβαθμα στελέχη, αναλυτές αγορών, ελεγκτές και το εργατικό προσωπικό.

Ο συνδυασμός των παραπάνω γεγονότων είχε ως αποτέλεσμα την θέσπιση νέων αυστηρότερων νομοθετικών κανόνων και ελεγκτικών μηχανισμών, τόσο στις Η.Π.Α. όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με σκοπό τον αυστηρότερο έλεγχο τόσο των εισηγμένων επιχειρήσεων όσο και των ελεγκτικών εταιριών, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια και αξιοπιστία στις οικονομικές καταστάσεις και να αποτραπούν στο μέλλον παρόμοια φαινόμενα λογιστικής απάτης. Έτσι λοιπόν καθιερώθηκε ο ποιοτικός έλεγχος των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών από θεσμοθετημένες αρχές.

3.2 Διεθνές Πρότυπο Ποιοτικού Ελέγχου.⁶⁹

Το Διεθνές Πρότυπο Ποιοτικού Ελέγχου ISQC 1 αναφέρεται στον ποιοτικό έλεγχο των εταιριών που διεκπεραιώνουν ελέγχους και επισκοπήσεις ιστορικής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και άλλες αναθέσεις διασφαλιστικών και συναφών υπηρεσιών. Σκοπός του προτύπου είναι:

- ◆ Να καθιερώσει βασικές αρχές.
- ◆ Να καθιερώσει διαδικασίες.
- ◆ Να παράσχει οδηγίες.

Σχετικά με τις ευθύνες μιας ελεγκτικής εταιρίας απώτερος σκοπός του προτύπου είναι να υιοθετηθεί ένα επαρκές και αποτελεσματικό σύστημα ποιοτικού ελέγχου για ελέγχους, επισκοπήσεις ιστορικής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και για άλλες αναθέσεις διασφαλιστικών και συναφών υπηρεσιών.

Κάθε ελεγκτική εταιρία θα πρέπει να καθιερώσει με ευθύνη της διοίκησης ένα σύστημα ποιοτικού ελέγχου κατάλληλα σχεδιασμένου ώστε να παρέχει σε αυτήν εύλογη διασφάλιση ότι τηρούνται τα επαγγελματικά πρότυπα καθώς και οι διοικητικές και νομικές απαιτήσεις του επαγγέλματος και ότι οι εκθέσεις ελέγχου που εκδίδονται είναι κατάλληλες για τις περιστάσεις.

3.3 Στοιχεία Συστήματος Ποιοτικού Ελέγχου.

Τα στοιχεία του συστήματος, στο οποίο στηρίζεται ο ποιοτικός έλεγχος είναι τα εξής:

- ◆ Ευθύνες καθοδήγησης για ποιότητα μέσα στην ελεγκτική.
- ◆ Δεοντολογικές απαιτήσεις.
- ◆ Ανεξαρτησία.
- ◆ Αποδοχή και διατήρηση ελεγκτικού έργου και συναφών υπηρεσιών.
- ◆ Ανθρώπινο Δυναμικό.
- ◆ Ανάθεση ευθυνών σε ελεγκτικές μονάδες.

⁶⁹ Ανάκτηση από www.dntzanatos.gr

- ◆ Διεκπεραίωση ελεγκτικού έργου.
- ◆ Συνεννόηση.
- ◆ Ποιοτικός έλεγχος του ελεγκτικού έργου.
- ◆ Παρακολούθηση.
- ◆ Παράπονα.
- ◆ Τεκμηρίωση.

Το σύστημα ποιοτικού ελέγχου πρέπει να είναι καταγεγραμμένο και να γνωστοποιείται στο προσωπικό. Επιπλέον, το προσωπικό της ελεγκτικής εταιρίας θα πρέπει να έχει ενημερωθεί για τους επιδιωκόμενους στόχους, το μήνυμα της προσωπικής ευθύνης για την ποιότητα κάθε έργου και να ενθαρρύνει για υποβολή προτάσεων και απόψεων σε θέματα ποιοτικού ελέγχου.

Από τα προαναφερθέντα στοιχεία, αυτά τα οποία παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και χρήζουν της μεγαλύτερης προσοχής είναι τα εξής παρακάτω.

3.3.1 Ευθύνες καθοδήγησης για ποιότητα μέσα στην ελεγκτική.

Η διοίκηση της ελεγκτικής εταιρίας της πρέπει:

- ◆ Να απαιτεί να απαιτεί την εκτέλεση κάθε έργου σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (ΔΕΠ) και τις ειδικότερες διοικητικές και νομικές απαιτήσεις.
- ◆ Να απαιτεί την χορήγηση εκθέσεων ελέγχου κατάλληλες για την περίπτωση.
- ◆ Να ενημερώνει σε συνεχή και συστηματική βάση το προσωπικό για την σημασία της ποιότητας του ελεγκτικού έργου και πως αυτό επιτυγχάνεται.
- ◆ Να ανταμείβει την υψηλής ποιότητας ελεγκτική εργασία και να επιβάλλει κυρώσεις στην αντίθετη περίπτωση.
- ◆ Να διαθέτει επαρκείς πόρους και μέσα για την υποστήριξη των αρχών και διαδικασιών ποιοτικού ελέγχου.

3.3.2 Δεοντολογικές απαιτήσεις.

Οι δεοντολογικές απαιτήσεις είναι:

- ◆ Ακεραιότητα.
- ◆ Αντικειμενικότητα.
- ◆ Επαγγελματική επάρκεια και οφειλόμενη επιμέλεια.
- ◆ Εχεμύθεια.
- ◆ Επαγγελματική συμπεριφορά.

3.3.3 Ανεξαρτησία.

Απαιτείται η καθιέρωση αρχών και διαδικασιών όπως προβλέπονται από τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της I.F.A.C. και των άλλων θεσμικών οργάνων, όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω. Οι αρχές και οι διαδικασίες πρέπει να προβλέπουν:

- ◆ Γνωστοποίηση απαιτήσεων ανεξαρτησίας.
- ◆ Υποχρέωση άμεσης ενημέρωσης της διοίκησης για αναλαμβανόμενα έργα και τυχόν απειλές ανεξαρτησίας.
- ◆ Διακρίβωση και αξιολόγηση των περιπτώσεων που δημιουργούν απειλές κατά της ανεξαρτησίας και λήψη κατάλληλων μέτρων για απόλεια ή μείωση σε αποδεκτό επίπεδο απειλών.
- ◆ Την αποχώρηση από το ανατιθέμενο έργο.

Απαιτείται επίσης να καθιερώνονται αρχές και διαδικασίες, οι οποίες αφενός θα παρέχουν εύλογη διασφάλιση ότι η διοίκηση ενημερώνεται εγκαίρως για αθετήσεις απαιτήσεων ανεξαρτησίας και λήψη προκειμένου να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα επίλυσης και αφετέρου θα προβλέπουν την υποχρέωση άμεσης ενημέρωσης για τις περιπτώσεις αθέτησης ανεξαρτησίας και τις ενέργειες που έγιναν για την αντιμετώπιση αυτών των ενεργειών.

Ακόμη η διοίκηση οφείλει να ζητά τουλάχιστον έγγραφη επιβεβαίωση συμμόρφωσης προς τις καθιερωμένες αρχές και διαδικασίες τουλάχιστον ετησίως από όλο το προσωπικό που απαιτείται να είναι ανεξάρτητο και τέλος για την αντιμετώπιση της οικειότητας που δημιουργείται από την απασχόληση του ίδιου ελεγκτικού προσωπικού στην ίδια ασφαλιστική ανάθεση, η διοίκηση οφείλει να καθιερώσει αρχές και διαδικασίες που θα στοχεύουν στην αντιμετώπιση του θέματος αυτού.

3.3.4 Αποδοχή και Διατήρηση του Ελεγκτικού Έργου.

Για να επιτευχθεί η αποδοχή και η διατήρηση του ελεγκτικού έργου πρέπει:

- ◆ Να αξιολογηθεί η ακεραιότητα της διοίκησης του πιθανού πελάτη.
- ◆ Να υπάρχει το κατάλληλο προσωπικό και ο απαιτούμενος χρόνος για να εκτελεστεί το ελεγκτικό έργο.
- ◆ Να υπάρχει συμμόρφωση με τις δεοντολογικές απαιτήσεις, τις οποίες προαναφέραμε.
- ◆ Σε περίπτωση διατήρησης του πελάτη να τεκμηριώνεται επαρκώς ο τρόπος επίλυσης τυχόν θεμάτων που προέκυψαν από τον διενεργηθέντα έλεγχο.

3.3.5 Ανθρώπινο Δυναμικό.

Το προσωπικό της ελεγκτικής εταιρίας θα πρέπει να είναι επαρκές, με ικανότητες, προσηλωμένο

στις δεοντολογικές, διοικητικές και νομικές απαιτήσεις, έτσι ώστε να εκπληρώνει αποτελεσματικά τις υποχρεώσεις του. Απαιτείται ο καθορισμός αρχών και διαδικασιών που αφορούν:

- ◆ Επάνδρωση.
- ◆ Αξιολόγηση.
- ◆ Ικανότητες και επάρκεια σε γνώση και εμπειρία.
- ◆ Επαγγελματική εξέλιξη.
- ◆ Προαγωγή.
- ◆ Αποδοχές.
- ◆ Αξιολόγηση αναγκών προσωπικού.

3.3.6 Διεκπεραίωση ελεγκτικού έργου.

Η διαδικασία η οποία ακολουθείται για την διεκπεραίωση του ελεγκτικού έργου είναι η εξής:

- ◆ Ενημέρωση προσωπικού.
- ◆ Συμμόρφωση με τα εφαρμοστέα πρότυπα.
- ◆ Εκπαίδευση, επίβλεψη και καθοδήγηση του ελεγκτικού έργου.
- ◆ Επιθεώρηση ελεγκτικής εργασίας, σημαντικών αποφάσεων που λήφθηκαν καθώς και του τύπου της έκθεσης ελέγχου που θα χορηγηθεί.
- ◆ Κατάλληλη τεκμηρίωση της εκτελεσθείσας ελεγκτικής εργασίας καθώς και της επιλογής του χρόνου και της έκτασης της επισκόπησης του ελεγκτικού έργου.

3.3.7 Ποιοτικός Έλεγχος του Ελεγκτικού Έργου.

Ο ποιοτικός έλεγχος του ελεγκτικού έργου περιλαμβάνει την συζήτηση με τον επικεφαλής της ελεγκτικής ομάδας, την επισκόπηση των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης-πελάτη. Ακόμη περιλαμβάνει την εξέταση για το αν η έκθεση ελέγχου είναι κατάλληλη για τις περιστάσεις καθώς και την επισκόπηση των φύλλων ελέγχων που αφορούν σημαντικά θέματα και αποφάσεις της ομάδας.

Ειδικά για τις εισηγμένες επιχειρήσεις το πρότυπο ποιοτικού ελέγχου περιλαμβάνει:

- ◆ Αξιολόγηση των μελών της ελεγκτικής ομάδας για την τήρηση της ανεξαρτησίας.
- ◆ Αξιολόγηση σημαντικών κινδύνων και μέτρα αντιμετώπισης.
- ◆ Ληφθείσες αποφάσεις σχετικά με την σημαντικότητα.
- ◆ Συνεννόηση σε επίμαχα θέματα και συμπεράσματα.
- ◆ Το είδος και η βαρύτητα των διορθωμένων και των ανακρίβειών.
- ◆ Αν τα φύλλα εργασίας που επιλέχθηκαν για τον ποιοτικό έλεγχο αντανάκλουν την εκτελεσθείσα εργασία και στηρίζουν τα τελικά συμπεράσματα.

- ◆ Την καταλληλότητα της έκθεσης ελέγχου.

Για την διενέργεια του ποιοτικού ελέγχου απαιτείται η καθιέρωση αρχών και διαδικασιών οι οποίες:

- ◆ Προβλέπουν την διενέργεια ποιοτικού ελέγχου για όλους τους ελέγχους των οικονομικών καταστάσεων των εισηγμένων εταιριών.
- ◆ Θέτουν κριτήρια αξιολόγησης των λοιπών ελέγχων προκειμένου να υπαχθούν σε ποιοτικό έλεγχο.
- ◆ Ολοκληρώνουν τον ποιοτικό έλεγχο πριν την υποβολή της έκθεσης ελέγχου.

Επιπλέον οι διοικήσεις των ελεγκτικών εταιριών οφείλουν να καθορίζουν την φύση, το χρόνο και την έκταση της διενέργειας του ποιοτικού ελέγχου του ελεγκτικού έργου καθώς επίσης και τα κριτήρια με τα οποία κρίνονται κατάλληλοι ή μη, οι επιθεωρητές ποιοτικού ελέγχου και τέλος οφείλουν να τεκμηριώνουν τον ποιοτικό έλεγχο.

Να συμπληρώσουμε ακόμη, ότι η έκταση του ποιοτικού ελέγχου εξαρτάται από την πολυπλοκότητα του έργου και τον κίνδυνο η έκθεση ελέγχου να μην είναι κατάλληλη για τις περιστάσεις, ενώ ο υπεύθυνος ποιοτικού ελέγχου διενεργεί το έργο του πριν την περάτωση του ελεγκτικού έργου έτσι ώστε τυχόν σημαντικά θέματα να επιλυθούν πριν την χορήγηση της έκθεσης ελέγχου.

3.4 Ανεξάρτητοι φορείς Ρυθμιστικών Παρεμβάσεων Ελεγκτικού Έργου.

3.4.1 Ελλάδα.

3.4.1.1. Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Με βάση στοιχεία από την επίσημη ιστοσελίδα της,⁷⁰ η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά.

Αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και η οργανωτική της διάρθρωση, οι αρμοδιότητες της και η λειτουργία της ορίζονται κυρίως από τους νόμους 1969/1991, 2166/1993, 2396/1996, το Π.Δ. 25/2003 και το Ν. 3340/2005. Στηρίζεται σε ίδιους πόρους, λειτουργεί αποκλειστικά χάριν του δημοσίου συμφέροντος και απολαμβάνει λειτουργικής ανεξαρτησίας και διοικητικής αυτοτέλειας. Η λειτουργία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς δεν βαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, οι δε πόροι της από τέλη και εισφορές που βαρύνουν τους εποπτευόμενους φορείς. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, δεσμευόμενα μόνον από το νόμο και τη συνείδηση τους και δεν εκπροσωπούν τους φορείς που τους πρότειναν.

⁷⁰

Στόχο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, όπως αναφέρει και Καζαντζής⁷¹, αποτελεί η διασφάλιση της ακεραιότητας της αγοράς, ο περιορισμός του συστηματικού κινδύνου και η προστασία του επενδυτικού κοινού με την προώθηση της διαφάνειας.

Στους εποπτευόμενους φορείς από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνονται οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρίες και οι Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών, οι Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, οι Ανώνυμες Εταιρίες Ακίνητης Περιουσίας και οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης.

Οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών επίσης εποπτεύονται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως προς την τήρηση της χρηματιστηριακής νομοθεσίας αναφορικά με τα θέματα νομιμότητας των πράξεων που συνδέονται με την προστασία των επενδυτών. Τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων και τα διευθυντικά στελέχη όλων των προαναφερόμενων φορέων υπόκεινται σε εποπτικές υποχρεώσεις προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Στους εποπτευόμενους φορείς περιλαμβάνονται επίσης οι οργανωμένες αγορές και οι φορείς εκκαθάρισης, όπως η Αγορά Αξιών Χ.Α., η Αγορά Παραγώγων Χ.Α. και η ΕΧΑΕ ως φορέας εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών επί των κινητών αξιών και επί παραγώγων αλλά και τα συστήματα επενδυτών και διασφάλισης συναλλαγών, όπως το Συνεγγυητικό Κεφάλαιο και το Επικουρικό Κεφάλαιο.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις(επίπληξη, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας, αφαίρεση άδειας) σε εποπτευόμενα νομικά και φυσικά πρόσωπα που παραβαίνουν τη νομοθεσία για την κεφαλαιαγορά.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς με το έργο της συμβάλλει στη διαφάνεια των χρηματοοικονομικών πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εισηγμένες εταιρίες και στη γενικότερη βελτίωση της λειτουργίας της Ελληνικής Κεφαλαιαγοράς.

3.4.1.2. Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων.

Στην Ελλάδα η ΕΛΤΕ (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων), είναι η εθνική εποπτική αρχή του ελεγκτικολογιστικού επαγγέλματος. Είναι αρμόδια για τη θέσπιση και εποπτεία της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων.

Μετά την κατάρρευση της Ελληνικής Κεφαλαιαγοράς τη διετία 1999-2001, κατέστη επιτακτική η ανάγκη για την Ελληνική Πολιτεία, λήψης μέτρων για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στην οικονομική πληροφόρηση και στους θεσμοθετημένους φορείς και κανόνες της αγοράς.⁷² Βασικοί στόχοι της ΕΛΤΕ είναι η διασφάλιση της ποιότητας των ελεγκτικών υπηρεσιών και η ενίσχυση της αξιοπιστίας και διαφάνειας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

⁷¹ Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ. 63

⁷² Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ.60

Η ΕΛΤΕ συστάθηκε με το νόμο 3148/2003⁷³ (ΦΕΚ 136 Α' / 5.6.2003) περί «Σύστασης επιτροπής λογιστικής τυποποίησης και ελέγχων και άλλες συναφείς διατάξεις» του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου, η ΕΛΤΕ αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου το οποίο υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο συγκροτείται από πρόσωπα αναγνωρισμένου κύρους με ειδικές γνώσεις και εμπειρία σε θέματα λογιστικής και ελέγχων που ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών.

Κύριο έργο της Επιτροπής είναι ο δειγματοληπτικός έλεγχος των Ισολογισμών των εταιριών για την επαλήθευση των πραγματικών οικονομικών στοιχείων, καθώς και η εποπτεία του Σώματος Ορκωτών Λογιστών. Αρμοδιότητα επίσης της ΕΛΤΕ είναι και η άσκηση ποιοτικού ελέγχου στο έργο του ΣΟΛ σχετικά με την τήρηση των Κανόνων Δεοντολογίας.

Με βάση το άρθρο 2 του νόμου 3148/2003⁷⁴ (ΦΕΚ136 Α' / 5.6.2003), οι αρμοδιότητες της ΕΛΤΕ είναι οι εξής:

- ◆ Εισηγείται στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών θέματα Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων, Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων και Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων, καθώς και την εναρμόνιση τους με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα διεθνή πρότυπα.
- ◆ Μεριμνά για τον έλεγχο της ποιότητας των υποχρεωτικών λογιστικών ελέγχων.
- ◆ Γνωμοδοτεί προς τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών επί θεμάτων λογιστικής τυποποίησης στα οποία συμπεριλαμβάνονται και οι λογαριασμοί του Δημοσίου, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού και των φορέων του Δημόσιου Τομέα, όπως οριοθετείται από το ν. 1256/1982 (ΦΕΚ 65 Α).
- ◆ Ασκεί εποπτεία στο Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ), σχετικά με την τήρηση των κανόνων που διέπουν την άσκηση του λειτουργήματος των μελών του. Αξιολογεί τα πορίσματα του ελέγχου διαχείρισης του ΣΟΕΛ.
- ◆ Θεσπίζει ύστερα από εισήγηση του ΣΟΕΛ κανόνες δεοντολογίας για την άσκηση του έργου των ορκωτών ελεγκτών και των ελεγκτικών εταιριών και ελέγχει την τήρηση των κανόνων αυτών.
- ◆ Συνεργάζεται με την επιτροπή που προβλέπεται στο άρθρο 7 του Ν. 2331/95 (ΦΕΚ 173 Α') για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες από τις ελεγκτικές εταιρίες και τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές.

Με την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2006/43, η ΕΛΤΕ αποτελεί την αρμόδια αρχή για τη δημόσια εποπτεία του ελεγκτικού επαγγέλματος, και είναι υπεύθυνη για τα ακόλουθα:

- ◆ Τη χορήγηση, διατήρηση και ανάκληση αδείας άσκησης επαγγέλματος των νόμιμων ελεγκτών και

⁷³ Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

⁷⁴ Ανάκτηση από www.taxheaven.gr

των ελεγκτικών γραφείων.

- ◆ Την τήρηση δημοσίου μητρώου των νόμιμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων.
- ◆ Την εποπτεία και τον έλεγχο των επαγγελματικών εξετάσεων.

Ως εθνική εποπτική αρχή συνάπτει διμερείς και πολυμερείς σχέσεις συνεργασίας με άλλες εθνικές και διεθνείς εποπτικές αρχές για την διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών. Τέλος αποτελεί ενεργό μέλος του European Group of Auditors' Oversight Bodies (EGAOB).

Η ΕΛΤΕ διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο και ασκεί τις αρμοδιότητες της μέσω της Εκτελεστικής Επιτροπής και των επιμέρους εποπτικών συμβουλίων: Το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ), το Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (ΣΛΟΤ), το Πειθαρχικό Συμβούλιο (ΠΣ) και την Επιτροπή Επαγγελματικών Εξετάσεων.

Παρακάτω παραθέτουμε εν συντομία μερικά στοιχεία για τις πιο σημαντικές από τις επιμέρους επιτροπές της ΕΛΤΕ.⁷⁵

1. Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (ΣΛΟΤ)

Το Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης εποπτεύει τον Λογιστικό Θεσμό. Είναι αρμόδιο για τη θέσπιση και εποπτεία των Λογιστικών Προτύπων που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Η αποστολή του Συμβουλίου Λογιστικής Τυποποίησης (ΣΛΟΤ) είναι να ενισχύσει την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού στην ακεραιότητα των οικονομικών καταστάσεων. Για την επίτευξη της αποστολής του, το ΣΛΟΤ έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Εισηγείται την τροποποίηση υφιστάμενων ή την εφαρμογή νέων λογιστικών προτύπων.
- Μεριμνά για την εφαρμογή σταθερών και αναγνωρισμένων λογιστικών προτύπων.
- Εποπτεύει την αποτελεσματικότητα εφαρμογής των υφιστάμενων λογιστικών προτύπων.
- Γνωματεύει επί θεμάτων λογιστικών προτύπων τα οποία παραπέμπονται σε αυτό με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου ή της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΛΤΕ.
- Απαντά σε ερωτήματα λογιστικής φύσης επιμέρους ενδιαφερομένων τα οποία τίθενται είτε απευθείας στο ΣΛΟΤ είτε μέσω των άλλων οργάνων της ΕΛΤΕ.
- Επεξεργάζεται κείμενα εργασίας λογιστικού και ελεγκτικού ενδιαφέροντος στο πλαίσιο του European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG), της Accounting Regulatory Committee (ARC) και άλλων διεθνών οργανισμών υπεύθυνων για λογιστικά θέματα.
- Μεριμνά για την ενεργό συμμετοχή της ΕΛΤΕ στα αρμόδια Ευρωπαϊκά όργανα ή σε άλλους διεθνείς οργανισμούς.

2. Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ)

⁷⁵ Ανάκτηση από Ανάκτηση από www.hcmc.gr

Το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου εποπτεύει τον Ελεγκτικό Θεσμό. Είναι αρμόδιο για τη θέσπιση των Ελεγκτικών Προτύπων, των Κωδίκων Δεοντολογίας και τη διασφάλιση της ποιότητας των ελεγκτικών υπηρεσιών. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, το ΣΠΕ έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Διενεργεί ποιοτικούς ελέγχους στις υπηρεσίες που παρέχουν οι νόμιμοι ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία.
- Επεξεργάζεται νομοθετικές προτάσεις επί θεμάτων που άπτονται της λειτουργίας του ελεγκτικού θεσμού.
- Εισηγείται στο ΔΣ της ΕΛΤΕ τη θέσπιση κανόνων ασκήσεως των υποχρεωτικών ελέγχων που διενεργούνται από μη ορκωτούς ελεγκτές.
- Εκθέτει τις προτάσεις της ΕΛΤΕ επί των διαμορφούμενων ελεγκτικών προτύπων στα πλαίσια του Διεθνούς Οργανισμού Ελεγκτικών Προτύπων (IAASB) και των οργάνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής & του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- Τη ρύθμιση, εξειδίκευση και ερμηνεία του πλαισίου επαγγελματικής δεοντολογίας και των επαγγελματικών προτύπων στα οποία υπάγεται το ελεγκτικό επάγγελμα.
- Την αναπροσαρμογή του πλαισίου αστικής ευθύνης - ασφαλιστικής κάλυψης των νομίμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων.

3. Πειθαρχικό Συμβούλιο (ΠΣ)

Στόχος του Πειθαρχικού Συμβουλίου (ΠΣ) είναι η τήρηση της νομιμότητας των ελεγκτικών εργασιών. Το ΠΣ είναι αρμόδιο για τις πειθαρχικές κρίσεις κάθε παράβασης της Νομοθεσίας που διέπει την εργασία των ελεγκτών. Για το σκοπό αυτό, έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες :

- Παρακολουθεί την τήρηση των κανόνων δεοντολογίας.
- Κρίνει κάθε παράβαση της ελεγκτικής νομοθεσίας.
- Επιβάλλει κυρώσεις σε περίπτωση διαπίστωσης παραβάσεων.

3.4.2. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α.)

3.4.2.1. Ο Νόμος Sarbanes-Oxley (Sarbanes-Oxley Act)

Στις ΗΠΑ, το κυριότερο νομοθετικό πλαίσιο που ψηφίστηκε για το σκοπό αυτό, ήταν ο Νόμος Sarbanes – Oxley (Sarbanes-Oxley Act) , που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2002 και κύριοι δημιουργοί του ήταν ο γερουσιαστής Paul Sarbanes και ο αντιπρόσωπος

Michael Oxley. Σύμφωνα με τον Ιατρίδη⁷⁶ (2008), «ο Νόμος αυτός δίνει ιδιαίτερη σημασία στο πληροφοριακό περιεχόμενο των δημοσιευόμενων λογιστικών καταστάσεων και της χρηματοοικονομικής ενημέρωσης των επενδυτών, σχετικά με την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και τις προοπτικές τους, αφού η ύπαρξη ποιότητας και αξιοπιστίας στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κεφαλαιαγοράς».

Ο νόμος Sarbanes - Oxley έχει ως στόχο την εξάλειψη των παραγόντων που οδηγούν σε φαινόμενα εξαπάτησης του επενδυτικού κοινού, μέσα από τον αυστηρό έλεγχο των επιτροπών λογιστικού ελέγχου, την ανεξαρτησία των ελεγκτών λογιστών, την ενίσχυση των εσωτερικών ελέγχων και της διαχείρισης των κινδύνων και την επιβολή ποινών που θα αποτρέπουν αξιόποινες και καιροσκοπικές συμπεριφορές (Ιατρίδης, 2008).

Ο Νόμος Sarbanes - Oxley (SOX) έχει πέντε κύριους στόχους:

- 1) την ενίσχυση της ανεξαρτησίας των ελεγκτικών εταιριών,
- 2) τη βελτίωση της ποιότητας και της διαφάνειας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων
- 3) την ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης,
- 4) τη βελτίωση της αντικειμενικότητας των ερευνών και
- 5) την ενίσχυση της επιβολής των ομοσπονδιακών νόμων (federal securities laws)⁷⁷.

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος⁷⁸, «ο Νόμος Sarbanes - Oxley (SOX), μεταξύ άλλων, επιβάλλει στους Διευθύνοντες Συμβούλους και στους Οικονομικούς Διευθυντές των εισηγμένων -σε χρηματιστήρια των ΗΠΑ- εταιρειών να πιστοποιούν εγγράφως -εκτός ορισμένων περιπτώσεων- ότι:

- ◆ Οι γνωστοποιήσεις σε ορισμένα από τα υποβαλλόμενα προς το SEC (Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ) δελτία δεν περιέχουν σημαντικά λάθη ή παραλείψεις,
- ◆ Έχουν εφαρμοσθεί οι σχετικές διαδικασίες ελέγχου κατά τη συλλογή και παροχή των πληροφοριών που αφορούν τα δελτία αυτά και
- ◆ Έχουν πρόσφατα (εντός 90 ημερών προ της ημερομηνίας υποβολής των δελτίων) αξιολογηθεί οι διαδικασίες και οι έλεγχοι διαφάνειας».

Σύμφωνα με το γραφείο νομικών συμβούλων 'Allen & Overy'⁷⁹ και στοιχεία από

⁷⁶ Ιατρίδης Γεώργιος - Ο ΝΟΜΟΣ SARBANES - OXLEY: ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ, http://www.e-logos.gr/articles.asp?subject_id=37&subject2_id=&article=768&lang=GR

⁷⁷ The Practitioner's Guide to the Sarbanes-Oxley Act, Volume 1, The American Bar Association, 2004.

⁷⁸ http://www.nbg.gr/wps/portal/!ut/p/c0/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3jXIFNnSzcPIwN3fx8XAYMfVwtXXycfQwMfQ_3g1Bz9gmxHRQDyCkiW/?WCM_PORTLET=PC_7_ER5C9FH20GOLD02LE8EMBL10D2_WCM&WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/NBGgr/nbg+site/group/investor+relations/corporate+information/sarbanes+oxley+act/171-sarbanes+oxley+act

την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος⁸⁰, τα βασικά σημεία του νόμου Sarbanes – Oxley είναι:

- Οι Επιτροπές Ελέγχου (Audit Committees), που πλέον θα πρέπει να αποτελούνται από ανεξάρτητα μέλη του Δ.Σ., υπόκεινται σε νέες διατάξεις σχετικά με το διορισμό ελεγκτών, τις απολαβές και την επίβλεψη τους. Για παράδειγμα, απαγορεύεται ελεγκτές που διενεργούν έλεγχο σε μία εταιρία να παρέχουν συγχρόνως και μη-ελεγκτικές υπηρεσίες.
- Οι Γενικοί (CEO) και οι Οικονομικοί (CFO) Διευθυντές των εταιρειών θα πρέπει να πιστοποιούν εγγράφως σε κάθε Δελτίο το οποίο περιλαμβάνει οικονομικές καταστάσεις και υποβάλλεται στη SEC (εκτός ορισμένων περιπτώσεων) την ακρίβεια των οικονομικών πληροφοριών που περιέχονται στο Δελτίο και την επάρκεια των σχετικών διαδικασιών και ελέγχων διαφάνειας της μονάδας τους.
- Εκτός ελάχιστων περιπτώσεων, οι εισηγμένες εταιρείες δεν επιτρέπεται να χορηγούν κανένα δάνειο στα στελέχη τους ή στα μέλη του Δ.Σ. Επίσης, υφιστάμενα δάνεια προς μέλη του Δ.Σ. δεν επιτρέπεται να αυξηθούν, να τροποποιηθούν ή να ανανεωθούν.
- Οι εργαζόμενοι, τα ανώτερα στελέχη και όλοι όσοι διαθέτουν πληροφορίες σχετικές με την πορεία της επιχείρησης θα πρέπει να γνωστοποιούν τυχόν συναλλαγές σε μετοχές των εταιρειών τους εντός δύο ημερών μετά την ημερομηνία εκτέλεσης της συναλλαγής (για την αποτροπή φαινόμενων inside information).
- Οι εταιρείες θα πρέπει να γνωστοποιούν σε «άμεση και συνεχή βάση» επιπλέον πληροφορίες για την περιουσιακή διάρθρωση και τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης της εταιρείας, εφόσον το SEC θεωρεί ότι τέτοια επιπλέον πληροφόρηση είναι απαραίτητη για το κοινό συμφέρον ή για τους επενδυτές.
- Κάθε Ετήσιο Δελτίο που υποβάλλεται στο SEC και περιλαμβάνει οικονομικά αποτελέσματα θα πρέπει να εμπεριέχει γνωστοποιήσεις για όλες τις σημαντικές διορθώσεις που πραγματοποιούνται από τους ορκωτούς ελεγκτές.
- Τέλος, πολλές πράξεις ορίζονται πλέον ως κακουργήματα, όπως:
 - Η παραποίηση ή καταστροφή αρχείων με πρόθεση την παρεμπόδιση της ορθής διενέργειας ελέγχων ή διαδικασιών πτώχευσης.
 - Η ηθελημένη μη διατήρηση όλων των αρχείων ελέγχου από Ορκωτό Ελεγκτή για πέντε χρόνια.
 - Γνώση εκτέλεσης σχεδίου για την παραπλάνηση επενδυτών.

Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο που περιλαμβάνεται στο νόμο των Sarbanes – Oxley είναι η δημιουργία του Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB), ένα ανεξάρτητο όργανο ελέγχου και επίβλεψης των ελεγκτικών εταιριών. Το PCAOB είναι ένας κανονισμός (regulator) με «φοβερές δυνάμεις». Ελέγχεται μόνο από την Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) και περιλαμβάνει νόμους και κανόνες που επηρεάζουν όλες τις πτυχές της

⁷⁹ Allen & Overy (2002), “Sarbanes- Oxley Act of 2002: The most significant corporate governance and securities law reform enacted in the US in years.”

⁸⁰ www.nbg.gr

ελεγκτικής βιομηχανίας (auditing industry), όπως ελεγκτικά πρότυπα και διαδικασίες, πρακτικές των ελεγκτικών εταιριών και διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου.

Επίσης έχει τη δυνατότητα για επιβολή πειθαρχικών ποινών στις ελεγκτικές εταιρίες. Το PCAOB είναι συγχρόνως νομοθέτης, αστυνομικός, δικαστής, και ένορκος», και έχει απεριόριστες δυνάμεις το συγκεκριμένο όργανο πάνω στο έργο των ελεγκτικών εταιριών.

Συμπερασματικά, ο Νόμος Sarbanes – Oxley αποτέλεσε για τις ΗΠΑ την μεγαλύτερη και σημαντικότερη νομοθετική πράξη ως προς την κρατική παρέμβαση στις αγορές τίτλων, από την περίοδο της μεγάλης ύφεσης (1930) και την ίδρυση της Αμερικάνικης Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC).

Στοχεύει στην προστασία του επενδυτικού κοινού, από παράνομες πράξεις των διαφόρων στελεχών των εισηγμένων εταιριών, στην αυστηρότερη εποπτεία της αγοράς και στην ενίσχυση, τη διαφάνεια και την ανεξαρτησία τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου.

Θέτει επίσης νέες βάσεις για την εταιρική διακυβέρνηση, μέσα από την περισσότερο αξιόπιστη και ποιοτικότερη παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων και αποτέλεσε τον οδηγό για παρόμοιες νομοθετικές διατάξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αλλού.

3.4.2.2. Επιτροπή κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α.

Με το Securities Exchange Act του 1934 το Κογκρέσο δημιούργησε το Securities and Exchange Commission (SEC) με ιδιότητες επιτροπής για τον κλάδο των χρεογράφων στο σύνολο του. Έτσι αρμοδιότητα του ήταν η καταγραφή, ρύθμιση και επίβλεψη των υπηρεσιών εκκαθάρισης και τακτοποίησης των συναλλαγών, των χρηματιστηριακών εταιριών καθώς και των εθνικών αυτορρυθμιζόμενων οργανισμών χρεογράφων⁸¹.

Το σύμφωνο επίσης αναγνωρίζει και απαγορεύει συγκεκριμένες μορφές χειραγώγησης της αγοράς και παρέχει στο SEC την αρμοδιότητα να ελέγχει ρυθμιστικές οντότητες και τα πρόσωπα που σχετίζονται με αυτές όπως επίσης να απαιτεί περιοδικές οικονομικές καταστάσεις από τις εταιρείες που διαθέτουν στο κοινό κάθε είδους χρεόγραφα.

Το SEC το 1998 επιβεβαίωσε την άποψη ότι η ανεξαρτησία του ελέγχου είναι μία πολύ κρίσιμη παράμετρος για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και επομένως για την διαχείριση του χαρτοφυλακίου των επενδυτών. Σε συνδυασμό και με την ανικανότητα των ως τότε ισχυόντων νόμων του κογκρέσου να εξασφαλίσουν ελεγκτική ανεξαρτησία και επομένως να προστατέψουν τα συμφέροντα των επενδυτών, αποφασίστηκε η δημιουργία του Independence

⁸¹ Ως παραδείγματα αναφέρονται το New York Stock Exchange, το American Stock Exchange, καθώς και το National Association of Securities Dealers που διαχειρίζεται το σύστημα NASDAQ.

Standards Board (ISB) με σκοπό τη συνεχή παρακολούθηση του ιδιωτικού τομέα ώστε να δημιουργηθούν ή να τροποποιηθούν οι λογιστικές και ελεγκτικές αρχές και πρότυπα προς την επίτευξη αυτού του σκοπού.

Τα μέτρα που ελήφθησαν απαγορεύουν τις ελεγκτικές εταιρείες να παρέχουν συγκεκριμένες μη ελεγκτικές υπηρεσίες στον πελάτη. Οι υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνουν τη χρηματοδότηση επενδύσεων, το στρατηγικό σχεδιασμό, το σχεδιασμό πρόσληψης προσωπικού, την εγκατάσταση προγραμμάτων και υπηρεσίες ανάθεσης εσωτερικού ελέγχου. Με αυτόν τον τρόπο επιχειρείται να μειωθεί ο κίνδυνος απώλειας της επαγγελματικής ανεξαρτησίας των εξωτερικών ελεγκτών.

Ακόμη απαιτείται από τα διοικητικά συμβούλια (audit committees) να αποδέχονται όλο το πακέτο των ελεγκτικών υπηρεσιών που παρέχουν οι ελεγκτές στην ελεγχόμενη εταιρία και επιπλέον απαιτούν από τους ελεγκτές να μην παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην ίδια εταιρεία για διάστημα μεγαλύτερο των 5 ή 7 ετών ανάλογα με την συμμετοχή τους στην ελεγκτική u948 διαδικασία, με εξαίρεση ορισμένες μικρές λογιστικές εταιρείες.

Θεωρούν ότι ο έλεγχος δεν είναι ανεξάρτητος εφόσον στη διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρείας συμμετέχει στέλεχος που κατά την προηγούμενη χρήση υπήρξε μέλος της ελεγκτικής εταιρείας η οποία διεξάγει τον έλεγχο της τρέχουσας χρήσης, όπως επίσης θεωρείται ότι απειλείται ή ανεξαρτησία εάν ελεγκτής έλαβε αμοιβή από την ελεγχόμενη εταιρεία για παροχή υπηρεσιών διαφορετικών από αυτές του ελέγχου και της πιστοποίησης.

Επίσης απαιτούν από τους ελεγκτές να αναφέρουν συγκεκριμένα ζητήματα στο audit committee της εταιρείας, περιλαμβανομένων κρίσιμων λογιστικών πολιτικών που χρησιμοποιήθηκαν και προτεινόμενων λογιστικών χειρισμών από την ελεγκτική εταιρεία. Η ενίσχυση του ρόλου των επιτροπών ελέγχων και η συνεργασία τους με τον εξωτερικό ελεγκτή, αυξάνει την αξιοπιστία των εκθέσεων των ελεγκτών ενώ ταυτόχρονα τονώνει την εσωτερική εταιρική διακυβέρνηση και προσθέτει μια επιπλέον δικλείδα ασφάλειας για τα συμφέροντα των μικροεπενδυτών.

Ακόμη, πρέπει να δημοσιεύονται στο ευρύ επενδυτικό κοινό όλες οι παρεχόμενες υπηρεσίες καθώς και το ύψος της αμοιβής του εξωτερικού ελεγκτή, απαιτήσεις δημοσίευσης πρόσθετων πληροφοριών που είχαν εισαχθεί εν μέρει πριν από το σύμφωνο Sarbanes-Oxley⁸².

Με αυτήν την απόφαση επιχειρείται να μειωθεί το κενό πληροφόρησης που υπάρχει μεταξύ των εξωτερικών χρηστών των οικονομικών καταστάσεων και των στελεχών της διοίκησης, καθώς επίσης να ενισχυθεί η διαφάνεια για τις εσωτερικές λειτουργίες της επιχείρησης, καθώς το σύνολο των ανθρωποωρών που παρέχονται για τις ελεγκτικές εργασίες και ο λόγος της αμοιβής των μη ελεγκτικών εργασιών προς τις ελεγκτικές υπηρεσίες αποτελούν στοιχεία κλειδιά για τις αποφάσεις των επενδυτών.

⁸²

Goodman, A, and Scanlon, M, (2001), "Enhanced audit committee responsibilities", Insights; The Corporate & Securities Law Advisor, Feb, Vol.15, No. 2, pp.12-17.

3.4.2.3. Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)

Το παράδειγμα των ΗΠΑ στη λήψη μέτρων για τον αυστηρότερο έλεγχο και τη διαφάνεια των λογιστικών καταστάσεων ακολούθησε και η Ευρωπαϊκή Ένωση με μια σειρά από παρόμοια μέτρα.

Συγκεκριμένα, τα μέτρα που πήρε η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) για τη διασφάλιση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων και της ανεξαρτησίας των ορκωτών ελεγκτών, ήταν «ο εκσυγχρονισμός της 8ης Κοινοτικής Οδηγίας, προκειμένου το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή να λειτουργεί υπό ενιαία δομή και με τους ίδιους κανόνες, σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης»⁸³.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε δέκα προτεραιότητες για τη βελτίωση και την εναρμόνιση της ποιότητας των υποχρεωτικών λογιστικών ελέγχων σε ολόκληρη την ΕΕ.

Έτσι, σύμφωνα με το έγγραφο IP/ 03/ 715 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁸⁴, που δημοσιεύτηκε το Μάιο του 2003, στόχος είναι να εξασφαλιστεί ότι οι επενδυτές και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να βασίζονται πλήρως στην ακρίβεια των ελεγμένων λογαριασμών, να αποφευχθούν οι συγκρούσεις συμφερόντων για τους ελεγκτές και να βελτιωθεί η προστασία της ΕΕ από σκάνδαλα τύπου Enron. Το παραπάνω έγγραφο περιλαμβάνει προτάσεις για νέες διατάξεις της Ε.Ε. όσον αφορά τη ριζική αναμόρφωση της υφιστάμενης νομοθεσίας και την επέκτασή της. Αναφέρει συμπληρωματικά το έγγραφο ότι, με την έγκριση των προτάσεων αυτών θα υπάρξει, για πρώτη φορά, μια πλήρης σειρά κοινοτικών κανόνων, όσον αφορά τον τρόπο διεξαγωγής των λογιστικών ελέγχων και την ελεγκτική υποδομή που απαιτείται για τη διασφάλιση της ποιότητας των ελέγχων.

Το πρόγραμμα διαιρείται σε βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες. Στις βραχυπρόθεσμες περιλαμβάνονται «η ενίσχυση της δημόσιας εποπτείας των ορκωτών ελεγκτών σε επίπεδο κρατών μελών και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η υποχρεωτική εφαρμογή Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΕΠ) σε όλους τους υποχρεωτικούς λογιστικούς ελέγχους στην ΕΕ από το 2005 και μετά, καθώς και η σύσταση της Κανονιστικής Επιτροπής Ελεγκτικών Θεμάτων, αποστολή της οποίας θα είναι η συμπλήρωση της αναθεωρημένης νομοθεσίας και η ταχεία έγκριση λεπτομερών δεσμευτικών μέτρων. Οι προτεραιότητες όσον αφορά τον έλεγχο των επιχειρήσεων συμπληρώνουν το ευρύτερο πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής για το εταιρικό δίκαιο και την εταιρική διακυβέρνηση.

Μια συνοπτική περιγραφή των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων προτεραιοτήτων, σύμφωνα πάντα με το έγγραφο με αριθμό IP/03/715 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δίνεται παρακάτω:

⁸³ Αλαμάνος Χ., (2007), 'Η ελληνική και παγκόσμια οικονομία σε συνδυασμό με την εταιρική διακυβέρνηση και την εφαρμογή των ΔΛΠ και ΔΕΠ', Οικονομικά Χρονικά, τεύχος Ιανουάριου-Φεβρουάριου 2007.

⁸⁴ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/715&format=HTML&aged=1&language=EL&guiLanguage=en>

Βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες:

- ◆ Εκσυγχρονισμός της 8ης οδηγίας για το εταιρικό δίκαιο.
- ◆ Ενίσχυση της κανονιστικής υποδομής της Ε.Ε.
- ◆ Ενίσχυση της δημόσιας εποπτείας του κλάδου των ορκωτών ελεγκτών.
- ◆ Η επιβολή της χρήσης Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΕΠ) σε όλους

τους υποχρεωτικούς λογιστικούς ελέγχους.

Μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες:

- ◆ Βελτίωση των πειθαρχικών κυρώσεων.
- ◆ Περισσότερη διαφάνεια όσον αφορά τις ελεγκτικές εταιρείες και τα δίκτυά τους.
- ◆ Εταιρική διακυβέρνηση: ενίσχυση των ελεγκτικών επιτροπών και του εσωτερικού ελέγχου.
- ◆ Ενίσχυση της ανεξαρτησίας του ορκωτού ελεγκτή και του κώδικα δεοντολογίας.
- ◆ Εμβάθυνση της εσωτερικής αγοράς ελεγκτικών υπηρεσιών.
- ◆ Έλεγχος της αξιοπιστίας των ορκωτών ελεγκτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.

4.1 Ποιότητα του ελέγχου.

Διάφοροι ορισμοί έχουν δοθεί για την ποιότητα του ελέγχου. Στο επιστημονικό περιοδικό Journal of Accounting and Economics δίδεται από την DeAngelo ο εξής ορισμός για την ποιότητα του ελέγχου. «Ο έλεγχος που ασκείται σε μια επιχείρηση, είτε είναι εσωτερικός είτε εξωτερικός, αποσκοπεί στο να λειτουργήσει ως ένα εργαλείο παρακολούθησης των πιθανών συγκρούσεων που μπορεί να επέλθουν μεταξύ των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων και των διοικούντων»⁸⁵.

Έχουμε λοιπόν μία σύγκρουση συμφερόντων, γνωστή και ως κόστος αντιπροσώπευσης. Οι διοικούντες την επιχείρηση ή διαφορετικά οι αντιπρόσωποί της, μπορεί να έχουν προσωπικούς στόχους οι οποίοι να μην βρίσκονται σε αντιστοιχία με το στόχο της μεγιστοποίησης της αξίας της επιχείρησης⁸⁶. Η διοίκηση έχοντας την εξουσία από τους ιδιοκτήτες, δηλαδή τους εντολείς όπως για παράδειγμα τους μετόχους, να λαμβάνει αποφάσεις, μπορεί να οδηγηθεί σε μια σύγκρουση μεταξύ επιχειρηματικών και προσωπικών συμφερόντων.

⁸⁵ DeAngelo, L., (1981), "Auditor size and audit quality", Journal of Accounting and Economics, (December), pp. 183-199.

⁸⁶ Λαζαρίδης Γ. και Παπαδόπουλος Δ., (2005); Χρηματοοικονομική Διοίκηση: εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

Την ασυμμετρία της πληροφόρησης που υπάρχει ανάμεσα στους μανάτζερ της επιχείρησης και στους ιδιοκτήτες προσπαθεί να αμβλύνει ο έλεγχος, όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω σχετικά με την σπουδαιότητα ύπαρξης του ελέγχου.

Σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε από την DeAngelo, η ποιότητα του ελέγχου ορίζεται ως η συνδυασμένη πιθανότητα καταρχήν του εντοπισμού και κατόπιν της αναφοράς ουσιαστικών λαθών που εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις⁸⁷. Η πιθανότητα αυτή εξαρτάται τόσο από τις γνώσεις και τις ικανότητες που κατέχει ο ελεγκτής, όσο και από το βαθμό ανεξαρτησίας του, δηλαδή την ικανότητα να εκφέρει οποιαδήποτε γνώμη χωρίς να υποκύπτει σε προσωπικά συμφέροντα και σε πιθανές ασκούμενες πιέσεις από την εταιρία-πελάτη.

Έναν ευρύτερο ορισμό της ποιότητας ελέγχου δίδεται από τους Myers et al., σύμφωνα με τους οποίους η ποιότητα του ελέγχου δεν εξαντλείται μόνο στην τήρηση ή μη των γενικά αποδεκτών κανόνων λογιστικής αλλά στηρίζονται στην προσωπικότητα, στον σκεπτικισμό και την αμεροληψία του ελεγκτή. Υψηλή ποιότητα ελεγκτικού έργου σημαίνει ότι ο ελεγκτής μπορεί να θέτει περιορισμούς στις ακραίες επιδιώξεις της διοίκησης σχετικά με την χρηματοοικονομική θέση της επιχείρησης⁸⁸.

Τέλος κατά τον Wallace η ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου θα μπορούσε να οριστεί ως το μέτρο της ικανότητας του ελεγκτή να μειώσει το θόρυβο και τη μεροληψία και να βελτιώσει την καθαρότητα των λογιστικών δεδομένων που παρατίθενται και δημοσιεύονται.⁸⁹ Ο ορισμός αυτός παρουσιάζει την ικανότητα του ελεγκτή να μειώσει τη διαφορά ανάμεσα στα γεγονότα που εμφανίζονται στις δημοσιευμένες καταστάσεις και στα γεγονότα που πραγματικά συμβαίνουν αλλά δεν είναι άμεσα διακριτά στην ελεγχόμενη εταιρία.

Αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη μιας στενής σχέσης μεταξύ των στοιχείων που συνθέτουν την ελεγκτική ποιότητα, των προϊόντων της ποιότητας του ελέγχου και της επίδρασής όλων των προηγούμενων στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Από αυτή τη σχέση μπορούμε να καταλήξουμε στα εξής συμπεράσματα:

- ◆ Τα συστατικά μέρη της ποιότητας, δηλαδή η φήμη του ελεγκτή και η δύναμη παρακολούθησης του (monitoring strength), αντλούνται από το σύνολο της διεθνούς βιβλιογραφίας.
- ◆ Τα προϊόντα της ελεγκτικής ποιότητας είναι η αξιοπιστία της πληροφόρησης, όπως απορρέει από την αξιοπιστία των δημοσιευμένων οικονομικών στοιχείων, και η ποιότητα της πληροφόρησης.

⁸⁷ DeAngelo, L., (1981), "Auditor size and audit quality", *Journal of Accounting and Economics*, (December), pp. 183-199.

⁸⁸ Myers et al. (2003), "Exploring the term of the Auditor- Client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?", *Accounting Review*, vol.78, No. 3, pp. 779-799.

⁸⁹ Watkins A et al., (2004), "Audit quality: a synthesis of theory and empirical evidence", *Journal of Accounting Literature*, Vol.23, pp.153-194.

◆ Τέλος η φήμη του ελεγκτή βασίζεται στις αντιλήψεις των χρηστών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σχετικά με την ένταση του ελέγχου που ασκείται από τον εξωτερικό ελεγκτή, η οποία δεν είναι γενικά ορατή.

Επίσης, η ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου συνδέεται άμεσα τόσο με τους παράγοντες ζήτησης ελέγχου όπως είναι η στρατηγικές κινδύνου της ελεγχόμενης εταιρίας και η σύγκρουση συμφερόντων (agency conflict), όσο και με τους παράγοντες προσφοράς όπως είναι η αμοιβή των ελεγκτικών εργασιών και οι στρατηγικές κινδύνου της ελεγκτικής πλέον εταιρίας.

4.2 Αποτελεσματική και μη αποτελεσματική ύπαρξη ελέγχου.

Η ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου αμβλύνεται όταν συντρέχουν δύο από τα παρακάτω γεγονότα. Πρώτον, όταν εμφανίζονται περιπτώσεις μη συμμόρφωσης του ελεγκτή προς τους γενικούς κανόνες της λογιστικής. Η τάση αυτή αναφέρεται στη βιβλιογραφία ως «αποτυχία εφαρμογής των γενικά αποδεκτών αρχών της λογιστικής». Το δεύτερο γεγονός συνδέεται με την αδυναμία του ελεγκτή να δημοσιεύσει μια έκθεση ελέγχου με επιφύλαξη. Στην περίπτωση αυτή γίνεται λόγος για «αποτυχία δημοσιευμένης έκθεσης ελέγχου». Και στις δύο περιπτώσεις, οι ελεγχόμενες οικονομικές καταστάσεις είναι πιθανότατα αντικείμενα εξαπάτησης των χρηστών⁹⁰.

Το ερώτημα που τίθεται είναι πως μετράται η αποτυχία του εξωτερικού ελέγχου και επομένως η απουσία της ποιότητας και των κανόνων που πρέπει να διέπουν τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Η αποτυχία ενός ελέγχου είναι δύσκολο να εντοπιστεί εκ των προτέρων. Ωστόσο ορισμένα γεγονότα όπως οι αγωγές κατά ελεγκτικών εταιριών, οι πτωχεύσεις επιχειρήσεων, οι κυρώσεις που επιβάλλονται από την επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σε εταιρίες που δεν ακολουθούν τους κανόνες λογιστικής και δημοσιότητας που έχουν θεσπιστεί και τέλος οι επανεκτιμήσεις κερδών αποτελούν ενδείξεις μειωμένης ποιότητας εξωτερικού ελέγχου.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν παραδείγματα για τα οποία έχει εντοπιστεί αποτυχία του εξωτερικού ελέγχου. Παρόλα αυτά υπάρχουν και περιπτώσεις ελλειμματικού ελέγχου οι οποίες δεν έχουν ανιχνευθεί, καθώς πιθανότατα η εταιρία ή οι μέτοχοι δεν έχουν υποστεί αντίξοα οικονομικά αποτελέσματα όπως πτώχευση ή οικονομική δυσχέρεια.

Επομένως εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες όπου έχουν εντοπιστεί ουσιώδεις παραλείψεις, υπάρχουν και αντίστοιχες που έχουν μικρότερης εμβέλειας οικονομικές επιπτώσεις και για αυτό είναι δύσκολο να εντοπιστούν. Στις επόμενες παραγράφους εξετάζονται οι ενδεχόμενες αιτίες που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ατέλειες στη λειτουργία του εξωτερικού ελέγχου.

4.3 Επαγγελματική Ανεξαρτησία των Ελεγκτών.

⁹⁰ Francis, J.R., (2004), "What do we know about audit quality?", *The British Accounting Review*, 36, pp. 345-368.

Η ανεξαρτησία των ελεγκτών είναι θεμελιώδους σημασίας για την αξιοπιστία, το κύρος και την επαγγελματική καταξίωση των ελεγκτών. Το δεύτερο από τα Γενικά πρότυπα της ελεγκτικής⁹¹ ορίζει ότι ο «ελεγκτής πρέπει να είναι ανεπηρέαστος στη σκέψη για να μπορέσει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κοινού και να αποκτήσει το απαραίτητο προσωπικό και επαγγελματικό κύρος». Κατά την εκτέλεση της ελεγκτικής εργασίας, ο ελεγκτής πρέπει να είναι έντιμος, ευθύς και ειλικρινής, πρέπει να είναι επίσης απαλλαγμένος από προκαταλήψεις, εύνοιες και από οτιδήποτε θα μπορούσε να θεωρηθεί ασυμβίβαστο προς την ακεραιότητα του χαρακτήρα του και το επάγγελμα του.

Το Π.Δ. 226/92⁹² ορίζει ότι οι ορκωτοί ελεγκτές πλήρη προσωπική και επαγγελματική ανεξαρτησία σε σχέση με τον ελεγχόμενο. Επίσης οι εταιρίες και οι κοινοπραξίες ελεγκτών, πρέπει να έχουν λειτουργικοί και οικονομική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία από τον οποιοδήποτε ελεγχόμενο ή άλλο νομικό ή φυσικό πρόσωπο καθώς και επαρκή δύναμη σε ελεγκτικό προσωπικό για την καλή και έγκαιρη εκτέλεση των αναλαμβανόμενων ελέγχων.

Τα βασικά σημεία για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των ορκωτών ελεγκτών, όπως αυτά ορίζονται από το Σώμα είναι τα παρακάτω:⁹³

- ◆ Ο ελεγκτής πρέπει να αποφεύγει την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών, όταν αυτές μπορεί εύλογα να θεωρηθούν ότι επηρεάζουν σημαντικά την αντικειμενικότητα του.
- ◆ Η ύπαρξη οικονομικού συμφέροντος από την πορεία των εργασιών ενός πελάτη, το οποίο οφείλεται είτε σε συμμετοχή στο κεφάλαιο, είτε σε παροχή ή λήψη δανείου προς ή από τον πελάτη.
- ◆ Κατά την άσκηση των ελεγκτικών του καθηκόντων, ο ελεγκτής δεν πρέπει να δέχεται από κανένα πρόσωπο, ως προς τα πλαίσια του ελέγχου του και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει.
- ◆ Η ύπαρξη στενής προσωπικής σχέσης εξ αίματος, αγχιστείας και φιλίας με μέλος της Διοίκησης ή με άλλο στέλεχος της ελεγχόμενης επιχείρησης, αποτελεί ένα ακόμα εμπόδιο για μια αντικειμενική πρόσβαση προς την ελεύθερη έκφραση γνώμης.
- ◆ Ο ανεξάρτητος ορκωτός ελεγκτής δεν πρέπει να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό, από πλευράς συνολικών επαγγελματικών αμοιβών, από την αμοιβή που προέρχεται από ένα συγκεκριμένο πελάτη.
- ◆ Σε καμία περίπτωση ο ορκωτός ελεγκτής δεν πρέπει να δέχεται προμήθεια για την από μέρους του πελάτη εφαρμογή των συμβουλών του.

⁹¹ Αντώνης Παππάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική», σελ.50

⁹² Ανάκτηση από www.soel.gr

⁹³ Σώμα Ορκωτών Λογιστών(1989), «Ελεγκτικές Οδηγίες Νο 1-12 της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ελεγκτών»

4.4 Άμβλυνση της Ανεξαρτησίας των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκαν σοβαρά ερωτήματα σχετικά με την Ανεξαρτησία των ορκωτών ελεγκτών τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, όπως έχουμε αναφέρει και σε παραπάνω κεφάλαια.

Ποιοι όμως είναι οι παράγοντες εκείνοι οι οποίοι οδηγούν στη νόθευση της ανεξαρτησίας των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών? Ποιοι είναι εκείνοι οι παράγοντες οι οποίοι θέτουν τόσο τους ελεγκτές και τις ελεγκτικές εταιρίες όσο και τις επιχειρήσεις σε κίνδυνο? Αναφέρονται παρακάτω οι παράγοντες που συναντάμε περισσότερο συχνά στην βιβλιογραφία:⁹⁴

- ◆ Το μέγεθος της ελεγκτικής εταιρίας.
- ◆ Η παροχή διοικητικών και ελεγκτικών υπηρεσιών από τον ορκωτό ελεγκτή προς την ελεγχόμενη εταιρία- πελάτη.
- ◆ Ο ανταγωνισμός μεταξύ των ελεγκτικών εταιριών.
- ◆ Η παραμονή σε έτη του ορκωτού ελεγκτή στην ελεγχόμενη εταιρία-πελάτη.

Συμπληρωματικά αναφέρονται και άλλοι παράγοντες όπως:

- ◆ Τα αποτελέσματα των δώρων στους ελεγκτές.
- ◆ Η οικονομική κατάσταση της ελεγχόμενης.
- ◆ Οι επιτροπές ελέγχου.

Ας εξετάσουμε όμως πιο αναλυτικά τους παραπάνω παράγοντες:

- ◆ Παροχή από τον ελεγκτή εξειδικευμένων διοικητικών υπηρεσιών πέραν των Ελεγκτικών.

Οι εταιρίες δέχονται ένα ευρύ φάσμα μη ελεγκτικών υπηρεσιών από τις εταιρίες ελεγκτών. Οι υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνουν χρηματοδότηση επενδύσεων, στρατηγικό σχεδιασμό, σχεδιασμό πρόσληψης προσωπικού, εγκατάσταση προγραμμάτων και υπηρεσίες ανάθεσης εσωτερικού ελέγχου. Το ερώτημα που γεννιέται είναι κατά πόσο η παροχή των παραπάνω ελεγκτικών υπηρεσιών επηρεάζει αρνητικά την ανεξαρτησία του εξωτερικού ελεγκτή, επιφέροντας εκπτώσεις ποιότητας στη διενέργεια του ελέγχου.

Παρακάτω παρατίθενται μια ανασκόπηση των θεωρητικών απόψεων και των συμπερασμάτων των εμπειρικών ερευνών.

Οι Frankel et al.⁹⁵ διαπίστωσαν ότι οι εταιρίες με υψηλό ποσοστό λήψης υπηρεσιών πέραν των ελεγκτικών εμφανίζουν μεγαλύτερο ποσοστό εμφάνισης κερδών πέραν των αναμενόμενων, και έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να πλησιάσουν ή ακόμα και να ξεπεράσουν τα κέρδη που προβλέπουν για αυτές οι αναλυτές. Ωστόσο αυτή η θετική σχέση μεταξύ των μη ελεγκτικών

⁹⁴ Ταχυνάκης, «Η επαγγελματική ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή-λογιστή»

⁹⁵ Frankel, R., et. Al., (2002), “The relation between auditors' fees for nonaudit services and earnings management”, *The Accounting Review*, (Supplement), pp. 71-105.

υπηρεσιών και των κερδών είναι αρκετά μειωμένη για τις μεγάλες εταιρίες. Η δημιουργία μικρών εκπλήξεων στα κέρδη, παραπέμπει στο συμπέρασμα ότι οι ελεγκτές εμφανίζουν μεγαλύτερη επιείκεια στις εταιρίες που παρέχουν και τις δύο υπηρεσίες καθώς δημιουργούνται δεσμοί λόγω της διάχυσης γνώσεων που πραγματοποιείται και από τα δύο μέρη⁹⁶. Επίσης, οι μελετητές διαπίστωσαν την ύπαρξη αρνητικής σχέσης μεταξύ της χορήγησης μη ελεγκτικών υπηρεσιών και της τιμής της μετοχής της ελεγχόμενης εταιρίας, καθώς οι πελάτες θεωρούν πως τέτοιου είδους ενέργεια μειώνει την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων

Σε παρόμοια συμπεράσματα με τους Frankel et al. είχε καταλήξει νωρίτερα και ο Antle, ο οποίος διαπίστωσε, ότι η παροχή διοικητικών υπηρεσιών αυξάνει τον κίνδυνο για την ανάπτυξη στενής συνεργασίας μεταξύ του ελεγκτή και της διοίκησης της ελεγχόμενης εταιρίας, εφόσον οι αποφάσεις της διοίκησης ακολουθούν τις προτάσεις του ελεγκτή. Ωστόσο, ο Antle, όπως και η De Angelo, θεωρεί ότι το ενδεχόμενο απώλειας της φήμης και του καλού ονόματος του ελεγκτή κατά την εκτέλεση των επαγγελματικών του καθηκόντων, αποτελεί ισχυρό παράγοντα αποφυγής μείωσης της ανεξαρτησίας του ελεγκτή και επομένως αποτελεί κίνητρο ενίσχυσης της ποιότητας του εξωτερικού ελέγχου⁹⁷.

Επίσης ο Shockley⁹⁸ διαπίστωσε ότι οι ελεγκτικές εταιρίες που παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες στις διοικήσεις των ελεγχόμενων εταιριών θεωρούνται ότι εμφανίζουν αυξημένο ρίσκο απώλειας ανεξαρτησίας σε συνδυασμό και με τον ανταγωνισμό που υφίσταται μεταξύ των ελεγκτικών εταιριών για την προσέλκυση και διατήρηση πελατείας. Επίσης, αποδεικνύεται εμπειρικά ότι οι οικονομικά εύρωστες ελεγκτικές εταιρίες, διατρέχουν μικρότερο κίνδυνο απώλειας της επαγγελματικής ανεξαρτησίας των μελών τους σε σχέση με τις οικονομικά ασθενείς ελεγκτικές εταιρίες.

Αν και το θέμα της δημοσίευσης και της απαγόρευσης των λοιπών υπηρεσιών ακόμα δεν έχει λυθεί ωστόσο οι επενδυτές φαίνεται να θεωρούν την αποκάλυψη αυτής της πληροφορίας σημαντική για την ανάληψη επενδύσεων. Ωστόσο σε έρευνες που έχουν διεξαχθεί δεν φαίνεται να επηρεάζεται η ανεξαρτησία, η αντικειμενικότητα και η ακεραιότητα των ελεγκτών από την ταυτόχρονη παροχή λοιπών υπηρεσιών⁹⁹.

Ολοκληρώνοντας, διαπιστώνουμε ότι οι έρευνες δεν συμφωνούν ως προς το εάν η ταυτόχρονη παροχή διοικητικών και ελεγκτικών υπηρεσιών επιδρά στην ανεξαρτησία του ελεγκτή και άρα πρέπει να αποτελεί ασυμβίβαστη η ταυτόχρονη παροχή με τη διεξαγωγή ελεγκτικών υπηρεσιών.

⁹⁶ Simunic, D., (1984), "Auditing, consulting, and auditor independence", *Journal of Accounting Research*, (Autumn), pp. 679-702.

⁹⁷ Antle R. (1984), "Auditor independence", *Journal of Accounting Research*, Spring, pp.1-20

⁹⁸ Schockley, R.A., (1981), "Perceptions of auditors' independence: an empirical analysis", *The Accounting Review*, 56, pp. 785-800

⁹⁹ Francis, J.R., (2004), "What do we know about audit quality?", *The British Accounting Review*, 36, pp. 345-368.

◆ Θητεία των ελεγκτών και η συχνότητα εναλλαγής τους.

Τα επιχειρήματα υπέρ ή κατά της υποχρεωτικής εναλλαγής των ελεγκτών ήρθαν στο προσκήνιο μετά από τον ισχυρισμό της επιτροπής κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. ότι η μακροχρόνια θητεία ενός ελεγκτή κλονίζει την ανεξαρτησία του ελεγκτή. Οι υποστηρικτές της εναλλαγής των ελεγκτών υποστηρίζουν ότι μια αλλαγή παρέχει ένα νέο τρόπο εκτίμησης των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρίας.

Σύμφωνα με τους Davis et al. η πολύχρονη θητεία επηρεάζει άμεσα την αντικειμενικότητα του ελέγχου εξαιτίας του ότι οι ελεγκτές αρχίζουν να λειτουργούν σαν υπερασπιστές της επιχείρησης, αδυνατώντας να ενσωματώσουν στην έκθεσή τους νέα στοιχεία ή αλλαγές τα οποία αποκτούν σημαντική βαρύτητα, ενώ στην προσπάθειά τους να διατηρήσουν τον πελάτη εμφανίζεται το κίνητρο να αποσιωπούν τυχόν αμφίβολες ενέργειες¹⁰⁰.

Την ίδια άποψη υποστήριξε νωρίτερα και ο Flint ο οποίος διατύπωσε την άποψη ότι η μακροχρόνια θητεία ενός ελεγκτή είναι δυνατόν να δημιουργήσει ισχυρή αφοσίωση και συναισθηματική σχέση με την ελεγχόμενη εταιρία, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την αντικειμενικότητα και ανεξαρτησία του¹⁰¹.

Οι αντίπαλοι της εναλλαγής στηρίζονται κυρίως στα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από μια μακροχρόνια θητεία. Η ποιότητα του ελέγχου μπορεί να είναι μικρή στο αρχικό στάδιο καθώς ο νέος ελεγκτής βρίσκεται στη διαδικασία απόκτησης γνώσης για τον πελάτη και το κόστος έναρξης είναι σημαντικά υψηλό¹⁰².

Άλλα κόστη προέρχονται από την ανάγκη να θυσιάσει η εταιρία κάποιους πόρους της για να βοηθήσει τον ελεγκτή. Μάλιστα οι Johnson et al. κατέδειξαν ότι τα τρία πρώτα χρόνια που ακολουθούν της αλλαγής ενός ελεγκτή η ποιότητα του ελέγχου είναι μικρότερη¹⁰³. Τέλος η προσφορά ελεγκτικής υπηρεσίας χαμηλού επιπέδου εγκυμονεί άμεσα και έμμεσα κόστη. Το άμεσο κόστος συνδέεται με τον κίνδυνο δικαστικών αγωγών από την εταιρία ενώ το έμμεσο κόστος με την απώλεια φήμης με σημαντικές συνέπειες στη δυνατότητα προσέλκυσης πελατών¹⁰⁴.

◆ Διοικητικά συμβούλια και επιτροπές ελέγχου.

Μια πλειάδα επιστημονικών ερευνών έχουν συνδέσει την ποιότητα του ελέγχου με τα διοικητικά συμβούλια, τη σύνθεσή τους και τις επιτροπές ελέγχου. Σύμφωνα με τα πορίσματα των

¹⁰⁰ Davis, R.L., et al., (2003), "Auditor tenure, auditor independence and Earnings Management", *working paper*, Boston College, Boston, M.A.

¹⁰¹ Naser, et. al., (2006), "Auditor-client relationship: the case of auditor tenure and auditor Switching in Malaysia", *Managerial Auditing Journal*, Vol.21, No.7, pp. 724-737.

¹⁰² Myers J, et al. (2003), "Exploring the term of the Auditor- Client relationship and the Quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?", *Accounting Review*, vol.78, No. 3, pp. 779-799.

¹⁰³ Johnson V, et al. (2002), "Audit firm tenure and the quality of financial report", *Contemporary Accounting Research*, (Winter) pp. 637-660

¹⁰⁴ Davis, R.L., et al., (2000), "Auditor tenure, auditor independence and Earnings Management", September, pp. 1-42.

ερευνών αυτών η ποιότητα του ελέγχου είναι υψηλότερη όταν τα διοικητικά συμβούλια και οι επιτροπές ελέγχου είναι ανεξάρτητες στο σύνολο ή στην πλειονότητά τους.

Με τον όρο ανεξάρτητες επιτροπές σύμφωνα με τον ορισμό της επιτροπής Blue Ribbon εννοείται η συμμετοχή εξωτερικών συμβούλων, δηλαδή ανθρώπων που δεν έχουν ή είχαν επαγγελματικές επαφές με την εταιρία τα προηγούμενα πέντε έτη, δεν λαμβάνουν κάποιο άλλο είδος αμοιβής εκτός της αμοιβής του ως μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή της επιτροπής ελέγχου, δεν έχουν άμεση συγγένεια με κάποιους από τους εργαζόμενους της επιχείρησης, δεν κατέχουν σημαντικό ποσοστό μετοχών και δεν είναι στελέχη εταιριών στις οποίες απασχολούνται ως σύμβουλοι στελέχη της ελεγχόμενης εταιρίας.

Αργότερα με την πράξη Sarbanes-Oxley το 2002, ο ορισμός της ανεξαρτησίας έγινε πιο ευρύς με συνέπεια να θεωρείται ένα μέλος ως ανεξάρτητο όταν δεν λαμβάνει κάποια αμοιβή για συμβουλευτικές ή άλλες υπηρεσίες από την εταιρία και δεν είναι μέλος θυγατρικής ή συνδεδεμένης εταιρίας¹⁰⁵.

Οι Carcello και Neal παρουσίασαν ότι οι ελεγκτές είναι πιθανότερο να δημοσιεύσουν μια διαφοροποιημένη γνώμη αβεβαιότητας για τη συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης όταν υπάρχουν ανεξάρτητα διοικητικά συμβούλια καθώς ακόμη ότι διατρέχουν μικρότερο ρίσκο να απολυθούν από αυτήν την εταιρία¹⁰⁶.

Επίσης ο Klein, με ερευνά του απέδειξε ότι εταιρίες με ανεξάρτητα και επομένως ισχυρά διοικητικά συμβούλια εμφάνισαν μικρότερα ποσοστά μη κανονικών κερδών, υπονοώντας με τον τρόπο αυτό ότι η παραποίηση των κερδών από τα διοικητικά στελέχη των εταιριών αυτών είναι σημαντικά περιορισμένη¹⁰⁷.

Μια γενική παρατήρηση που θα μπορούσε να διατυπωθεί στο σημείο αυτό είναι ότι η ανεξαρτησία των μελών των διοικητικών συμβουλίων και επομένως η αποτελεσματικότερη εταιρική διακυβέρνηση, συνδέεται άμεσα με την ποιότητα και την ανεξαρτησία των ελεγκτών, οι οποίοι εμφανίζουν αυξημένη ικανότητα να εντοπίζουν λογιστικά και διαχειριστικά προβλήματα ενώ ταυτόχρονα να ελέγχουν την στάση των στελεχών της διοίκησης ως προς τη νόθευση των δημοσιευθέντων κερδών.

◆ Προηγούμενη θητεία ελεγκτή ως μάνατζερ στις επιχειρήσεις.

¹⁰⁵ Braiotta L.Jr. and Zhou J., (2006), "An exploratory study of the effects of the Sarbanes-Oxley Act, the SEC and United States stock exchange(s) rules on audit committee alignment", *Auditing Journal*, 21, 2, pp. 166-190.

¹⁰⁶ Carcello, J., Neal, T., (2000), "Audit committee composition and auditor reporting", *The Accounting Review*, (October), pp. 95-117.

¹⁰⁷ Klein A., (2002), "Audit committee, board of director characteristics, and earnings management", *Journal of Accounting and Economics*, (August), pp. 375-400.

Οι μελετητές εντόπισαν περιπτώσεις εμφάνισης ανεπαρκούς ποιότητας στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ελεγκτές παλαιότερα είχαν εκτίσει θητεία ως ανώτερα στελέχη των εταιριών που εξέταζαν. Ο περιορισμός που έχει τεθεί από την πράξη Sarbanes-Oxley σχετικά με την παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών από ελεγκτή που εργαζόταν τα προηγούμενα έτη στη διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρίας, αποτελεί ενδεικτικό της βαρύτητας του θέματος. Το ερώτημα που διερευνήθηκε είναι αν η σχέση που υπάρχει μεταξύ των ελεγκτών και των πρώην εργοδοτών τους επηρεάζει την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία των ελεγκτών και άρα την ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου.

Ο Lennox διακρίνει τρεις τύπους δέσμευσης του ελεγκτή με την ελεγχόμενη εταιρία. Η πρώτη περίπτωση αναφέρεται στην προηγούμενη επαγγελματική καριέρα του ελεγκτή ως μάνατζερ της ελεγχόμενης εταιρίας. Η δεύτερη περίπτωση δέσμευσης εμφανίζεται όταν ο μάνατζερ της ελεγχόμενης εταιρίας πείθει να οριστεί ως ελέγκτρια εταιρία εκείνη στην οποία εργαζόταν παλαιότερα.

Τέλος ο τρίτος τύπος δέσμευσης εμφανίζεται εντελώς τυχαία, εξαιτίας της μεγάλης κινητικότητας ως προς την εργασία που εμφανίζουν οι εργαζόμενοι. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας η συχνότητα των εταιριών που δεχόταν «καθαρή γνώμη» από τον ελεγκτή εμφανίζεται μεγαλύτερη στις περιπτώσεις που υπάρχει προηγούμενη επαγγελματική σχέση, γεγονός που υποστηρίζει την εξασθένηση της ποιότητας του ελέγχου¹⁰⁸.

Επίσης οι Menon και Williams διαπίστωσαν ότι οι ελεγχόμενες εταιρίες που απασχολούν ελεγκτές-πρώην στελέχη τους εμφανίζουν μεγαλύτερα μη κανονικά κέρδη από ό,τι οι υπόλοιπες εταιρίες.¹⁰⁹ Επομένως φαίνεται ότι στις περιπτώσεις αυτές οι ελεγκτές είναι πιο επιεικής στην κατάδειξη προβλημάτων και στη δημοσίευση σχολίων στις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών-πρώην εργοδοτών τους.

Άλλωστε προς αυτήν την κατεύθυνση πορεύθηκε και η πράξη Sarbanes-Oxley κατά την οποία εκτέθηκαν τα ασυμβίβαστα των ελεγκτών. Εντούτοις, η δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων απορρέει ως ένα βαθμό από την εκτελούμενη εργασία, την έκταση των οποίων χρειάζεται να θέσει και να περιορίσει ο εξωτερικός ελεγκτής στηριζόμενος στην προσωπική του ηθική.

ΜΕΡΟΣ 3^ο

¹⁰⁸ Lennox C. (2005), "Audit quality and executive officers affiliations with CPA firms", *Journal of Accounting and Economics*, vol.5, issue 2, pp. 201-231

¹⁰⁹ Menon K. and Williams D. (2004), "Former Audit Partners and Abnormal Accruals", *The Accounting Review* vol. 79 No.4 pp. 1095-1180

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.

1.1 Εισαγωγή.

Κυρίαρχη θέση στην ελεγκτική εργασία κατέχει αφενός η διαπίστωση της ορθής διατύπωσης των λογιστικών εγγραφών και των οικονομικών καταστάσεων και αφετέρου ο εντοπισμός της απάτης και κατά συνέπεια της ύπαρξης δόλου και αμέλειας.

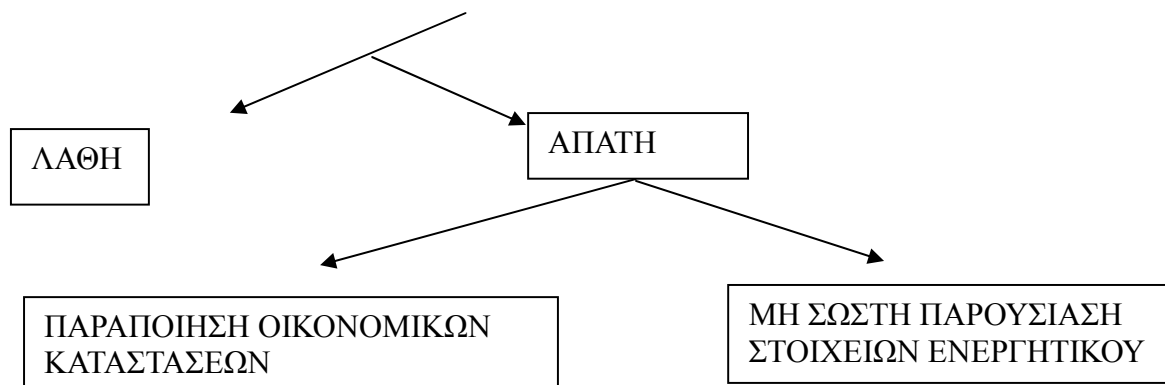
Βασικό μέλημα των ελεγκτών αποτελεί ο εντοπισμός λογιστικών λαθών που προέρχονται από δόλο με στόχο την αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων για την εξαπάτηση των εργαζομένων, μετόχων, πιστωτών, κρατικών φορέων.

Τα λογιστικά λάθη μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:¹¹⁰

- ◆ Λάθη λογιστικής ερμηνείας.
- ◆ Λάθη παραλείψεων.
- ◆ Λάθη απόδοσης.
- ◆ Λάθη αρχών.
- ◆ Λάθη αριθμητικά.
- ◆ Λάθη εκτέλεσης της λογιστικής εργασίας.

Να σημειώσουμε όμως σε αυτό το σημείο, το διαχωρισμό που υφίσταται το λάθος από αμέλεια και το λάθος από σκοπιμότητα, το οποίο έχει ως στόχο την απάτη. Όπως αναφέρει και το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (AICPA), στο πρότυπα 99 (SAS) η απάτη είναι η σκόπιμη παράβλεψη ποσών ή η παραποίηση στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις εταιριών. Τα παραπάνω γίνονται πιο σαφή με το παρακάτω σχήμα.

¹¹⁰ Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική»

Σχήμα 1: Αιτίες Παρατυπιών.

Πηγή: Γαγάνης, Ζοπουνίδης(2009), «Αναγνώριση Παραπονημένων Λογιστικών Καταστάσεων»

Η απάτη μπορεί να διαπραχθεί από έναν ή περισσότερους εργαζομένους, για προσωπικό τους όφελος, οι οποίοι μπορεί να δρουν εις βάρος της επιχείρησης και πάντοτε εν αγνοία της (υπεξαίρεση χρημάτων ή λοιπών περιουσιακών στοιχείων).

Επίσης η απάτη μπορεί να γίνεται με συνεργασία μερικών εργαζομένων μιας επιχείρησης και εργαζομένων μιας άλλης επιχείρησης που είναι πιστωτές, προμηθευτές ή πελάτες. Βέβαια η απάτη μπορεί να διαπράττεται και υπό την καθοδήγηση της ίδιας της διοίκησης (white collars), με την αλλοίωση των στοιχείων του Ισολογισμού, με στόχο την συγκάλυψη δυσμενών ή μη φανερών αποτελεσμάτων. Τα στοιχεία του Ισολογισμού μπορούν να υπερεκτιμούνται ή να υποεκτιμούνται ανάλογα κάθε φορά με το στόχο που θέλουν να επιτύχουν όπως, παροχή πίστωσης, επίτευξη εξαγοράς ή συγχώνευσης, πληρωμή μερισμάτων, μεταβολή της τιμής της μετοχής της επιχείρησης, παραπλάνηση των ανταγωνιστών και πολλά ακόμα.

Οι απάτες τις περισσότερες φορές, συνοδεύονται και από πλαστά δικαιολογητικά έγγραφα όπως τιμολόγια, φορτωτικές, δελτία αποστολής, τραπεζικές συναλλαγές κ.α. Ακόμη συνοδεύονται από νόθευση των λογιστικών βιβλίων με τη χρήση λογιστικών τεχνασμάτων, αυξομείωση της απογραφής, συνεχής αλλαγή της λογιστικής μεθόδου αποτίμησης, λογιστικοποίηση εικονικών πράξεων και εγγράφων καθώς και μία σειρά άλλων μεθόδων.

1.2 Ορισμός της Λογιστικής Απάτης.

Στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της «Απάτης» και κατ' επέκταση της «Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων» από τη διοίκηση της επιχείρησης ή της λεγόμενης «Δημιουργικής Λογιστικής». Σύμφωνα με τον Καζαντζή¹¹¹, η ασυμφωνία οριοθέτησης αυτού του φαινομένου μπορεί να αποδοθεί στις διαφορετικές ερμηνείες των εμπειρικών δεδομένων από τους ερευνητές.

¹¹¹ Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ. 513

Σύμφωνα με τον Σπαθή στις Η.Π.Α., όπου έχουν συντελεστεί και τα μεγαλύτερα σκάνδαλα αναφορικά με την λογιστική απάτη, ο όρος που χρησιμοποιείται κυρίως είναι «απάτη» (fraud) και ερμηνεύεται ως η σκόπιμη αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων. Ως μέσα για την πραγματοποίηση των παραποιήσεων χρησιμοποιούνται διάφοροι μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική ή επινοητική λογιστική (creative accounting).

Στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240¹¹² ο όρος «απάτη» (fraud) αποδίδεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- ◆ Νόθευση ή αλλοίωση των καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων.
- ◆ Αλλοιωμένη παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης.
- ◆ Απόκρυψη ή παράλειψη αποτελεσμάτων συναλλαγών από λογιστικές

εγγραφές ή παραστατικά.

- ◆ Καταχώρηση συναλλαγών άνευ ουσίας («εικονικές συναλλαγές»).
- ◆ Καταχρηστική εφαρμογή των λογιστικών αρχών και προτύπων.

Στο ίδιο ελεγκτικό πρότυπο, ο όρος «σφάλμα» (error) αναφέρεται σε ακούσια, μη εσκεμμένα λάθη στις οικονομικές καταστάσεις όπως:

- ◆ Αριθμητικά λάθη του προσωπικού του λογιστηρίου σε καταχωρήσεις και αποδεικτικά στοιχεία.
- ◆ Αβλεψίες ή παρερμηνείες γεγονότων.
- ◆ Μη σωστή εφαρμογή των αρχών και προτύπων της λογιστικής.

Το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών, αποδίδει στο πρότυπο SAS 99 την παραποίηση λογιστικών καταστάσεων ως «απάτη», μέσα από τη σκόπιμη παράβλεψη λογαριασμών ή παραποίηση αυτών.¹¹³

Ενώ σύμφωνα με τον Rezaee¹¹⁴, η λογιστική απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων (“financial statement fraud”) συνίσταται στη σκόπιμη απόπειρα των επιχειρήσεων να εξαπατήσουν ή να παραπλανήσουν τους χρήστες των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων (κυρίως επενδυτές και πιστωτές) με τη σύνταξη και δημοσίευση αλλοιωμένων οικονομικών καταστάσεων.

1.3 Κατηγορίες Λογιστικής Απάτης.

Στη διεθνή βιβλιογραφία αναγνωρίζονται δύο μεγάλες κατηγορίες λογιστικής απάτης, οι οποίες και είναι:

1. Απάτη προς όφελος της επιχείρησης.

¹¹² Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ. 514

¹¹³ Γαγάνης, Ζοπουνίδης(2009), «Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων», σελ.22

¹¹⁴ Γαγάνης, Ζοπουνίδης(2009), «Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων»,σελ. 23

Σε αυτή την περίπτωση η επιχείρηση είναι ο οφειλιμένος της δόλιας πράξης. Η ανώτατη διοίκηση με πράξεις της αυξάνει την οικονομική θέση της εταιρίας με ενέργειες που υπερεκτιμούν το αποτέλεσμα, τις πωλήσεις ή το ενεργητικό ή με την υποτιμημένη εμφάνιση των δαπανών και των υποχρεώσεων.

Η απάτη προς όφελος της επιχείρησης προκύπτει ως αποτέλεσμα εκμετάλλευσης ενός άδικου ή ανήθικου πλεονεκτήματος, που μπορεί να εξαπατάει ένα τρίτο πρόσωπο.

Σχετικά παραδείγματα τέτοιου είδους απάτης αναφέρει παρακάτω ο Καζαντζής¹¹⁵:

- i) Πώληση ή εκχώρηση φανταστικών ή παραπλανητικών απεικονισμένων στοιχείων του ενεργητικού.
- ii) Αντικανονικές και παράνομες πληρωμές κυβερνητικών αξιωματούχων, δωροδοκίες πάσης φύσεως, αμοιβές για συμμετοχή σε παράνομες ενέργειες, δωροδοκίες πελατών ή προμηθευτών.
- iii) Εκούσια, εσφαλμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού, των υποχρεώσεων ή του εισοδήματος.
- iv) Εκούσια αποτυχία να καταγραφούν ή να αποκαλυφθούν σημαντικές πληροφορίες που θα βελτίωναν τη χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης στους εκτός της επιχείρησης τρίτους.
- v) Απαγορευμένες οικονομικές δραστηριότητες, όπως αυτές που παραβιάζουν κυβερνητικά νομοθετήματα, κανόνες, κανονισμούς ή συμβόλαια.
- vi) Φορολογική απάτη.

2. Απάτη εις βάρος της επιχείρησης.

Ενδεικτικά παραδείγματα απάτης της κατηγορίας αυτής είναι τα παρακάτω:¹¹⁶

- i) Απάτη εις βάρος της επιχείρησης από εσωτερικούς δράστες:
 - Κλοπή περιουσιακών στοιχείων, εκτροπή και ιδιοποίηση διαθεσίμων.
 - Παραποιήσεις αποθεμάτων, χαρακτηρισμός υγιούς αποθέματος ως άχρηστου ή ελαττωματικού.
 - Παραποιήσεις τιμολογίων προμηθευτών.
- ii) Απάτη εις βάρος της επιχείρησης από εξωτερικούς δράστες.
 - Απάτη από προμηθευτές και εργολάβους, τιμολόγηση χωρίς παράδοση, διπλή τιμολόγηση.
 - Δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές.
 - Δωροδοκία υπαλλήλων από πελάτες.

Παρατίθεται παρακάτω ο πίνακας 1 με τις πλέον συνήθεις μορφές απατηλών οικονομικών καταστάσεων:

¹¹⁵ Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ.515

¹¹⁶ Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ 516

Πίνακας 2: Συνήθεις Μορφές Απατηλών Οικονομικών Καταστάσεων.

<u>ΕΙΔΟΣ ΑΠΑΤΗΣ</u>	<u>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ</u>
Παραποίηση, νόθευση ή αλλοίωση στοιχείων ή παραστατικών.	Αλλαγή της ημερομηνίας των τιμολογίων αγορών. Αλλαγή ημερομηνιών στα δελτία αποστολής. Αλλαγή των ποσών στα τιμολόγια δαπανών. Προσθήκη ανειλικρινών δελτίων απογραφής εμπορευμάτων. Εικονικά τιμολόγια πωλήσεων ή δαπανών.
Συγκάλυψη ή παράλειψη απεικόνισης των επιπτώσεων των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στα παραστατικά και στα βιβλία της επιχείρησης. Κακή εφαρμογή λογιστικών πολιτικών.	Παράλειψη καταχώρησης των τιμολογίων. Δημιουργία φανταστικών πελατών. Παγιοποίηση εξόδων πρώτης εγκατάστασης. Δημιουργία ανεπαρκών προβλέψεων.
Παράλειψη αποκάλυψης σημαντικών πληροφοριών.	Απόκρυψη της απομείωσης της αξίας ορισμένων περιουσιακών στοιχείων. Απόκρυψη εκκρεμών οικονομικών διεκδικήσεων από τρίτους. Παράλειψη αναφοράς μιας μεταβολής στη λογιστική πολιτική της επιχείρησης.

Πηγή: Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος»

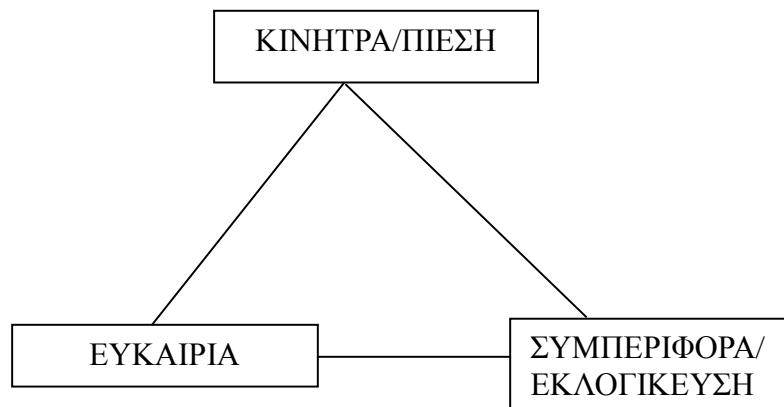
1.4 Συνθήκες Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων.

«Το Τρίγωνο της Λογιστικής Απάτης» («The Fraud Triangle»)

Η απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων παρουσιάζει τρία σημαντικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι γνωστά ως «Τρίγωνο της Απάτης». Οι τρεις παράγοντες που επηρεάζουν την διάπραξη της απάτης είναι οι εξής:

- ◆ Η πίεση που αντιμετωπίσει το άτομο και τα κίνητρα που έχει.
- ◆ Η ευκαιρία να διαπράξει την απάτη και
- ◆ Η συμπεριφορά του ατόμου και η εκλογίκευση της απάτης.

Και οι τρεις συνθήκες είναι συνήθως απαραίτητες για να διαπραχθεί απάτη. Κάποιες από αυτές υπάρχουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον και άλλες είναι έμφυτες στα ίδια τα άτομα ή τις προσωπικές τους καταστάσεις.

Σχήμα 2: «Το Τρίγωνο της Απάτης.»

Παρακάτω αναλύονται πιο λεπτομερώς οι τρεις παράγοντες που σχηματίζουν το «Τρίγωνο της Απάτης»:

◆ Κίνητρα/ Πίεση:

Πρόκειται για τα κίνητρα ή την πίεση που δέχονται τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης ή άλλοι εργαζόμενοι ώστε να παραποιήσουν ουσιωδώς τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης. Όπως αναφέρει ο Καζαντζής, «οι πιέσεις που δέχονται τα στελέχη της διοίκησης στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον είναι τόσο ισχυρές ώστε έχουν μεταβάλει την αλληλουχία (continuum) της λογιστικής και των πρακτικών διαχείρισης των κερδών». Η πίεση μπορεί να μην είναι πραγματική ή ακόμα και από και ορατή από έναν τρίτο παρατηρητή.

Μερικές από τις πιέσεις που ωθούν συχνά τα στελέχη των επιχειρήσεων στην ιδιοποίηση και την υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων είναι:

- Η ψύχωση για επιτυχία.
- Υψηλά προσωπικά χρέη.
- Απροσδόκητες οικονομικές ανάγκες,
- Προσωπικές οικονομικές απώλειες.
- Ακριβές συνήθειες.
- Πιέσεις από το εργασιακό περιβάλλον
- Άδικη μεταχείριση.
- Έλλειψη σεβασμού ή δυσαρέσκεια από την επιχείρηση.

◆ Ευκαιρία:

Υπάρχουν συνθήκες οι οποίες προσφέρουν την ευκαιρία να παραποιηθούν οι οικονομικές καταστάσεις. Παραδείγματα ευκαιριών για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι:

- Η αποκεντρωμένη διοίκηση.
- Τα αδύναμα συστήματα εσωτερικού ελέγχου.
- Η συγκέντρωση δύναμης σε ένα μόνο πρόσωπο ή μία μικρή ομάδα προσώπων.

- Η ταχεία ανανέωση του προσωπικού.
- Οι συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη.
- Οι περίπλοκες συναλλαγές.
- Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας.
- Πρακτικές ατιμωρησίας.

◆ Συμπεριφορά/ Εκλογίκευση:

Πρόκειται για συγκεκριμένη συμπεριφορά, χαρακτήρα ή σύνολο ηθικών αξιών που επιτρέπουν σε ένα ή περισσότερα άτομα να διαπράξουν εν γνώσει τους και σκόπιμα μια ανειλικρινή πράξη, ή για μια κατάσταση όπου τα άτομα είναι ικανά να αιτιολογήσουν/ εκλογικεύσουν τη διάπραξη μιας ανειλικρινούς πράξης.

Τα άτομα γενικά δεν διαπράττουν απάτη, εκτός αν μπορούν να την δικαιολογήσουν σύμφωνα με τον προσωπικό τους κώδικα ηθικής. Γι' αυτό και συχνά τα διοικητικά στελέχη χρησιμοποιούν ως αιτιολόγηση της διάπραξης μιας απάτης, σκέψεις όπως ότι πρέπει να κρατηθεί υψηλά η τιμή της μετοχής, ότι όλες οι εταιρίες εφαρμόζουν πρακτικές επιθετικής (aggressive) λογιστικής και πως πρόκειται για το καλό της εταιρίας.

Σύμφωνα με τον Καζαντζή, ορισμένες συμπεριφορές ή εκλογικεύσεις υπαλλήλων που συνδέονται με πράξεις απάτης είναι:

- Η αίσθηση ότι κάποιος κακοπληρώνεται.
- Η πεποίθηση ότι κάποιος δουλεύει υπερβολικά.
- Η πεποίθηση ότι η ανώτερη ιεραρχική θέση που κατέχει κάποιος έχει τα πλεονεκτήματα της.
- Χαμηλός αυτοσεβασμός ή ηθική.
- Επιθυμία για εκδίκηση κ.α.

1.5 Κίνητρα για Παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων.

1.5.1 Εισαγωγή.

Τα κίνητρα που έχει μία επιχείρηση για να παραποιήσει τις οικονομικές της καταστάσεις μπορεί να προέρχονται από δυνάμεις που βρίσκονται στο εξωτερικό ή εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Όπως αναφέρει ο Rezaee, τα οικονομικά κίνητρα είναι τα συνηθέστερα σε περιπτώσεις απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, ενώ άλλου είδους κίνητρα, όπως ψυχωτικά, εγωκεντρικά ή ιδεολογικά μπορούν επίσης να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο.

Μία συνοπτική κατηγοριοποίηση των κινήτρων που έχει μια επιχείρηση για να επηρεάσει τα οικονομικά της αποτελέσματα προτείνεται από τους Jurinski και Lippman¹¹⁷:

- ◆ Εξωτερική πίεση (π.χ. σύγκλιση προς τις προσδοκίες των αναλυτών, ειδικοί όροι δανειακών συμβάσεων)
- ◆ Εσωτερική πίεση (π.χ. μη ρεαλιστικοί στόχοι)
- ◆ Απαιτήσεις κεφαλαιαγοράς (π.χ. προγραμματισμένη πώληση μετοχών)
- ◆ Πίεση αμοιβής/ αποζημίωσης (π.χ. αμοιβές που σχετίζονται με τα δημοσιευμένα κέρδη ή την τιμή της μετοχής)
- ◆ Κίνδυνος χρεοκοπίας ή κατάσχεσης.
- ◆ Προσωπικές φιλοδοξίες των υψηλά ιστάμενων.

1.5.2 Σύνοψη Κινήτρων.

Τα κίνητρα παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης εκ μέρους της διοίκησης τα οποία αναφέρονται συχνότερα στη διεθνή βιβλιογραφία είναι τα εξής:

- ◆ Δανεισμός από τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα.

Είναι γνωστό ότι οι τράπεζες και τα κάθε είδους πιστωτικά ιδρύματα απαιτούν από τις επιχειρήσεις στις οποίες δανείζουν κεφάλαια να εμφανίζουν ικανοποιητικά οικονομικά αποτελέσματα στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις. Εκτός, όμως, από τα κέρδη, οι οικονομικοί αναλυτές των πιστωτικών ιδρυμάτων εξετάζουν και άλλα μεγέθη του Ισολογισμού και της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσης για να αξιολογήσουν την πιστοληπτική ικανότητα μιας επιχείρησης.

Συγκεκριμένα, εξετάζουν δείκτες ρευστότητας, δείκτες χρηματοοικονομικής μόχλευσης και περιουσιακής διάρθρωσης, δείκτες δραστηριότητας (π.χ. δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας αποθεμάτων) κ.ά. Συνεπώς, οι επιχειρήσεις προκειμένου να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα για τη λειτουργία και ανάπτυξη τους κεφάλαια, καταλήγουν συχνά να παραποιούν τα μεγέθη των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων, ώστε να βελτιώσουν τη δανειοληπτική τους ικανότητα.

- ◆ Αντληση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο.

Μία επιχείρηση η οποία επιδιώκει να αντλήσει κεφάλαια από το Χρηματιστήριο, θα πρέπει να παρουσιάζει μια ανοδική τάση των βασικών οικονομικών μεγεθών της και γενικότερα μια υγιή χρηματοοικονομική κατάσταση.

Στόχος της επιχείρησης είναι, όταν εκδίδονται νέες μετοχές και διατίθενται στο κοινό,

¹¹⁷ Jurinski, J. & Lippman, E. (1999), "Preventing Financial Fraud", *Strategic Finance*, 80:10, pp64-

να επιτύχει ευνοϊκούς όρους διάθεσης και να αποκομίσει το υψηλότερο δυνατό τίμημα, γεγονός που επιτυγχάνεται όταν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτυπώνουν μία κερδοφόρα επιχείρηση με προοπτικές μελλοντικής ανάπτυξης.

◆ Ανταγωνισμός των επιχειρηματικών μονάδων.

Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον, ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρηματικών οντοτήτων είναι πολύ ισχυρός. Πολλές επιχειρήσεις καταφεύγουν σε πρακτικές παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, με σκοπό να εμφανίσουν μια ισχυρή οικονομική θέση στον κλάδο όπου δραστηριοποιούνται, ενώ άλλες επιχειρήσεις προσπαθούν μέσω των πρακτικών παραποίησης να υποβαθμίσουν την κερδοφορία τους και κατ' επέκταση τις προοπτικές ανάπτυξης του συγκεκριμένου κλάδου, προκειμένου να αποθαρρύνουν την είσοδο νέων ανταγωνιστών.

◆ Αμοιβές/ Αποζημίωση της διοίκησης.

Στα πλαίσια της θεωρίας αντιπροσώπευσης (“agency theory”), αναφέρεται συχνά η σύγκρουση συμφερόντων που υφίσταται μεταξύ διοίκησης και μετόχων της επιχείρησης. Σε μια προσπάθεια εξάλειψης του κόστους αντιπροσώπευσης, πολλές επιχειρήσεις συνδέουν την αμοιβή της διοίκησης με την οικονομική επίδοση της επιχείρησης, ώστε να ευθυγραμμίσουν σε ορισμένο βαθμό τους στόχους των διοικητικών στελεχών με αυτούς των μετόχων. Η πρακτική αυτή, όμως, δημιουργεί ισχυρά κίνητρα για τις διοικήσεις ώστε να επηρεάσουν τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης προς την κατεύθυνση που μεγιστοποιεί την αμοιβή τους.

◆ Συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων.

Σε αρκετές περιπτώσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών επιχειρήσεων, η εφαρμογή πρακτικών παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων με σκοπό την απόκτηση περισσότερων μετοχών ή τη συγχώνευση ή την εξαγορά αντίστοιχα, αποτελεί συχνό φαινόμενο. Στις περιπτώσεις αυτές, οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να βελτιώσουν την εξωτερική τους εικόνα, ώστε να αποκομίσουν τα μέγιστα δυνατά οφέλη από την εκάστοτε επενδυτική στρατηγική που εφαρμόζουν.

◆ Πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές.

Ένα ισχυρό κίνητρο της διοίκησης για να παραποιήσει τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης είναι η επιθυμία της να επιτύχει ή και να ξεπεράσει τις προβλέψεις των χρηματοοικονομικών αναλυτών και τις προσδοκίες των επενδυτών. Πολλοί μελετητές έχουν εκφράσει δημοσίως την ανησυχία τους για το γεγονός ότι πολλοί μάνατζερ, ελεγκτές και αναλυτές επιτρέπουν στην επιθυμία για επίτευξη των προβλεπόμενων κερδών να προέχει έναντι των καλών επιχειρηματικών πρακτικών.

◆ Μερισματική πολιτική της επιχείρησης.

Στόχος των διοικήσεων των επιχειρήσεων είναι να διατηρούν γενικά μια σταθερά αυξανόμενη μερισματική πολιτική, ώστε να αποτελούν οι μετοχές της επιχείρησης μια ελκυστική επένδυση. Για να το επιτύχει αυτό, η εκάστοτε διοίκηση προσπαθεί να ομαλοποιεί τα αποτελέσματα της

επιχείρησης και να διατηρεί σταθερό το ποσοστό των κερδών που διατίθεται ως μέρισμα στους μετόχους.

Έτσι, κατά τις χρήσεις που εμφανίζονται υψηλά κέρδη, καταβάλλεται προσπάθεια να υποβαθμιστούν τα κέρδη, ώστε να δοθεί ένα μέρισμα σχετικά σταθερό και όμοιο με αυτά των προηγούμενων χρήσεων. Αντιθέτως, όταν τα κέρδη μιας χρήσης είναι μειωμένα, καταβάλλεται προσπάθεια, μέσω των πρακτικών παραποίησης, να εμφανιστούν υψηλότερα απ' ότι είναι στην πραγματικότητα.

◆ Προσπάθεια φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων.

Το συγκεκριμένο κίνητρο εμφανίζεται, κυρίως, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες καταφεύγουν σε διάφορες πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων τους ώστε να εμφανίσουν μειωμένα κέρδη και να περιορίσουν, όσο είναι δυνατό, τη φορολογική τους επιβάρυνση.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι στην Ελλάδα, όπου επικρατούν κυρίως μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η προσπάθεια φοροδιαφυγής αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων .

◆ Προσωπικές φιλοδοξίες των ανώτατων στελεχών.

Πολλές φορές, τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης είναι πιθανό να καταφύγουν σε πρακτικές παραποίησης των χρηματοοικονομικών μεγεθών της επιχείρησης είτε για να διασφαλίσουν τη θέση τους στην ανώτατη διοίκηση της επιχείρησης είτε για να προαχθούν σε κάποια υψηλότερη βαθμίδα της διοικητικής ιεραρχίας. Ο φόβος της αντικατάστασης ή οι προσωπικές φιλοδοξίες μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό κίνητρο για ένα στέλεχος ώστε να επηρεάσει το οικονομικό αποτέλεσμα και να διαστρεβλώσει την πραγματική εικόνα της επιχείρησης.

1.6 Ανίχνευση και Διερεύνηση της Απάτης των Οικονομικών Καταστάσεων.

1.6.1 Εισαγωγικά.

«Κατά τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των ελεγκτικών διαδικασιών και την αξιολόγηση και την παράθεση των ευρημάτων του ελέγχου, ο ελεγκτής οφείλει να αξιολογεί τον κίνδυνο της ύπαρξης στις οικονομικές καταστάσεις παραπληροφόρησης, που είναι απόρροια απατηλών ενεργειών ή ακούσιων λαθών».¹¹⁸

Ο ελεγκτής για την ανίχνευση της απάτης, πρέπει πρώτα να ενημερώσει τα μέλη της ελεγκτικής του ομάδας για την πιθανότητα ύπαρξης ουσιαστικής παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων λόγω απάτης. Ο έλεγχος θα πρέπει να εκτελείται με την παραδοχή ύπαρξης μιας

¹¹⁸ ΕΕΠ 2240, «Η ευθύνη του ελεγκτή να διερευνήσει, στα πλαίσια του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, το ενδεχόμενο εκούσιων και ακούσιων λαθών», Ε.τ.Κ. τεύχος Β' /22.10.2004

πιθανότητας απάτης., ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε απόψεις ή εμπειρίες που μπορεί να υπάρχουν στα μέλη της ελεγκτικής ομάδας, για την ελεγχόμενη επιχείρηση και την τιμιότητα και την ακεραιότητα των μελών της διοίκησης.

Ένα πολύ σημαντικό βήμα για τον εντοπισμό της απάτης, όπως τονίζει και ο Καζαντζής¹¹⁹, είναι και η εξέταση των μελών της διοίκησης της εκάστοτε ελεγχόμενης μονάδας. Ο ελεγκτής, κατά την εξέταση πρέπει να διαγνώσει την αντίληψη και τη γνώση της διοίκησης για τους κινδύνους διάπραξης απάτης στην επιχείρηση, καθώς επίσης και να καταγράψει τις πολιτικές, τα προγράμματα και τους μηχανισμούς του ελέγχου που έχει θεσπίσει η διοίκηση για την πρόληψη, αποτροπή ή την αποκάλυψη της απάτης.

Σε όσες επιχειρήσεις υπάρχουν είτε Επιτροπή Ελέγχου η οποία μπορεί να είναι επιφορτισμένη με την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των παραπάνω πολιτικών, είτε τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου το οποίο μπορεί να είναι επιφορτισμένο με την πρόληψη και αποτροπή της απάτης τότε ο Ελεγκτής και η ομάδα του θα πρέπει να εξετάσουν και τους δύο παραπάνω φορείς.

1.6.2 Κατά τον Σχεδιασμό του Ελέγχου.

Κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου, ο ελεγκτής οφείλει με ερωτήσεις προς την Διοίκηση του ελεγχόμενου οργανισμού να:¹²⁰

1. να επιζητήσει και εξασφαλίσει:

- i) Την εκτίμηση της Διοίκησης αναφορικά με τον κίνδυνο της ύπαρξης λαθών στις οικονομικές καταστάσεις, ως αποτέλεσμα απατηλών ενεργειών, και
- ii) Επαρκή κατανόηση των δικλίδων ασφαλείας του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, που έχουν σχεδιασθεί από τη διοίκηση για να εξουδετερωθεί αυτός ο κίνδυνος.

2. να εξασφαλίσει την κατανόηση του βαθμού εξοικείωσης της Διοίκησης με τις υφιστάμενες και λειτουργούσες δικλίδες ασφαλείας του λογιστικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, προς αποτροπή και εντοπισμό λαθών .

3. να διακριβώσει κατά πόσο η διοίκηση έχει γνώση των απατηλών ενεργειών, που έχουν επηρεάσει τον ελεγχόμενο οργανισμό ή υποψίες για απάτες που βρίσκονται στο στάδιο της διερεύνησης ,

4. να διακριβώσει αν η διοίκηση έχει εντοπίσει ουσιώδη λάθη.

¹¹⁹ Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ.527

¹²⁰ ΕΕΠ 2240, «Η ευθύνη του ελεγκτή να διερευνήσει, στα πλαίσια του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, το ενδεχόμενο εκουσίων και ακούσιων λαθών», Ε.τ.Κ. τεύχος Β' /22.10.2004

1.6.3 Κατά την Εκτέλεση του Ελέγχου.

Κατά την εκτέλεση του ελέγχου υπάρχουν διάφοροι τρόποι, προκειμένου ο ελεγκτής να ανιχνεύσει και να διερευνήσει την ύπαρξη απάτης.

Ένας τρόπος είναι η ανασκόπηση συμβάσεων έργων ή προμηθειών. Μέσω της ανασκόπησης των συμβάσεων μπορεί να αποκαλυφθούν ενδείξεις πιθανής απάτης εκ μέρους της Διοίκησης και των υπαλλήλων της επιχείρησης.

Ο ελεγκτής πρέπει επίσης, να ερευνήσει και να εκτιμήσει τη ύπαρξη ενός ή περισσότερων παραγόντων που να συνδέονται με τη διάπραξη απάτης και την εξ αυτής παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.

Εν συνεχεία ο ελεγκτής πρέπει με βάση τα συγκεντρωθέντα στοιχεία και πληροφορίες, να εκτιμήσει αν υφίστανται οι τρεις συνθήκες για την διάπραξη απάτης, δηλαδή Τα Κίνητρα/Πιέσεις, η Εκλογίκευση και οι Ευκαιρίες/Δυνατότητες.

Τέλος ο ελεγκτής αξιολογεί τους κινδύνους ουσιαστικής παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων λόγω απάτης και λαμβάνει τις ενδεικνυόμενες αποφάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων. Όσον αφορά τους εγγενείς κινδύνους ή τους κινδύνους δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας, ο ελεγκτής οφείλει να σχεδιάσει τις επαληθευτικές ελεγκτικές διαδικασίες που θα εφαρμόσει, κατά τρόπο που να μειώνει σε αποδεκτά χαμηλό επίπεδο τον κίνδυνο να έχουν από ακούσιες ή εκούσιες ενέργειες- παρεισφρήσει στις οικονομικές καταστάσεις ουσιώδη λάθη και να μην αποκαλυφθούν.

Παρακάτω αναλύουμε περαιτέρω τα στάδια της Ανίχνευσης και της Διερεύνησης της Απάτης.

1.6.3.1 Ανίχνευση της Απάτης.

Η ανίχνευση της απάτης έχει ως σκοπό την αναγνώριση ενδείξεων απάτης, ικανών να στοιχειοθετήσουν μια πρόταση για περαιτέρω διερεύνηση. Ενδείξεις τέτοιου είδους μπορεί να προκύψουν από ελέγχους τους οποίους έχει καθιερώσει η ίδια η Διοίκηση της επιχείρησης, από δοκιμασίες του εσωτερικού ελέγχου και από άλλες πηγές εντός και εκτός της επιχείρησης.

Κατά την διενέργεια των ελεγκτικών του εργασιών, ο ελεγκτής όπως αναφέρει ο Καζαντζής,¹²¹ για να είναι σε θέση να ανιχνεύσει την απάτη θα πρέπει να :

- i) Έχει επαρκή γνώση σε θέματα απάτης.
- ii) Είναι σε ετοιμότητα για να αντιμετωπίσει περιπτώσεις πρόσφορες για απατηλή συμπεριφορά.

¹²¹ Χρήστος Καζαντζής(2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», σελ.528

- iii) Αξιολογεί τις ενδείξεις για πιθανή απάτη και να αποφασίζει αν είναι απαραίτητη σε βάθος έρευνα.
- iv) Ειδοποιεί τα καθ' ύλη αρμόδια όργανα μέσα στην επιχείρηση για την τυχόν ύπαρξη ενδείξεων διάπραξης απάτης και για την λήψη των αναγκαίων μέτρων.

1.6.3.2 Διερεύνηση της Απάτης.

Η διερεύνηση της απάτης περιλαμβάνει την εκτέλεση εκτεταμένων διαδικασιών ελέγχου για την εξακρίβωση αν η απάτη έχει διαπραχθεί, όπως διαφαίνεται από τις υπάρχουσες ενδείξεις. Περιλαμβάνει τη συγκέντρωση επαρκούς αποδεικτικού υλικού σχετικά με συγκεκριμένες διαστάσεις της απάτης που αποκαλύφθηκε.

Κατά την πραγματοποίηση των ελεγκτικών διαδικασιών διερεύνησης της απάτης ο ελεγκτής ή ακόμη και ο εσωτερικός ελεγκτής της ελεγχόμενης επιχείρησης θα πρέπει:

- i) Να εκτιμήσει το επίπεδο και την έκταση της πολυπλοκότητας της απάτης μέσα στον οργανισμό.
- ii) Να καθορίσει τη γνώση, τις ικανότητες και την πειθαρχία που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική διενέργεια της έρευνας.
- iii) Να σχεδιάσει τις κατάλληλες διαδικασίες που πρέπει να εκτελεστούν προκειμένου να εντοπιστούν οι αυτουργοί της απάτης, η έκταση της και οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν για την διάπραξη της απάτης.
- iv) Να συντονίσει τις δραστηριότητες της Διοίκησης, των νομικών συμβούλων και άλλων ειδικών που είναι απαραίτητοι για την έρευνα της απάτης.
- v) Να είναι ενήμερος των δικαιωμάτων αυτών που έχουν διαπράξει την απάτη στα πλαίσια της φήμης του ίδιου του οργανισμού.

1.7 Τρόποι αντιμετώπισης της απάτης.

Οι Lendez και Korevec¹²² προτείνουν τρόπους για τον εντοπισμό αλλά και την πρόληψη των παραποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, κυρίως μέσα από τη διαφάνεια των εσωτερικών λειτουργιών και την ενδυνάμωση του εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων. Για την πρόληψη των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων, προτείνουν τη δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος ελέγχου, την πρόσληψη έντιμων ατόμων, την παροχή εκπαίδευσης στους εργαζομένους για τον εντοπισμό κάποιας παραποίησης, καθώς και την ανάπτυξη ενός ξεκάθαρα και κατανοητού κώδικα ηθικής.

¹²² Lendez Anthony M. and James J. Korevec (1999), 'How to prevent and detect Financial Statement Fraud', Journal of Corporate Accounting and Finance, Vol.11 No.1, Pages 47-54

Το άρθρο του Porter¹²³ εστιάζει στην ηλεκτρονική προστασία που μπορεί να υιοθετήσει μία επιχείρηση για την προστασία της από φαινόμενα εσωτερικής απάτης. Αναφέρονται δύο μέθοδοι για την αντιμετώπιση της απάτης: η πρόληψη και ο εντοπισμός αυτής. Η πρόληψη εστιάζει σε ελέγχους που είναι σχεδιασμένοι για να μειώνουν την πιθανότητα χρήσης των εταιρικών πόρων από αναρμόδια άτομα.

Τεχνικές πρόληψης είναι τα τείχη προστασίας (firewalls), οι σαρωτές περιεχομένου ιστοσελίδων και ηλεκτρονικών μηνυμάτων (website/ email content scanners) και οι κάρτες ελέγχου πρόσβασης (identity card access controls). Ο εντοπισμός εστιάζεται στο σχεδιασμό κατάλληλων προγραμμάτων, τα οποία ειδοποιούν το αρμόδιο προσωπικό σε περίπτωση απάτης. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται και οι τεχνικές εσωτερικού ελέγχου με τη χρήση ηλεκτρονικών προγραμμάτων.

Ο Σπαθής¹²⁴ με τη σειρά του αναφέρεται σε μοντέλα και υποδείγματα, τα οποία βοηθούν τους ελεγκτές στην αποκάλυψη των παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων. Στο σχετικό άρθρο του γίνεται αναφορά μιας σειράς ερευνών που αναλύουν και προτείνουν τέτοιου είδους μοντέλα-υποδείγματα. Τα υποδείγματα αυτά χρησιμοποιούν μεταβλητές ποσοτικές και ποιοτικές με τη βοήθεια εξελιγμένων τεχνικών της στατιστικής και της επιχειρησιακής έρευνας, όπως πολυμεταβλητών, παλινδρομήσεων, πολυκριτήριας ανάλυσης, ευφυών συστημάτων και υβριδικών Συστημάτων.

1.8 Πολιτικές Αποθάρρυνσης και Πρόληψης της Απάτης των Οικονομικών Καταστάσεων.

1.8.1 Πολιτικές Αποθάρρυνσης.

Αν λάβουμε σαν δεδομένο, πως πολλές περιπτώσεις απάτης πηγάζουν από την «σχετική» άγνοια των ατόμων σχετικά με το τι είναι σωστό και τι λάθος ή από μια λανθασμένη εντύπωση των στελεχών ότι ενεργούν προς το συμφέρον της επιχείρησης, τότε σε αυτή την περίπτωση η προφανής λύση για την αντιμετώπιση της απάτης είναι ο καθορισμός και η γνωστοποίηση των προτύπων κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων και η οριοθέτηση της ευθύνης κάθε ατόμου για την πιστή τήρησή τους. Δηλαδή η σύσταση ενός κώδικα επιχειρησιακής συμπεριφοράς που να παρέχει γενικές αλλά πλήρεις οδηγίες κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων.

¹²³ Porter David (2003), 'Insider Fraud: Spotting the Wolf In Sheep's Clothing', Computer Fraud and Security, Volume 2003, Issue 4, April 2003, pages 12-15.

¹²⁴ Spathis, Ch. (2002), 'Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece', Managerial Auditing Journal of Auditing, Vol.17 No.4, pp.179-191.

1.8.2 Προγράμματα Πρόληψης της Απάτης.

Οι επιχειρήσεις πρέπει να αναπτύσσουν προγράμματα πρόληψης της λογιστικής απάτης, να καθιερώνουν τις κατάλληλες πολιτικές και διαδικασίες, να τις γνωστοποιούν σε όλους όσους σχετίζονται με την επιχείρηση, να απαιτούν πλήρη συμμόρφωση σε αυτές, και περιοδικά να τις αξιολογούν ως προς την αποτελεσματικότητά τους αναφορικά με την αποτροπή και τον εντοπισμό της λογιστικής απάτης.

Τα προγράμματα πρόληψης της λογιστικής απάτης πρέπει να εφαρμόζονται και να επιβάλλονται από μια ομάδα που θα αποτελείται από εσωτερικούς ελεγκτές, δικηγόρους, ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης κ.ά., και να διευκρινίζεται σαφώς ότι οι πολιτικές και οι διαδικασίες πρόληψης της απάτης ισχύουν για όλους τους υπαλλήλους, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών στελεχών.

Αυτή η ομάδα θα πρέπει, επίσης, να υποβάλει περιοδικά έκθεση στο διοικητικό συμβούλιο και την επιτροπή ελέγχου σχετικά με την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος, ώστε να γίνονται οι απαιτούμενες αναθεωρήσεις.

1.9 Σχέση παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων με τον εξωτερικό έλεγχο.

Παρακάτω, γίνεται μία επισκόπηση της αρθρογραφίας, που αφορά τις παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και γενικότερα τη λογιστική απάτη και τη σχέση τους με τον εξωτερικό έλεγχο και την ποιότητα του σαν τρόπο πρόληψης αλλά και αποκάλυψης της απάτης.

1.9.1. Παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και εξωτερικός έλεγχος.

Στην ενότητα αυτή αναλύονται έρευνες που περιγράφουν τη σχέση ανάμεσα στην εναλλαγή των ελεγκτών, στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών (audit firm tenure) και στις παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις.

Ο Whisenant στο άρθρο του,¹²⁵ προσπαθεί να βρει τους λόγους για τους οποίους τα διευθυντικά στελέχη των εταιριών προχωρούν σε αλλαγή των ελεγκτών τους. Για το σκοπό αυτό εξετάζει ένα δείγμα επιχειρήσεων που είναι υποκείμενες στην Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) για την πενταετία 1992-1996.

Αρχικά χωρίζει, τους παράγοντες που οδηγούν σε αλλαγή ελεγκτή σε τρεις κατηγορίες: αλλαγές που προκαλούνται από τους πελάτες-εταιρίες των ελεγκτικών εταιριών (εθελοντική αλλαγή), αλλαγές που γίνονται από τους ίδιους τους ελεγκτές και αλλαγές που οφείλονται σε

¹²⁵ Whisenant (2003), 'Evidence on the auditor and client relationship. What can be learned from reasons reported by managers for changing auditors?', Working paper Series, http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=205094

εξωγενείς παράγοντες. Τα αποτελέσματά του δείχνουν ότι οι εθελοντικές αλλαγές ελεγκτών και η αλλαγή ελεγκτή λόγω εξωγενών παραγόντων συμβαίνουν αντίστοιχα τρεις και δύο φορές πιο συχνά απ' ό,τι οι αλλαγές που προκαλούνται από τους ίδιους τους ελεγκτές.

Για τις αλλαγές ελεγκτών που συμβαίνουν εξαιτίας των πελατών (εθελοντική αλλαγή), μία δομική αλλαγή (structural change) στην εταιρία δείχνει να είναι η επικρατέστερη αιτία. Άλλες αιτίες είναι τα κίνητρα για εξοικονόμηση ελεγκτικών εξόδων (audit fees) και οι διάφορες προστριβές μεταξύ ελεγκτών και ελεγχόμενης εταιρίας.

Στα πλαίσια του νόμου Sarbanes-Oxley, ζητήθηκε από τον U.S. Comptroller General να μελετήσει τα πιθανά αποτελέσματα της υποχρεωτικής εναλλαγής (rotation) των ελεγκτικών εταιριών. Το 'General Accounting Office' (GAO) συμπεραίνει ότι «η υποχρεωτική εναλλαγή (rotation) των ελεγκτικών εταιριών, ίσως να μην είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών» (GAO 2003). Παρ' όλα αυτά το GAO προσθέτει ότι η υποχρεωτική εναλλαγή (rotation) των ελεγκτικών εταιριών ίσως είναι αναγκαία, αν ο Νόμος Sarbanes-Oxley δεν οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας του εξωτερικού ελέγχου (GAO, 2003).

Βασιζόμενοι στα παραπάνω, οι Carcello & Nagy¹²⁶ εξετάζουν τη σχέση ανάμεσα στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών (audit firm tenure) και στις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Επιπρόσθετα, αναφέρουν μια σειρά πηγών, οι οποίες προτείνουν ότι η περιοδική αλλαγή των ελεγκτικών εταιριών σε εθελοντική βάση, μπορεί να αυξήσει την ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, η υποχρεωτική εναλλαγή θα επιφέρει αλλαγές σε πολλούς τομείς, όπως στο κόστος και στην ποιότητα των ελεγκτικών υπηρεσιών.

Τα άρθρα που εξετάζουν τη θητεία των ελεγκτών σε σχέση με την αποδοτικότητα του ελέγχου παρουσιάζουν διχογνωμία. Οι Carcello & Nagy αναφέρουν μελέτες των Geiger & Raghunandan¹²⁷, Johnson et al.¹²⁸, Ghosh & Moon¹²⁹ καθώς και του Myers et al.¹³⁰, οι οποίοι καταλήγουν στο ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι υψηλότερη όσο μεγαλύτερη είναι η θητεία των ελεγκτών. Αντίθετα, μελέτες των Davis et al.¹³¹ και Casterella et al.¹³² δείχνουν ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι χαμηλότερη, όταν η θητεία των ελεγκτών είναι μεγάλη σε διάρκεια. Διευκρινίζεται ότι η

¹²⁶ Carcello V. Joseph, Albert L. Nagy (2002), Auditor Industry Specialization and Fraudulent financial reporting, Symposium of Auditing Problems.

¹²⁷ Geiger M. A., and Raghunandan (2002), 'Auditor tenure and audit reporting failures'. Auditing: A Journal of practice and Theory (March): 67-68.

¹²⁸) Johnson, V. E., I. K. Khurana, and J.K. Reynolds, (2002), 'Audit firm tenure and the quality of financial reports'. Contemporary Accounting Research (Winter) pp:637-660

¹²⁹ Ghosh, A., and D. C. Moon. (2003), 'Does auditor tenure impair audit quality?' Working Paper, Office of Economic Analysis, Securities and Exchange Commission.

¹³⁰ Myers, J. N. A. Myers, and T. C. Omer. (2003), 'Exploring the term of the auditor-client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?', The Accounting Review (July): 779-799.

¹³¹ Davis, R.L., et al., (2000), "Auditor tenure, auditor independence and Earnings Management", September, pp. 1-42.

¹³² Casterella, J., W. R. Knechel, and P. L. Walker. (2002), 'The relationship of audit failures and audit tenure'. Working paper, University of Florida.

μικρή (short) διάρκεια είναι τρία έτη ή λιγότερο, ενώ η μεγάλη (long) διάρκεια είναι από εννέα έτη και πάνω.

Συγκρίνοντας τώρα, ένα συνολικό δείγμα 147 εταιριών με παραποιημένες και μη παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις από το 1990 έως το 2001, οι Carcello & Nagy βρήκαν ότι οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι περισσότερο πιθανές όταν η θητεία της ελεγκτικής εταιρίας είναι τρία χρόνια ή λιγότερο. Επομένως, η μακροχρόνια θητεία των ελεγκτικών εταιριών δεν συνδέεται με χαμηλότερη ποιότητα οικονομικών καταστάσεων, αφού η πιθανότητα απάτης συμβαίνει μέσα στα τρία πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή και εταιρίας-πελάτη. Τα αποτελέσματά τους είναι σύμφωνα με τον ισχυρισμό ότι η υποχρεωτική εναλλαγή ελεγκτικών εταιριών μπορεί να έχει δυσμενή αποτελέσματα στην ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου.

Ο Nagy¹³³ σε μία μεταγενέστερη εργασία του αναφέρει και αυτός ότι οι προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι η μεγάλης διάρκειας θητεία του ελεγκτή δεν συνδέεται με μείωση της ποιότητας του ελέγχου, αφού η ποιότητα ελέγχου είναι χαμηλότερη στα πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή-ελεγχόμενου. Ωστόσο, όλες οι προηγούμενες έρευνες δεν μπορούν να μετρήσουν άμεσα τα αποτελέσματα της υποχρεωτικής εναλλαγής ελεγκτών (mandatory audit rotation), επειδή έχουν γίνει σε περιβάλλον εθελοντικής αλλαγής ελεγκτών

Ο Nagy¹³⁴ συνεισφέρει στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, ερευνώντας εταιρίες που υποχρεώθηκαν να αλλάξουν ελεγκτική εταιρία. Συγκεκριμένα, εξετάζει πρώην πελάτες της ελεγκτικής εταιρίας Arthur Andersen (AA), η οποία έκλεισε λόγω της εμπλοκής της στο σκάνδαλο Enron, επομένως οι πελάτες της αναγκάστηκαν να αλλάξουν ελεγκτική εταιρία.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του, δείχνουν μία αρνητική σχέση ανάμεσα στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα (discretionary accruals) και στους πρώην πελάτες- εταιρίες της AA, αλλά μόνο για τις εταιρίες μικρού μεγέθους. Αυτό, σύμφωνα με το συγγραφέα, δείχνει ότι η αναγκαστική αλλαγή ελεγκτή συνδέεται με μία μείωση στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα (discretionary accruals), όταν οι πελάτες των ελεγκτικών εταιριών είναι μικροί και έχουν περιορισμένη διαπραγματευτική ικανότητα.

Επιπλέον για τις μικρότερες εταιρίες η σημαντική θετική σχέση ανάμεσα στη μικρή θητεία των ελεγκτών (short auditor tenure) και στα discretionary accruals εξαφανίζεται στα χρόνια που ακολουθούν την κατάρρευση της AA (2002). Αυτό σημαίνει ότι «η αύξηση του σκεπτικισμού προς τις ελεγκτικές εταιρίες, μετριάζει τους κινδύνους που συνδέονται με τις νέες σχέσεις μεταξύ ελεγκτών και μικρών εταιριών».

¹³³ Nagy L. Albert (2005), 'Mandatory Audit Firm Turnover, Financial Reporting Quality, and Client Bargaining Power: The Case of Arthur Andersen', Accounting Horizons Vol.19, Iss.2, p.51-68.

¹³⁴ Nagy L. Albert (2005), 'Mandatory Audit Firm Turnover, Financial Reporting Quality, and Client Bargaining Power: The Case of Arthur Andersen', Accounting Horizons Vol.19, Iss.2, p.51-68.

Οι Carcello και Nagy¹³⁵ εξετάζουν επίσης τη σχέση μεταξύ ελεγκτικών εταιριών που είναι εξειδικευμένες σε ένα συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο και της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Όπως αναφέρουν, η γνώση ενός βιομηχανικού κλάδου έχει ως αποτέλεσμα την υψηλότερη ποιότητα ελέγχων και αναφέρουν στοιχεία όπου λογιστικές εταιρίες δίνουν μεγάλη έμφαση σε έναν συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο (industry specialization). Οι συγγραφείς υποθέτουν ότι οι έλεγχοι από εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες (industry specialist audit firms), θα έχουν υψηλότερη ποιότητα, εξαιτίας της εξειδίκευσης της ομάδας ελέγχου. Τα αποτελέσματά τους επιβεβαιώνουν την παραπάνω υπόθεση, αφού «υπάρχει μία ισχυρή (strong) αρνητική σχέση ανάμεσα στις εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες (auditor industry specialization) και στις χρηματοοικονομικές απάτες των πελατών τους (client financial fraud)».

Ωστόσο, στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν και κάποιες ακραίες απόψεις, όχι για την υποχρεωτική ή μη εναλλαγή ελεγκτών, αλλά για τη μη ανάγκη ύπαρξης υποχρεωτικού ελέγχου! Συγκεκριμένα, ο Jamal¹³⁶ στο άρθρο του με τίτλο 'Mandatory Audit Of Financial Reporting: A Failed Strategy For Dealing With Fraud', αναφέρει ότι ο υποχρεωτικός έλεγχος είναι ένα αναποτελεσματικό μέτρο για την προστασία των επενδυτών από απάτη. Ο Jamal προτείνει ότι για να προστατευθούν οι επενδυτές από περιπτώσεις απάτης, θα πρέπει οι νομοθετικές αρχές (regulators) να υποχρεώσουν όλες τις εισηγμένες εταιρίες να αγοράσουν ασφάλεια ελέγχου (purchase fraud insurance).

Μία άλλη επιλογή, σύμφωνα με τον ίδιο, θα ήταν να 'απορυθμίσουν' (de-regulate) τον έλεγχο και να αφήσουν τους ελεγκτές να βρουν τρόπους για να δημιουργήσουν αξία στους μετόχους. Όσον αφορά τις αλλαγές στη λογιστική, ο Jamal προτείνει σε όσους δημιουργούν τα λογιστικά πρότυπα (standard setters) «να μάθουν την αξία της ασάφειας (ambiguity) και να δώσουν στις εταιρίες τη δυνατότητα να επιλέγουν από μια σειρά εναλλακτικών αποδεκτών λογιστικών προτύπων. Ο Jamal καταλήγει λέγοντας ότι το τρέχον νομοθετικό σύστημα (Νόμος Sarbanes-Oxley κ.λ.π) δεν θα λύσει τα δομικά προβλήματα λογιστικής και ελέγχου.

1.9.2 Αποτελεσματικότητα του Εξωτερικού Ελέγχου.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα πως, οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να προβαίνουν στον έλεγχο με επαγγελματικό σκεπτικισμό καθ' όλη τη διάρκεια διενέργειας του ελέγχου και να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις ενδείξεις λογιστικής απάτης, τις λεγόμενες «κόκκινες σημαίες».

¹³⁵ Carcello V. Joseph, Albert L. Nagy (2002), Auditor Industry Specialization and Fraudulent financial reporting, Symposium of Auditing Problems.

¹³⁶ Karim Jamal (2006), 'Mandatory Audit of Financial Reporting: A Failed Strategy for dealing with Fraud', Accounting Perspectives, Vol.7, No.2 Pages: 97-110.

Ο επαγγελματικός σκεπτικισμός είναι μια στάση που συνεπάγεται κριτική σκέψη και αξιολόγηση των στοιχείων του λογιστικού ελέγχου. Οι ελεγκτές πρέπει να χρησιμοποιούν τις κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου και να προβαίνουν σε εξακρίβωση των συναλλαγών στις περιοχές που είναι ιδιαίτερα ευπρόσβλητες στην απάτη.

Σε γενικές γραμμές, ο ορκωτός ελεγκτής-λογιστής πρέπει να βλέπει πέρα από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ώστε να αντιλαμβάνεται τους κινδύνους του συγκεκριμένου κλάδου που ανήκει ο πελάτης, τα κίνητρα της διοίκησης για επιθετική χρήση των λογιστικών αρχών κατά τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου του πελάτη κ.ά. Όπως επισημαίνουν οι Beasley και Carcello, "καθώς οι ελεγκτές προσεγγίζουν τον έλεγχο, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους πληροφορίες από ένα πλήθος πηγών, και να λειτουργούν με τον απαραίτητο επαγγελματικό σκεπτικισμό".¹³⁷

1.9.3 Εκθέσεις Απάτης προς την Διοίκηση.

Τέλος ο εξωτερικός ελεγκτής, σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240,¹³⁸ αν υποψιάζεται ότι μπορεί να υπάρχει απάτη έστω και αν η πιθανή επίπτωση της στις οικονομικές καταστάσεις είναι άνευ σημασίας, πρέπει να γνωστοποιεί τα πορίσματα του στην Διοίκηση.

Πρωτίστως όμως πρέπει να εξακριβώσει την πιθανότητα ανάμειξης της Γενικής Διεύθυνσης στη διάπραξη απάτης. Στις περισσότερες περιπτώσεις πρέπει ο ελεγκτής να αναφέρει το θέμα στο επίπεδο της οργανωτικής δομής της οικονομικής μονάδας, το αμέσως ανώτερο των προσώπων που πιστεύει ότι εμπλέκονται στην απάτη.

Αν ο ελεγκτής καταλήξει ότι η απάτη έχει ουσιαστική επίπτωση στις οικονομικές καταστάσεις και ότι δεν απεικονίστηκε παράλληλα ή δεν διορθώθηκε στις οικονομικές καταστάσεις, τότε πρέπει να εκφράσει γνώμη με επιφύλαξη ή αντίθετη γνώμη.

Αν ο ελεγκτής παρεμποδίζεται από την οικονομική μονάδα στη λήψη επαρκών αποδεικτικών στοιχείων για να αξιολογήσει αν και κατά πόσο η απάτη ή το σφάλμα που ενδεχομένως είναι ουσιαστικά για τις οικονομικές καταστάσεις έχουν ή πιθανολογείτε να έχουν συμβεί, τότε πρέπει να εκφράσει γνώμη με επιφύλαξη ή να αρνηθεί τη γνώμη επί των οικονομικών καταστάσεων, βασιζόμενος σε περιορισμό της έκτασης του ελέγχου του.

1.10 Συμπεράσματα.

¹³⁷ Beasley M.S., Carcello J.V. & Hermanson, D.R. (1999). 'Fraudulent Financial Reporting: 1987-1997: An Analysis of US Public Companies'. Research Report, COSO.

¹³⁸ Ανάκτηση από www.dntzanatos.gr

Σύμφωνα με το American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), οι παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις ορίζονται ως οι σκόπιμες λανθασμένες διατυπώσεις ή παραλείψεις στις οικονομικές καταστάσεις ώστε να εξαπατηθούν οι χρήστες αυτών.

Οι παράγοντες που οδηγούν τα στελέχη των επιχειρήσεων στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, μπορούν να χωριστούν σε εσωτερικούς και εξωτερικούς. Ως εξωτερικός παράγοντας μπορεί να θεωρηθεί η επιθυμία των ανώτερων στελεχών να δημοσιεύσουν αποτελέσματα που να ικανοποιούν ή να υπερβαίνουν τις προσδοκίες των αγορών. Εσωτερικοί παράγοντες είναι τα χαρακτηριστικά του μάνατζμεντ και τα λειτουργικά χαρακτηριστικά της εταιρίας, τα οποία ευνοούν ή εμποδίζουν τη διενέργεια απάτης.

Ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της λογιστικής απάτης είναι η πρόληψή της, η οποία στηρίζεται στον ισχυρό εσωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων με ισχυρές και ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου, στη σωστή εταιρική διακυβέρνηση και στην πρόσληψη ικανών και έντιμων ατόμων. Επίσης, η χρήση εργαλείων της νέας τεχνολογίας, όπως τα ολοκληρωμένα πληροφοριακά συστήματα (ERPs), μπορεί να συμβάλλει στον εντοπισμό και στη μείωση της πιθανότητας απάτης μέσα σε μία εταιρία.

Η σχέση ανάμεσα στην υποχρεωτική εναλλαγή και στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών (audit firm tenure) και στην ποιότητα και αποδοτικότητα του εξωτερικού ελέγχου, αποτελεί αντικείμενο εξέτασης πολλών ερευνών. Ωστόσο, υπάρχει διχογνωμία όπως προαναφέραμε, ανάμεσα στους ερευνητές. Άλλοι θεωρούν ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι υψηλότερη όσο μεγαλύτερη είναι η θητεία των ελεγκτών, ενώ άλλοι ερευνητές καταλήγουν στο αντίστροφο. Οι Carcello & Nagy συμπεραίνουν ότι η θητεία των ελεγκτικών εταιριών (μακροχρόνια ή βραχυχρόνια) δεν συνδέεται με χαμηλότερη ποιότητα οικονομικών καταστάσεων, αφού η πιθανότητα απάτης συμβαίνει μέσα στα τρία πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή και εταιρίας-πελάτη.

Ένας σημαντικός βοηθός όμως στην αποκάλυψη της απάτης των οικονομικών καταστάσεων είναι και μια νεοεισαχθέντα έννοια στον χώρο της Ελεγκτικής, και δεν είναι άλλη από αυτή του «Ποιοτικού Ελέγχου». Προέκυψε μετά τα κολοσσιαία οικονομικά-ελεγκτικά σκάνδαλα παγκοσμίου επιπέδου, τεκμηριώθηκε από την IFAC με το «Διεθνές Πρότυπο Ποιοτικού Ελέγχου» και θεωρείται ως ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους στην άσκηση ελέγχου στην ίδια την ελεγκτική εργασία και στα αποτελέσματά της. Κατ'επέκταση αποτελεί ένα μέσο για την αποκάλυψη της λογιστικής απάτης μιας και τώρα και οι ίδιοι οι Ορκωτοί έχουν ένα επιπλέον αντικίνητρο για την εκούσια ή ακούσια παράβλεψη λογιστικών λαθών.

Είναι πλέον ο καιρός να περάσουμε από την εποχή του «γρήγορου χρήματος», «των λογιστικών τρυκ», των «διευθυντικών στελεχών εκτός ελέγχου» και των «ελέγχων κατά παραγγελία» όσον αφορά τις εκθέσεις, στην εποχή της ενίσχυσης της διαφάνειας, της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Αυτό είναι

μέλημα πρώτα από όλα των ίδιων των επιχειρήσεων και των στελεχών τους, αλλά και των ρυθμιστικών αρχών και της κυβέρνησης. Οι τελευταίες παρεμβάσεις, έστω και με αρκετή καθυστέρηση, στον τομέα των ελέγχων, της εταιρικής διακυβέρνησης, της κωδικοποίησης της χρηματιστηριακής νομοθεσίας, των κανόνων συμπεριφοράς όλων των φορέων της αγοράς (επιχειρήσεις, αναλυτές, ελεγκτές, τράπεζες, ανάδοχοι κλπ) και της εισαγωγής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, με την προϋπόθεση της αυστηρής εφαρμογής τους.

Βιβλιογραφία :

Ελληνική:

- 1) Άγγελος Τσακλάγκανος (2005), «Ελεγκτική», Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη.
- 2) Παπαδάτου Θεοδώρα (2005) «Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιριών», Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- 3) Χρήστος Καζαντζής (2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», Αθήνα: Business Plus.
- 4) Αντώνης Παπάς (1999), «Εισαγωγή στην ελεγκτική», Αθήνα: Το οικονομικό.
- 5) Σώμα Ορκωτών Λογιστών(1989), «Ελεγκτικές Οδηγίες Νο 1-12 της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ελεγκτών» , Αθήνα: Σώμα Ορκωτών Λογιστών Τεχνικό γραφείο.
- 6) Κωνσταντίνος Κάντζος (1995), «Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική», Αθήνα: Σταμούλης.
- 7) Κωνσταντίνος Καραμάνης (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα », εκδόσεις Ο.Π.Α.

- 8) Λαζαρίδης Γ. και Παπαδόπουλος Δ., (2005), Χρηματοοικονομική Διοίκηση: εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
- 9) Γαγάνης, Ζοπουνίδης(2009), «Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων», Αθήνα: Κλειδάριθμος
- 10) ΕΕΠ 2240, «Η ευθύνη του ελεγκτή να διερευνήσει, στα πλαίσια του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, το ενδεχόμενο εκούσιων και ακούσιων λαθών», Ε.τ.Κ. τεύχος Β΄/22.10.2004
- 11) ΦΕΚ 1589 τ. Β', 22.10.2004

Ξενόγλωσση:

- 1) Grant Thornton, (1990), Audit Manual, London: Longman.
- 2) Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly (2003), “Principles of external auditing”, Chichester: John Willey.

Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις:

- 1) <http://www.soel.gr>
- 2) <http://www.dntzanatos.gr>
- 3) <http://www.hcmc.gr>
- 4) Ιατρίδης Γεώργιος - Ο ΝΟΜΟΣ SARBANES - OXLEY: ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ, http://www.e-logos.gr/articles.asp?subject_id=37&subject2_id=&article=768&lang=GR
- 5) <http://www.nbg.gr>
- 6) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/715&format=HTML&aged=1&language=EL&guiLanguage=en>
- 7) http://www.nbg.gr/wps/portal!/ut/p/c0/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3jXIFNnSzcPIwN3fx8XAYmfVwtXXycfQwMfQ_3g1Bz9gmxHRQDyCkiW/?WCM_PORTLET=PC_7_ER5C9FH20GOLD02LE8EMBL10D2_WCM&WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/NBGgr/nbg+site/group/investor+relations/corporate+information/sarbanes+oxley+act/171-sarbanes+oxley+act

Αρθρογραφία:

- 1) Αλαμάνος Χ., (2007), ‘Η ελληνική και παγκόσμια οικονομία σε συνδυασμό με την εταιρική διακυβέρνηση και την εφαρμογή των ΔΛΠ και ΔΕΠ’, Οικονομικά Χρονικά, τεύχος Ιανουαρίου-Φεβρουάριου 2007.
- 2) DeAngelo, L., (1981), “Auditor size and audit quality”, Journal of Accounting and Economics, (December), pp. 183-199.
- 3) The Practitioner’s Guide to the Sarbanes-Oxley Act, Volume 1, The American Bar Association, 2004.

- 4) Goodman, A, and Scanlon, M, (2001), "Enhanced audit committee responsibilities", *Insights; The Corporate & Securities Law Advisor*, Feb, Vol.15, No. 2, pp. 12-17.
- 5) DeAngelo, L., (1981), "Auditor size and audit quality", *Journal of Accounting and Economics*, (December), pp. 183-199.
- 6) Myers et al. (2003), "Exploring the term of the Auditor- Client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?", *Accounting Review*, vol.78, No. 3, pp. 779-799.
- 7) Watkins A et al., (2004), "Audit quality: a synthesis of theory and empirical evidence", *Journal of Accounting Literature*, Vol.23, pp.153-194.
- 8) Francis, J.R., (2004), "What do we know about audit quality?", *The British Accounting Review*, 36, pp. 345-368.
- 9) Frankel, R., et. Al., (2002), "The relation between auditors' fees for nonaudit services and earnings management", *The Accounting Review*, (Supplement), pp. 71-105.
- 10) Simunic, D., (1984), "Auditing, consulting, and auditor independence", *Journal of Accounting Research*, (autumn), pp. 679-702.
- 11) Antle R. (1984), "Auditor independence", *Journal of Accounting Research*, Spring, pp.1-20
- 12) Schockley, R.A., (1981), "Perceptions of auditors' independence: an empirical analysis", *The Accounting Review*, 56, pp. 785-800
- 13) Francis, J.R., (2004), "What do we know about audit quality?", *The British Accounting Review*, 36, pp. 345-368.
- 14) Nasser, et. al., (2006), "Auditor-client relationship: the case of auditor tenure and auditor Switching in Malaysia", *Managerial Auditing Journal*, Vol.21, No.7, pp. 724-737.
- 15) Myers J, et al. (2003), "Exploring the term of the Auditor- Client relationship and the Quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?", *Accounting Review*, vol.78, No.3, pp. 779-799.
- 16) Johnson V, et al. (2002), "Audit firm tenure and the quality of financial report", *Contemporary Accounting Research*, (winter) pp. 637-660
- 17) Davis, R.L., et al., (2000), "Auditor tenure, auditor independence and Earnings Management", September, pp. 1-42.
- 18) Braiotta L.Jr. and Zhou J., (2006), "An exploratory study of the effects of the Sarbanes-Oxley Act, the SEC and United States stock exchange(s) rules on audit committee alignment", *Auditing Journal*, 21, 2, pp. 166-190.
- 19) Carcello, J., Neal, T., (2000), "Audit committee composition and auditor reporting", *The Accounting Review*, (October), pp. 95-117.
- 20) Klein A., (2002), "Audit committee, board of director characteristics, and earnings management", *Journal of Accounting and Economics*, (August), pp. 375-400.
- 21) Lennox C. (2005), "Audit quality and executive officers affiliations with CPA firms", *Journal of Accounting and Economics*, vol.5, issue 2, pp. 201-231

- 22) Menon K. and Williams D. (2004), "Former Audit Partners and Abnormal Accruals", *The Accounting Review* vol. 79 No.4 pp. 1095-1180
- 23) Jurinski, J. & Lippman, E. (1999), "Preventing Financial Fraud", *Strategic Finance*, 80:10, pp64-
- 24) Beasley M.S., Carcello J.V. & Hermanson, D.R. (1999). 'Fraudulent Financial Reporting: 1987-1997: An Analysis of US Public Companies'. Research Report, COSO.
- 25) Carcello V. Joseph, Albert L. Nagy (2002), Auditor Industry Specialization and Fraudulent financial reporting, Symposium of Auditing Problems.
- 26) Geiger M. A. , and Raghunandan (2002), 'Auditor tenure and audit reporting failures'. *Auditing: A Journal of practice and Theory* (March): 67-68.
- 27) Ghosh, A., and D. C. Moon. (2003), 'Does auditor tenure impair audit quality?' Working Paper, Office of Economic Analysis, Securities and Exchange Commission.
- 28) Karim Jamal (2006), 'Mandatory Audit of Financial Reporting: A Failed Strategy for dealing with Fraud', *Accounting Perspectives*, Vol.7, No.2 Pages: 97-110.
- 29) Lendez Anthony M. and James J. Korevec (1999), 'How to prevent and detect Financial Statement Fraud', *Journal of Corporate Accounting and Finance*, Vol.11 No.1, Pages 47-54
- 30) Myers, J. N. A. Myers, and T. C. Omer. (2003), 'Exploring the term of the auditor-client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?', *The Accounting Review* (July): 779-799.
- 31) Nagy L. Albert (2005), 'Mandatory Audit Firm Turnover, Financial Reporting Quality, and Client Bargaining Power: The Case of Arthur Andersen', *Accounting Horizons* Vol.19, Iss.2, p.51-68.
- 32) Porter David (2003), 'Insider Fraud: Spotting the Wolf In Sheep's Clothing', *Computer Fraud and Security*, Volume 2003, Issue 4, April 2003, pages 12-15.
- 33) Spathis, Ch. (2002), 'Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece', *Managerial Auditing Journal of Auditing*, Vol.17 No.4, pp.179-191.
- 34) Johnson, V. E., I. K. Khurana, and J.K. Reynolds, (2002), 'Audit firm tenure and the quality of financial reports'. *Contemporary Accounting Research* (winter) pp: 637-660

Επιστημονικές εργασίες:

- 1) Ταχυνάκης (2009), «Η επαγγελματική ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή-λογιστή», επιστημονική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. <http://hdl.handle.net/2159/10764>
- 2) Allen & Overy (2002), "Sarbanes- Oxley Act of 2002: The most significant corporate governance and securities law reform enacted in the US in years."
- 3) Davis, R.L., et al., (2003), "Auditor tenure, auditor independence and Earnings Management", *working paper*, Boston College, Boston, M.A.

4) Davis L. R., B. Soo, and G. Trompeter. (2003), 'Auditor tenure, auditor independence and earnings management'. Working Paper, Boston College

5) Whisenant (2003), 'Evidence on the auditor and client relationship. What can be learned from reasons reported by managers for changing auditors?', Working paper Series,
http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=205094.

38) Casterella, J., W. R. Knechel, and P. L. Walker. (2002), 'The relationship of audit failures and audit tenure'. Working paper, University of Florida.

